

МОНГОЛ УЛСЫН ХУУЛЬ

2017 оны 2 дугаар сарын 09-ний өдөр

Улаанбаатар хот

ЦАГДААГИЙН АЛБАНЫ ТУХАЙ

/Шинэчилсэн найруулга/

НЭГДҮГЭЭР БҮЛЭГ НИЙТЛЭГ ҮНДЭСЛЭЛ

1 дүгээр зүйл. Хуулийн зорилт

1.1.Энэ хуулийн зорилт нь Монгол Улсын цагдаагийн албаны тогтолцоо, үйл ажиллагаа, цагдаагийн алба хаагчийн эрх зүйн байдал, цагдаагийн байгууллагад тавих иргэний хяналтын эрх зүйн үндсийг тогтооход оршино.

2 дугаар зүйл. Цагдаагийн албаны хууль тогтоомж

2.1.Цагдаагийн албаны хууль тогтоомж нь Монгол Улсын Үндсэн хууль, Монгол Улсын Засгийн газрын тухай хууль, Засгийн газрын агентлагийн эрх зүйн байдлын тухай хууль, Цэргийн алба хаагчийн тэтгэвэр, тэтгэмжийн тухай хууль, энэ хууль болон тэдгээртэй нийцүүлэн гаргасан хууль тогтоомжоос бүрдэнэ.

2.2.Монгол Улсын олон улсын гэрээнд энэ хуульд зааснаас өөрөөр заасан бол олон улсын гэрээний заалтыг дагаж мөрдөнө.

3 дугаар зүйл. Хуулийн нэр томъёоны тодорхойлолт

3.1.Энэ хуульд хэрэглэсэн дараахь нэр томъёог доор дурдсан утгаар ойлгоно:

3.1.1."гэмт хэрэгтэй тэмцэх" гэж гэмт хэргээс урьдчилан сэргийлэх, таслан зогсоох, илрүүлэх, мөрдөн шалгах зорилгоор хуульд заасан ажиллагаа явуулахыг;

3.1.2."нийтийн хэв журам хамгаалах" гэж гудамж, талбай, олон нийтийн бусад газарт хууль тогтоомж, нийтээр дагаж мөрдөх захиргааны хэм хэмжээний актаар тогтоосон дүрэм, журмыг сахиулах үйл ажиллагааг;

3.1.3."олон нийтийн аюулгүй байдлыг хангах" гэж хүний амь нас, эрүүл мэнд, байгаль орчин, нийгэм, улс орны эрх ашигт ноцтой хор уршиг, хохирол учруулж болзошгүй аюулыг арилгах, түүнээс урьдчилан сэргийлэх цогц үйл ажиллагааг;

3.1.4."үндэслэл бүхий сэжиг" гэж цагдаагийн алба хаагч өөрт ил болсон тодорхой үйл явдал, мэдээ баримт, тухайн нутаг дэвсгэрийн онцлог, гэмт хэрэг, зөрчлийн гаралтын түвшин, сэжигтэй хүн, хуулийн этгээдийн байдал, үйл ажиллагаа зэргийг үнэлэн энэ хуульд заасан ажиллагааг гүйцэтгэх шаардлагатай гэх дүгнэлтэд хүрэх нөхцөл байдлыг;

3.1.5."хамаарал бүхий этгээд" гэж цагдаагийн алба хаагчийн эхнэр, нөхөр, хамтран амьдрагч, эцэг, эх, өвөг эцэг, эмэг эх, төрсөн болон дагавар, үрчилж авсан хүүхэд, төрсөн ах, эгч, дүү, ач, зээг;

3.1.6."биеийн хүч хэрэглэх" гэж цагдаагийн алба хаагч өөрийн бие махбод, мэргэжлийн тусгай бэлтгэлийг ашиглан бусдын хөдөлгөөнийг хязгаарлах зорилгоор биеэр хийх үйлдлийг.

4 дүгээр зүйл. Цагдаагийн алба

4.1.Цагдаагийн алба нь гэмт хэрэгтэй тэмцэх, нийтийн хэв журам хамгаалах, олон нийтийн аюулгүй байдлыг хангах үндсэн чиг үүргийг хуульд заасан бүрэн эрхийн хүрээнд хэрэгжүүлэх төрийн тусгай алба мөн.

5 дугаар зүйл. Цагдаагийн албаны үйл ажиллагаа, удирдлагын зарчим

5.1.Цагдаагийн алба, алба хаагч нь үйл ажиллагаандаа Монгол Улсын Үндсэн хуульд зааснаас гадна хүний эрх, эрх чөлөөг хүндэтгэх, ил тод, нээлттэй байх, нууцыг чанд хадгалах, олон нийтийн итгэл хүлээж, дэмжлэг авах, үйл ажиллагаа нь тасралтгүй байх, улс төрөөс ангид байх, нэгдмэл төвлөрсөн удирдлагатай байх зарчмыг баримтална.

5.2.Нэгдмэл төвлөрсөн удирдлагатай байх зарчим дараахь байдлаар хэрэгжинэ:

5.2.1.дээд шатны цагдаагийн байгууллага, албан тушаалтны шийдвэрийг доод шатны цагдаагийн байгууллага, алба хаагч биелүүлэх;

5.2.2.хуульд нийцсэн шийдвэрийг зохих ёсоор биелүүлснээс үүсэх үр дагаврыг шийдвэр гаргасан дээд шатны цагдаагийн

байгууллага, албан тушаалтан хариуцах;

5.2.3.цагдаагийн байгууллага, алба хаагч нь дээд шатны цагдаагийн байгууллага, албан тушаалтны өмнө ажлаа хариуцан тайлагнах;

5.2.4.дээд шатны цагдаагийн байгууллага, албан тушаалтан нь доод шатны цагдаагийн байгууллага, алба хаагчийн хууль бус, үндэслэлгүй шийдвэрийг өөрчлөх, хүчингүй болгох;

5.2.5.дээд шатны цагдаагийн байгууллага, албан тушаалтан нь доод шатны цагдаагийн байгууллага, алба хаагчийн үйл ажиллагаа, шийдвэрийн талаархи гомдлыг хянан шийдвэрлэх.

5.3.дээд шатны цагдаагийн байгууллага, албан тушаалтны шийдвэр нь хуульд нийцсэн байна.

5.4.Цагдаагийн алба хаагч дээд шатны цагдаагийн байгууллага, албан тушаалтны гаргасан хууль бус шийдвэрийг биелүүлэхээс татгалзаж, үндэслэлээ тайлбарлах эрхтэй.

5.5.Цагдаагийн байгууллага, алба хаагчаар хуульд зааснаас өөр ажил, үүрэг гүйцэтгүүлэхийг хориглоно.

5.6.Цагдаагийн байгууллага, алба хаагчийн хэрэгжүүлэх чиг үүргийг зөвхөн хуулиар тогтооно.

6 дугаар зүйл. Цагдаагийн байгууллагын тогтолцоо

6.1.Цагдаагийн байгууллага нь цагдаагийн төв байгууллага, түүний харьяа алба, нэгж, нутаг дэвсгэр хариуцсан цагдаагийн байгууллагаас бүрдэнэ.

6.2.Цагдаагийн төв байгууллагын орон тооны дээд хязгаар, зохион байгуулалтын бүтцийг Засгийн газар тогтооно.

6.3.Цагдаагийн төв байгууллагын харьяа алба, нэгж нь хариуцсан чиг үүргийн хүрээнд нутаг дэвсгэр хариуцсан цагдаагийн байгууллагыг мэргэжил, арга зүйн удирдлагаар хангаж, үйл ажиллагаагаа цагдаагийн төв байгууллагын даргын өмнө хариуцан тайлагнана.

6.4.Нутаг дэвсгэр хариуцсан цагдаагийн байгууллага нь үйл ажиллагаагаа цагдаагийн төв байгууллагын даргын өмнө хариуцан тайлагнана.

6.5.Цагдаагийн байгууллага нь үндсэн чиг үүргээ хэрэгжүүлэх төрөлжсөн болон үндэстэн дамнасан, зохион байгуулалттай гэмт хэрэгтэй тэмцэх чиглэлээр мөрдөх, гүйцэтгэх ажил явуулах албатай байна.

6.6.Цагдаагийн байгууллага харьяандаа чиг үүргээ хэрэгжүүлэхэд шаардлагатай мэргэшсэн нэгж, мэдээлэл нэгтгэн боловсруулах, судалгаа, сургалт дадлагын, албаны зэвсэг, тусгай хэрэгсэл, тусгай зориулалтын техник хэрэгслийн чанар стандартыг судлан тогтоох лаборатори болон инженер техник, засвар үйлчилгээ, үйлдвэрлэл, санхүү, хангалт, спорт, соён гэгээрүүлэх, мэдээллийн технологи, аюулгүй байдал хариуцсан нэгжтэй байж болно.

6.7.Эрүүгийн болон хэв журмын нөхцөл байдал, хүн ам, тээврийн хэрэгслийн нягтрал, газар зүйн байршил, зам харилцааны нөхцөл, бусад онцлогийг харгалзан цагдаагийн байгууллагын бүтэц, орон тооны болон автомашин, тусгай хэрэгслийн хангалт, тэдгээрийн эдэлгээний жишиг нормативыг Засгийн газар тогтооно.

7 дугаар зүйл. Нутаг дэвсгэр хариуцсан цагдаагийн байгууллага

7.1.Нутаг дэвсгэр хариуцсан цагдаагийн байгууллагын бүтэц, орон тоог цагдаагийн төв байгууллагын дарга батална.

7.2.Нутаг дэвсгэр хариуцсан цагдаагийн байгууллагын даргыг цагдаагийн төв байгууллагын дарга тухайн шатны Засаг даргатай зөвшилцөн томилж, чөлөөлнө.

8 дугаар зүйл. Цагдаагийн албаны туг, бэлгэ тэмдэг

8.1.Цагдаагийн алба туг, бэлгэ тэмдэгтэй байна.

8.2.Цагдаагийн албаны бэлгэ тэмдэг, тугны загвар болон туг, бэлгэ тэмдгийг хэрэглэх журмыг Засгийн газар батална.

8.3.Иргэн, хуулийн этгээд цагдаагийн албаны туг, бэлгэ тэмдэгтэй ижил загварын туг, бэлгэ тэмдэг хэрэглэхийг хориглоно.

9 дүгээр зүйл. Цагдаагийн тангараг

9.1.Монгол Улсын иргэн цагдаагийн албанд орохдоо: "Монгол Улсын иргэн би цагдаагийн албанд ажиллахдаа Монгол Улсын Үндсэн хууль, бусад хууль, алба хаагчийн ёс зүй, сахилга, албаны нууцыг чанд сахин, чин шударгаар ажиллаж, шаардлага гарвал амь биеэ үл хайрлан зүтгэхээ батлан тангараглая. Би энэ тангаргаасаа няцваас хуулийн хариуцлага хүлээнэ." гэж тангараг өргөнө.

9.2.Цагдаагийн алба хаагчийн тангараг анх болон давтан өргөх ёслолын журмыг Засгийн газар батална.

ХОЁРДУГААР БҮЛЭГ ЦАГДААГИЙН БАЙГУУЛЛАГЫН ЧИГ ҮҮРЭГ

10 дугаар зүйл. Гэмт хэрэгтэй тэмцэх

10.1.Цагдаагийн байгууллага гэмт хэрэгтэй тэмцэх чиг үүргийн хүрээнд дараахь бүрэн эрхийг хэрэгжүүлнэ:

- 10.1.1.гэмт хэргээс урьдчилан сэргийлэх, гэмт хэрэг гарсан шалтгаан, нөхцөлийг тогтоох, арилгуулах;
- 10.1.2.гэмт хэрэг үйлдэхээр бэлтгэж, завдаж байгаа тухай мэдээллийг хүлээж авах, бүртгэх, олзлох, цуглуулах, олж авмагц таслан зогсоох, учирч болох хор хохирлыг гаргуулахгүй, нэмэгдүүлэхгүй байх арга хэмжээ авах, гэмт хэргийг илрүүлэх;
- 10.1.3.гэмт хэрэг гарсан тухай мэдээллийг хүлээн авмагц гэмт хэргийн газрыг хамгаалах, үзлэг хийх, нотлох баримт илрүүлэх, бэхжүүлэх, цуглуулах, гэмт этгээдийг олж тогтоох, эрэн сурвалжлах, баривчлах;
- 10.1.4.хуулиар харьяалуулсан гэмт хэрэгт хэрэг бүртгэлт, мөрдөн байцаалт явуулах;
- 10.1.5.хууль тогтоомжид заасан үндэслэл, журмын дагуу гүйцэтгэх ажил явуулах;
- 10.1.6.гүйцэтгэх ажил явуулах эрх бүхий бусад байгууллагатай хамтран ажиллах;
- 10.1.7.хэрэг бүртгэлт, мөрдөн байцаалт, шүүхээс оргон зайлсан сэжигтэн, яллагдагч, шүүгдэгч, гэмт хэрэг үйлдсэнд сэрдэгдсэн хүнийг эрэн сурвалжлах, баривчлах;
- 10.1.8.Гэрч, хохирогчийг хамгаалах тухай хуульд заасны дагуу гэрч, хохирогчийг хамгаалах;
- 10.1.9.шүүх, шүүгчийн аюулгүй байдлыг хангах;
- 10.1.10.гэмт хэрэг, зөрчил, тэдгээрт шийтгүүлсэн этгээдийн нэгдсэн тоо бүртгэл хөтлөх, лавлагаа гаргах;
- 10.1.11.гэмт хэрэгтэй тэмцэх чиглэлээр судалгаа, шинжилгээний ажилд мэргэжлийн байгууллага, мэргэжилтний туслалцаа авах, татан оролцуулах.

10.2.Цагдаагийн байгууллага энэ хуулийн 10.1.5, 10.1.6-д заасан ажиллагаа явуулахад шаардлагатай тоо бүртгэл хөтлөх, мэдээллийн нэгдсэн сан байгуулах, тусгай техник, арга хэрэгсэл ашиглах, халхавчийн байгууллага, нууц гүйцэтгэх болон туслагч, туслах ажилтныг ажиллуулна.

11 дүгээр зүйл. Нийтийн хэв журам хамгаалах

11.1.Цагдаагийн байгууллага нь нийтийн хэв журмыг хамгаалах чиг үүргийн хүрээнд дараахь бүрэн эрхийг хэрэгжүүлнэ:

- 11.1.1.зөрчлийн талаархи гомдол, мэдээллийг хүлээн авах, бүртгэх, хуулиар харьяалуулсан зөрчлийг шалгаж шийдвэрлэх, байгууллага, алба хаагчийг мэдээллээр хангах;
- 11.1.2.гудамж, талбай болон нийтийн эзэмшлийн бусад газарт эргүүл хийх, байнгын болон түр ажиллагаатай хянаж-нэвтрүүлэх цэг ажиллуулах дууны, дүрсний, дуу-дүрсний бичлэг, бусад арга, техник хэрэгсэл ашиглан хяналт тавих;
- 11.1.3.замын хөдөлгөөний аюулгүй байдлын хууль тогтоомжийн хэрэгжилтийг хангах;
- 11.1.4.насанд хүрээгүй хүнийг гэмт хэргээс урьдчилан сэргийлэх ажлыг зохион байгуулах, холбогдох хууль тогтоомжийн хэрэгжилтийг хангах;
- 11.1.5.гэр бүлийн хүчирхийлэлтэй тэмцэх хууль тогтоомжийн хэрэгжилтийг хангах;
- 11.1.6.гэрээт харуулын болон хувийн хамгаалалтын үйл ажиллагаанд хяналт тавих, холбогдох хууль тогтоомжийн хэрэгжилтийг хангах;
- 11.1.7.хуульд заасан чиг үүргээ хэрэгжүүлэх явцад илэрсэн гэмт хэрэг, зөрчлийн шалтгаан, нөхцөлийг арилгуулах, тэдгээрийг гарахаас урьдчилан сэргийлэх зорилгоор иргэн, хуулийн этгээдэд шаардлага, сэрэмжлүүлэг өгөх, биелэлтийг нь хангуулах;
- 11.1.8.олон нийтийн цагдааг мэргэжил, арга зүйгээр хангах.

11.2.Гэмт хэрэгтэй тэмцэх, нийтийн хэв журам хамгаалах, олон нийтийн аюулгүй байдлыг хангахад шаардлагатай мэдээ, мэдээллийг төлбөртэй авч болно.

12 дугаар зүйл. Олон нийтийн аюулгүй байдлыг хангах

12.1.Цагдаагийн байгууллага нь олон нийтийн аюулгүй байдлыг хангах чиг үүргийн хүрээнд дараахь бүрэн эрхийг хэрэгжүүлнэ:

- 12.1.1.нийтийн эмх замбараагүй байдал үүссэн, террорист халдлага гарсан, онц болон дайны байдал зарласан үед дэг журам сахиулах, эмнэлгийн яаралтай тусламж үзүүлэх бүх талын арга хэмжээ авах;
- 12.1.2.эрх бүхий албан тушаалтны шийдвэрээр жагсаал, цуглааныг албадан тараах ажиллагааг гүйцэтгэх;
- 12.1.3.гамшиг, аюулт үзэгдэл, осол тохиолдсон, аюул үүссэн үед хорио цээрийн дэглэмийг сахиулах, амь нас, эрүүл мэнд нь онц аюултай нөхцөлд байгаа хүнд тусламж үзүүлэх;
- 12.1.4.дипломат төлөөлөгчийн газрыг хамгаалах;
- 12.1.5.шаардлагатай тохиолдолд улсын онц чухал болон хүний амь нас, эрүүл мэнд, байгаль экологийн тэнцвэрт байдалд шууд хохирол учруулах эрсдэлтэй болон гэмт халдлагад өртөж болзошгүй бусад объект, ачаа тээшийг түр хугацаагаар хамгаалах;
- 12.1.6.төрийн тусгай хамгаалалтын хууль тогтоомжид заасан үүрэг гүйцэтгэх;

12.1.7.нийтийг хамарсан арга хэмжээ, жагсаал, цуглааны үеийн хамгаалалт хийх;

12.1.8.яллагдагч, шүүгдэгч, ялтныг цагдан хорих байрнаас шүүх хуралдаанд, шүүх хуралдаанаас цагдан хорих байранд хуяглан хүргэх.

12.2.Цагдаагийн байгууллагын хамгаалалтад авах онц чухал объектын жагсаалтыг Засгийн газар батална.

13 дугаар зүйл. Захиргааны хяналт тавих

13.1.Цагдаагийн байгууллага захиргааны хяналтын чиглэлээр дараахь бүрэн эрхийг хэрэгжүүлнэ:

13.1.1.хүн ам, экологийн аюулгүй байдалд хохирол учруулж болзошгүй тэсэрч дэлбэрэх, цацраг идэвхт, хүчтэй хордуулах, мансууруулах бодис болон галт зэвсэг, сум хэрэгслийг улсын хилээр нэвтрүүлэх, хадгалж хамгаалах, ашиглах талаар хууль тогтоомжийн хэрэгжилтийг хангах;

13.1.2.иргэн, хуулийн этгээд галт зэвсэг өмчлөх, эзэмших, ашиглах болон галт зэвсэг, сум хэрэгсэл үйлдвэрлэх, захиалах, худалдах, тээвэрлэх журмын биелэлтэд хяналт тавих;

13.1.3.зам тээврийн осол, түүнээс учирсан хохирол, замын хөдөлгөөний дүрэм зөрчсөн жолооч болон зөрчлийн тоо бүртгэл хөтлөх;

13.1.4.эцэг, эх, асран хамгаалагч, харгалзан дэмжигчийн хараа хяналтгүй болсон хүүхдийн асуудлыг судалж шийдвэрлэхэд туслалцаа үзүүлэх;

13.1.5.эрх бүхий байгууллага, албан тушаалтны даалгаснаар сураггүй алга болсон хүн, гээгдэл эд хөрөнгийг эрэн сурвалжлах, хэн болох нь тогтоогдоогүй цогцсыг таниулах ажиллагаа явуулах;

13.1.6.гээгдэл эд хөрөнгө, мөнгийг бүртгэх, шаардлагатай бол хадгалах, хууль ёсны эзэмшигчид нь олгох, хэрэв хууль ёсны эзэмшигч олдохгүй бол төрийн, эсхүл орон нутгийн холбогдох байгууллагад шилжүүлэх асуудлыг шийдвэрлэх;

13.1.7.жолоодох эрхийн болон олон улсын жолоодох эрхийн үнэмлэхийг олгох, бүртгэх;

13.1.8.хуульд заасан бусад.

13.2.Цагдаагийн байгууллага нь энэ хуулийн 13.1-д заасан захиргааны хяналтын үүрэг гүйцэтгэхдээ Төрийн хяналт шалгалтын тухай хууль болон холбогдох бусад хууль тогтоомжид заасан эрхийг эдэлнэ.

14 дүгээр зүйл. Цагдаагийн төв байгууллагын үүрэг

14.1.Цагдаагийн төв байгууллага нь агентлагийн нийтлэг чиг үүргийн хүрээнд дараахь үүрэг гүйцэтгэнэ:

14.1.1.гэмт хэрэгтэй тэмцэх, нийтийн хэв журам хамгаалах, олон нийтийн аюулгүй байдлыг хангах чиглэлээр холбогдох хөгжлийн бодлого, төлөвлөлтийн баримт бичиг болон хууль тогтоомжийн талаар санал боловсруулах;

[Энэ заалт ад 2021 оны 12 дугаар сарын 17-ны өдрийн хуулиар өөрчлөлт оруулсан./](#)

14.1.2.гэмт хэрэгтэй тэмцэх, нийтийн хэв журам хамгаалах, олон нийтийн аюулгүй байдлыг хангах чиг үүргийг улсын хэмжээнд нэгтгэн зохион байгуулж, харьяа алба, нэгж, нутаг дэвсгэр хариуцсан цагдаагийн байгууллагыг мэргэжил, арга зүйн удирдлагаар хангах харилцан уялдаа бүхий цогц арга хэмжээг хэрэгжүүлэх;

14.1.3.цагдаагийн байгууллага, алба хаагчийн үйл ажиллагаанд хяналт тавьж, алба хаагч, ажилтан гэмт хэрэг, зөрчил үйлдэх, ёс зүй, сахилгын зөрчил гаргахаас урьдчилан сэргийлж, шалтгаан, нөхцөлийг арилгах арга хэмжээ авах, цагдаагийн албаны дотоод хяналт-аюулгүй байдлыг хангах;

14.1.4.цагдаагийн албаны үйл ажиллагаанд шинжлэх ухааны ололт, орчин үеийн техник, технологи, мэдээллийн сүлжээг ашиглах, мэдээлэл дамжуулах, нийтийн эзэмшлийн газарт дууны, дүрсний, дуу-дүрсний бичлэгийн болон бусад хяналтын систем нэвтрүүлж, гэмт хэргээс урьдчилан сэргийлэх ажлыг зохион байгуулах.

14.2.Цагдаагийн төв байгууллага нь гэмт хэрэгтэй тэмцэх чиг үүргийн хүрээнд дараахь үүрэг гүйцэтгэнэ:

14.2.1.гэмт хэрэг үйлдсэн газраас ул мөр, баримт сэлт илрүүлэх, цуглуулах, бэхжүүлэх, адилтгал хийх үйл ажиллагаатай холбоотой дүрэм, журам, заавар, зөвлөмж боловсруулах, боловсронгуй болгох, биелэлтийг хангах;

14.2.2.хэрэг бүртгэлт, мөрдөн байцаалт явуулах аргачлал, бодлого боловсруулж хэрэгжүүлэх, дүн шинжилгээ хийх;

14.2.3.энэ хуулийн 61.1-д заасан мэдээллийн сан үүсгэх, ашиглах, шинжилгээ хийх, дүгнэлт гаргах;

14.2.4.гэмт хэрэг, зөрчлийн гаралтын түвшин, хэв журмын нөхцөл байдлын талаар мэдээлэл боловсруулах, цагдаагийн байгууллагыг шаардлагатай мэдээллээр хангах;

14.2.5.олон улсын эрүүгийн цагдаагийн байгууллага-Интерполын өмнө хүлээсэн үүргээ биелүүлэх, өөрийн бүрэн эрхэд хамаарах асуудлаар гадаад улсын цагдаагийн байгууллагатай хамтран ажиллах, тэдгээрээс хүлээн авсан мэдээ, мэдээллээр цагдаагийн байгууллагыг хангах;

14.2.6.энэ хуулийн 10.1, 13.1.4, 13.1.5-д заасан үүргийн биелэлтийг хангах.

14.3.Цагдаагийн төв байгууллага нь нийтийн хэв журам хамгаалах чиг үүргийн хүрээнд дараахь үүрэг гүйцэтгэнэ:

- 14.3.1.эрүүлжүүлэх, саатуулах байрны үйл ажиллагаанд хяналт тавих, эдгээрийг хэрэгжүүлэх бодлого, арга зүй, үйл ажиллагааны төлөвлөгөө, стандарт, дүрэм, журам, заавар, зөвлөмж боловсруулах, боловсронгуй болгох, биелэлтийг хангах;
- 14.3.2.олон нийтэд түшиглэсэн цагдаагийн байгууллагын үйл ажиллагааны бодлого, арга зүйг нэгтгэн зохион байгуулах;
- 14.3.3.гэмт хэрэг, зөрчлийн бүртгэл судалгаанд үндэслэн урьдчилан сэргийлэх, эргүүлийн үйл ажиллагааны төлөвлөгөө, стандарт, дүрэм, журам, заавар, зөвлөмж боловсруулах, боловсронгуй болгох, биелэлтийг хангах;
- 14.3.4.зөрчил шалган шийдвэрлэх үйл ажиллагаатай холбоотой дүрэм, журам, заавар, зөвлөмжийг хуульд нийцүүлэн боловсруулах, боловсронгуй болгох, биелэлтийг хангах;
- 14.3.5.нутгийн захиргааны болон төрийн бус байгууллагаас зохион байгуулж байгаа гэмт хэргээс урьдчилан сэргийлэх ажилд мэргэжлийн туслалцаа үзүүлэх;
- 14.3.6.энэ хуулийн 11.1, 13.1.2, 13.1.3, 13.1.6, 13.1.7, 13.1.8-д заасан үүргийн биелэлтийг хангах.

14.4.Цагдаагийн төв байгууллага нь олон нийтийн аюулгүй байдлыг хангах чиг үүргийн хүрээнд дараахь үүрэг гүйцэтгэнэ:

- 14.4.1.энэ хуулийн 12.1-д заасан үйл ажиллагаанд хяналт тавих, тэдгээрийг хэрэгжүүлэх бодлого, арга зүй, үйл ажиллагааны стандарт, дүрэм, журам, заавар, зөвлөмжийг боловсруулах, боловсронгуй болгох, биелэлтийг хангах;
- 14.4.2.хуульд заасны дагуу алба хаагчийг энхийг дэмжих ажиллагаанд оролцуулах ажлыг зохион байгуулах;
- 14.4.3.энэ хуулийн 13.1.8-д заасан үүргийн биелэлтэд хяналт тавих.

14.5.Цагдаагийн төв байгууллага энэ хуулийн 14.1.3-т заасан чиг үүргийн хүрээнд алба хаагч, ажилтны үйл ажиллагаанд төрийн болон албаны нууц, байгууллагын нууц, хүний эмзэг мэдээллийн хадгалалт, хамгаалалтад хяналт тавих, тэдгээрт холбогдох хууль тогтоомж зөрчих, гэмт хэрэг, зөрчил үйлдэхээс урьдчилан сэргийлэх, илрүүлэх, судалгаа хийх, цагдаагийн алба хаагч, ажилтанд холбогдох гомдол, мэдээллийг шалгах, шийдвэрлүүлэх зэргээр байгууллага, алба хаагчийн аюулгүй байдлыг хангана.

[/Энэ хэсэгт 2021 оны 12 дугаар сарын 17-ны өдрийн хуулиар өөрчлөлт оруулсан./](#)

14.6.Цагдаагийн төв байгууллага нь цагдаагийн нийт байгууллага, алба хаагчийн үйл ажиллагаанд, цагдаагийн байгууллагын удирдах албан тушаалтан нь эрх хэмжээнийхээ хүрээнд тухайн байгууллагын алба хаагч, ажилтны өдөр тутмын ажилд хяналт тавьж, хууль тогтоомж, цагдаагийн алба хаагчийн ёс зүй, сахилга, хүний эрх, эрх чөлөөг зөрчихөөс урьдчилан сэргийлэх, таслан зогсоох арга хэмжээ авна.

15 дугаар зүйл. Нутаг дэвсгэр хариуцсан цагдаагийн байгууллагын үүрэг

15.1.Нутаг дэвсгэр хариуцсан цагдаагийн байгууллага дараахь үүргийг гүйцэтгэнэ:

- 15.1.1.цагдаагийн байгууллагын үүргийг хариуцсан нутаг дэвсгэртээ хэрэгжүүлэх;
- 15.1.2.цагдаагийн байгууллагын ажлын уялдааг хангах, зохицуулах;
- 15.1.3.цагдаагийн бусад байгууллагаас хуулиар хүлээсэн үүргээ гүйцэтгэхэд нь бүх талын дэмжлэг туслалцаа үзүүлэн хамтран ажиллах;
- 15.1.4.цагдаагийн байгууллагын үйл ажиллагаатай холбоотой стандарт, дүрэм, журам, заавар, зөвлөмжийг хэрэгжүүлэх ажлыг зохион байгуулах;
- 15.1.5.байгууллага, алба хаагч, ажилтны аюулгүй байдлыг хангах, тэдний эрх, хууль ёсны ашиг сонирхлыг хамгаалах;
- 15.1.6.цагдаагийн төв байгууллага болон харьяалах Иргэний зөвлөл, оршин суугчдад ажлаа тайлагнах;
- 15.1.7.хууль сахиулах бусад байгууллагын үйл ажиллагаанд хуульд заасан эрх хэмжээний хүрээнд дэмжлэг үзүүлэх.

15.2.Нутаг дэвсгэр хариуцсан цагдаагийн байгууллагын дарга нь үйл ажиллагааныхаа тайланг аймаг, нийслэлийн иргэдийн Төлөөлөгчдийн Хурал, оршин суугчдад, тодорхой нутаг дэвсгэр хариуцсан цагдаагийн байгууллага, алба хаагч нь үйл ажиллагааныхаа тайланг тухайн нутаг дэвсгэрийн иргэдэд тавина.

16 дугаар зүйл. Засгийн газар болон нутгийн өөрөө удирдах байгууллага, Засаг даргаас цагдаагийн байгууллагатай харилцах

16.1.Засгийн газар санхүү, материал, техникийн хангамжийн хувьд цагдаагийн байгууллагын хэвийн ажиллах нөхцөлийг бүрдүүлнэ.

16.2.Цагдаагийн байгууллагын хөгжлийн үйл ажиллагааны төлөвлөгөөг Засгийн газар батална.

[/Энэ хэсэгт 2021 оны 12 дугаар сарын 17-ны өдрийн хуулиар өөрчлөлт оруулсан./](#)

16.3.Цагдаагийн байгууллага нь Засгийн газар, дотоод хэргийн асуудал эрхэлсэн Засгийн газрын гишүүнээс хэрэг бүртгэх, мөрдөн байцаах, гүйцэтгэх ажлаас бусад асуудлаар хууль тогтоомжийн хүрээнд өгсөн үүрэг чиглэлийг хэрэгжүүлж үр дүнг тайлагнана.

16.4.Аймаг, нийслэлийн иргэдийн Төлөөлөгчдийн Хурал болон тухайн шатны Засаг дарга нь хууль тогтоомжид заасан эрх хэмжээнийхээ хүрээнд хариуцсан нутаг дэвсгэртээ нийтээр дагаж мөрдөх журам тогтоож, түүний хэрэгжилтийг хангуулахыг

тухайн нутаг дэвсгэрийн цагдаагийн байгууллагад хуулиар хүлээсэн үүргийнх нь хүрээнд даалгана.

[Энэ хэсэгт 2022 оны 4 дүгээр сарын 22-ны өдрийн хуулиар нэмэлт оруулсан./](#)

16.5.Засгийн газар болон нутгийн өөрөө удирдах байгууллага, Засаг даргаас цагдаагийн байгууллагатай харилцах талаар энэ хууль болон бусад хууль тогтоомжид заасан бүрэн эрхийг хэрэгжүүлнэ.

16.6.Засаг дарга тухайн нутаг дэвсгэр хариуцсан цагдаагийн байгууллагын даргыг албаны орон сууцаар хангах арга хэмжээ авна.

17 дугаар зүйл. Цагдаагийн албаны сургалтын байгууллага

17.1.Цагдаагийн алба хаагч, ажилтны мэргэжлийн бэлтгэл, давтан болон албаны сургалт явуулах сургалтын төвийг аймаг, нийслэлд бүсчлэн байгуулж болно.

17.2.Мэргэжлийн бэлтгэл, давтан болон албаны сургалт явуулах журмыг цагдаагийн төв байгууллагын дарга батална.

17.3.Энэ хуулийн 17.1-д заасан төв нь албаны нохой ашиглах болон Галт зэвсгийн тухай хуулийн 10.4-т заасан болон гэрээт харуул хамгаалалтын сургалтыг төлбөртэй зохион байгуулж болно.

17.4.Энэ хуулийн 17.3-т заасан сургалтын төлбөрийн хэмжээг дотоод хэргийн болон санхүүгийн асуудал эрхэлсэн Засгийн газрын гишүүн хамтран тогтооно.

18 дугаар зүйл. Судалгааны төв

18.1.Цагдаагийн байгууллагын судалгааны төв дараахь чиглэлээр сан бүрдүүлэх, эрдэм шинжилгээ, судалгааны ажил явуулах, дүн шинжилгээ хийх, санал боловсруулах үүргийг гүйцэтгэнэ:

18.1.1.цагдаагийн байгууллагын чиг үүргийг хэрэгжүүлэх стандарт, дүрэм, журам, зааврыг боловсронгуй болгох;

18.1.2.гэмт хэрэг, зөрчлийн ул мөр илрүүлэх, буулган авах, бэхжүүлэх, гэмт хэрэг, зөрчлийг нотлох, хэрэг бүртгэлт, мөрдөн байцаалт, гүйцэтгэх ажил явуулах арга тактикийг боловсронгуй болгох;

18.1.3.зам тээврийн осол, хэрэг болон насанд хүрээгүй хүнийг гэмт хэргээс урьдчилан сэргийлэх;

18.1.4.гэмт хэрэгтэй тэмцэх, нийтийн хэв журам хамгаалах, олон нийтийн аюулгүй байдлыг хангах асуудлаар бодлого боловсруулах чиглэлээр дүн шинжилгээ хийж, цагдаагийн байгууллагыг мэдээллээр хангах;

18.1.5.цагдаагийн төв байгууллагын даргын даалгасан бусад.

18.2.Цагдаагийн байгууллагын судалгааны төвийн дүрэм, бүтэц, орон тооны хязгаарыг цагдаагийн төв байгууллагын дарга тогтооно.

19 дүгээр зүйл. Цагдаагийн байгууллагын байршил

19.1.Цагдаагийн төв байгууллагаас бусад цагдаагийн байгууллага, алба, нэгжийн байршил, байрны стандартыг цагдаагийн төв байгууллагын дарга тогтооно.

ГУРАВДУГААР БҮЛЭГ ЦАГДААГИЙН БАЙГУУЛЛАГЫН УДИРДЛАГА, ТҮҮНИЙ БҮРЭН ЭРХ

20 дугаар зүйл. Цагдаагийн байгууллагын удирдлага

20.1.Цагдаагийн төв байгууллагын даргаар цагдаагийн албанд 20-оос доошгүй жил ажилласан, эрх зүйч мэргэжилтэй, удирдах болон мэргэжлийн ажлын дадлага туршлагатай, улс төрийн албан тушаал эрхэлж байгаагүй Монгол Улсын иргэнийг дотоод хэргийн асуудал эрхэлсэн Засгийн газрын гишүүний санал болгосноор Засгийн газар томилж, чөлөөлнө.

20.2.Цагдаагийн төв байгууллагын дарга цагдаагийн байгууллагын үйл ажиллагааг улсын хэмжээнд удирдан зохион байгуулж, үр дүнг дотоод хэргийн асуудал эрхэлсэн Засгийн газрын гишүүний өмнө хариуцна.

20.3.Цагдаагийн төв байгууллага тэргүүн дэд дарга болон хоёр дэд даргатай байна.

20.4.Энэ хуулийн 20.3-т заасан тэргүүн дэд дарга, дэд даргаар цагдаагийн албанд 15-аас доошгүй жил ажилласан, эрх зүйч мэргэжилтэй, нийтийн хэв журам хамгаалах, гүйцэтгэх болон мөрдөн байцаах ажлын дадлага туршлагатай, улс төрийн албан тушаал эрхэлж байгаагүй Монгол Улсын иргэнийг дотоод хэргийн асуудал эрхэлсэн Засгийн газрын гишүүн томилж, чөлөөлнө.

21 дүгээр зүйл. Цагдаагийн төв байгууллагын даргын бүрэн эрх

21.1.Цагдаагийн төв байгууллагын дарга Засгийн газрын агентлагийн эрх зүйн байдлын тухай хуулийн 8.3-т зааснаас гадна дараахь бүрэн эрхийг хэрэгжүүлнэ:

21.1.1.цагдаагийн байгууллагын үйл ажиллагааг улсын хэмжээнд нэгтгэн зохион байгуулж, захиргааны болон мэргэжлийн удирдлагаар хангах;

21.1.2.цагдаагийн байгууллагын үйл ажиллагаатай холбогдсон хууль тогтоомжийн хэрэгжилтийг хангах;

21.1.3.цагдаагийн байгууллагын дотоод албаны дүрэм, цагдаагийн хүрээний болон эргүүл, харуулын дүрэм, цагдаагийн

байгууллагын үйл ажиллагаанд дагаж мөрдөх бусад дүрэм, журам, зааврыг хууль тогтоомжид нийцүүлэн баталж, биелэлтийг хангуулах;

21.1.4.гэмт хэрэг, зөрчилтэй тэмцэх үйл ажиллагааг удирдлага, зохион байгуулалтаар хангах;

21.1.5.гэмт хэрэг, зөрчлийг шалгах цагдаагийн байгууллага, нэгжийн харьяалал, чиг үүргийг тогтоох;

21.1.6.албаны өндөржүүлсэн бэлэн байдлын зэрэгт шилжүүлэх, цуцлах шийдвэр гаргах;

21.1.7.цагдаагийн байгууллагыг төлөөлж дотоод, гадаадын байгууллагатай харилцах;

21.1.8.цагдаагийн байгууллагын барилга байгууламж, автомашин, зэвсэг, техник, тусгай хэрэгсэл, хувцас, бусад хангамжийн бодлогыг боловсруулж, хэрэгжүүлэх;

21.1.9.цагдаагийн байгууллага, алба хаагч, ажилтны аюулгүй байдал, эрх, хууль ёсны ашиг сонирхлыг хамгаалах;

21.1.10.гэмт хэрэгтэй тэмцэх, нийтийн хэв журам хамгаалах, олон нийтийн аюулгүй байдлыг хангах төлөвлөгөөг боловсруулж, хэрэгжүүлэх;

[/Энэ заалт ад 2021 оны 12 дугаар сарын 17-ны өдрийн хуулиар өөрчлөлт оруулсан./](#)

21.1.11.хүний нөөцийн бодлого боловсруулж, алба хаагч, ажилтныг сургаж бэлтгэх, тэдний мэдлэг чадварыг дээшлүүлэх арга хэмжээ авах, мэргэшлийн зэрэг олгох;

21.1.12.цагдаагийн дээд цолноос бусад цолыг олгох, сэргээх, бууруулах, хураан авах;

21.1.13.цагдаагийн байгууллагын үйл ажиллагаанд шинжлэх ухаан, орчин үеийн техник, технологи, мэдээллийн сүлжээний ололтыг нэвтрүүлэх ажлыг зохион байгуулах;

21.1.14.халхавчийн байгууллага байгуулах, татан буулгах, нууц гүйцэтгэх ажилтан ажиллуулах, халах шийдвэр гаргах, үйл ажиллагаанд нь хяналт тавих;

21.1.15.цагдаагийн байгууллагын гүйцэтгэх ажлын төсвийг төлөвлөх, Улсын Их Хурлын тусгай хяналтын дэд хороогоор хянуулах, батлагдсан төсвийг захиран зарцуулах;

21.1.16.цагдаагийн байгууллага, алба хаагчийн гүйцэтгэх чиг үүргийн хуваарийг тогтоох, зарим чиг үүргийг цагдаагийн төв байгууллага, харьяа алба, нэгж, түүний алба хаагчид гүйцэтгүүлэхээр даалгах;

21.1.17.хуульд заасан бусад.

21.2.Энэ хуулийн 6.5, 6.6, 17.1-д заасан нэгжийн бүтэц, орон тоог цагдаагийн төв байгууллагын дарга тогтооно.

21.3.Цагдаагийн төв байгууллагын дарга алба хаагч, ажилтныг томилж, чөлөөлөх, цагдаагийн бага цол олгох, сэргээх, бууруулах, хураан авах, ёс зүй, сахилгын хариуцлага хүлээлгэх, цагдаагийн байгууллагыг төлөөлөх, төсөв, хөрөнгийг захиран зарцуулах шийдвэр гаргах бүрэн эрхээ харьяа алба, нэгж, нутаг дэвсгэр хариуцсан цагдаагийн байгууллагын дарга, энэ хуулийн 20.3-т заасан албан тушаалтанд шилжүүлж болох бөгөөд ийнхүү шилжүүлсэн нь түүнийг хариуцлагаас чөлөөлөх үндэслэл болохгүй.

ДӨРӨВДҮГЭЭР БҮЛЭГ ЦАГДААГИЙН БАЙГУУЛЛАГА, АЛБА ХААГЧИЙН ТОДОРХОЙ АЖИЛЛАГАА ЯВУУЛАХ ЖУРАМ

22 дугаар зүйл. Цагдаагийн байгууллага, алба хаагчийн үйл ажиллагаанд тавигдах нийтлэг шаардлага

22.1.Цагдаагийн байгууллага, алба хаагч нь хуулийг чанд сахиж, хүний эрх, эрх чөлөөг хүндэтгэж, үндэс, угсаа, хэл, арьсны өнгө, нас, хүйс, нийгмийн гарал, байдал, хөрөнгө чинээ, эрхэлсэн ажил, албан тушаал, шашин шүтлэг, үзэл бодол, боловсролоор нь ялгаварлахгүйгээр хүний эрх, эрх чөлөөг хамгаалах үүрэгтэй.

22.2.Цагдаагийн алба хаагч нь хуульд заасан үндэслэл, журмын дагуу хүний эрх, эрх чөлөөг хязгаарласан, эсхүл албадлагын арга хэмжээ авсан тохиолдолд арга хэмжээ авах болсон үндэслэл, шалтгааныг тухайн этгээдэд мэдэгдэж, авсан арга хэмжээтэй холбогдон хүн, хуулийн этгээдэд үүсэх эрх, үүрэг, өмгөөлөгч авах, өөрийгөө өмгөөлөх, өөрийнхөө эсрэг тайлбар, мэдүүлэг өгөхгүй байх эрхийг тайлбарлаж өгөх үүрэгтэй.

22.3.Цагдаагийн байгууллага, алба хаагч баривчлагдсан, түр саатуулагдсан насанд хүрээгүй этгээдийн 18 насанд хүрсэн гэр бүлийн гишүүн, эсхүл төрөл садангийн хүнд энэ тухай мэдэгдэх үүрэгтэй.

22.4.Цагдаагийн алба хаагч бусдад эрүү шүүлт тулгаж, хүнлэг бус, хэрцгий хандаж, нэр төрийг нь доромжлохыг хориглоно.

22.5.Цагдаагийн алба хаагч, үүргээ гүйцэтгэхдээ бусадтай хүндэтгэлтэй харьцаж, бусдыг үл тоосон, заналхийлсэн, доромжилсон үг хэллэг, үйл хөдлөл хэрэглэхгүй байж, өөрийн шаардлагыг үндэслэлтэй, ойлгомжтой хэлбэрээр илэрхийлэх үүрэгтэй.

22.6.Цагдаагийн алба хаагч үүргээ хэрэгжүүлэхдээ өөрийн албан тушаал, цол, нэрийг хэлж, шаардсанаар өөрийн албаны үнэмлэхийг үзүүлнэ.

22.7.Цагдаагийн алба хаагч албан үүргээ гүйцэтгэх үедээ хүний эрх, эрх чөлөөг хамгаалах, өөрийн болон бусдын аюулгүй байдлыг хангах зорилгоор дүрэмт хувцас, албаны өрөө, тээврийн хэрэгсэлд дуу-дүрсний бичлэг хийх техник, хэрэгслийг суурилуулан ашиглаж болно.

22.8.Цагдаагийн алба хаагч энэ хуульд заасан ажиллагааг хуульд заасан үндэслэл, журмын дагуу даруй хийж гүйцэтгэнэ.

22.9.Цагдаагийн алба хаагчийн ажиллагаа тус бүрийн хамрах хүрээ нь тухайн ажиллагааг хэрэгжүүлэх хуульд заасан үндэслэлээр хязгаарлагдана.

22.10.Цагдаагийн алба хаагчийн үндэслэл бүхий сэжиг нь хуульд заасан ажиллагааны явцад батлагдаагүй нь тухайн алба хаагчид хариуцлага хүлээлгэх үндэслэл болохгүй.

23 дугаар зүйл. Шаардлага тавих

23.1.Цагдаагийн алба хаагч, олон нийтийн цагдаа нь гэмт хэрэг, зөрчлөөс урьдчилан сэргийлэх, таслан зогсоох, зөрчлийг арилгуулах, учирч болох хор хохирлыг гаргуулахгүй, нэмэгдүүлэхгүй байх зорилгоор хүн, хуулийн этгээдэд тодорхой үйлдлээс татгалзах, эсхүл үйлдэл хийх шаардлага тавьж болно.

23.2.Нийтийн хэв журмыг зөрчсөн, зөрчиж болзошгүй согтуурсан, мансуурсан хүнийг олон нийтийн газрыг тодорхой хугацаанд орхин явахыг шаардаж болно.

23.3.Цагдаагийн алба хаагч, олон нийтийн цагдаа гэмт хэрэг, зөрчлийн ул мөрийг бэхжүүлэх, бусдын амь нас, эрүүл мэнд, эд хөрөнгийг хамгаалах, хуулийн этгээдийн хэвийн үйл ажиллагааг хангах, тээврийн хэрэгсэл, явган зорчигчийн хөдөлгөөнд учирсан саадыг арилгах зорилгоор хүнийг тодорхой байр, газрыг орхин явахгүй байх, эсхүл өөр газар шилжин байрлахыг шаардаж болно.

23.4.Цагдаагийн алба хаагч гэмт хэрэг, зөрчлийн тухай гомдол, мэдээллийг хянан шийдвэрлэхэд шаардлагатай хуулиар хориглосноос бусад баримт эд зүйлийг гаргаж өгөхийг шаардаж болно.

23.5.Цагдаагийн алба хаагч, олон нийтийн цагдаа нь хоёр болон түүнээс дээш тооны хүнд шаардлага тавих тохиолдолд хүн тус бүрд хэлэх үүрэг хүлээхгүй.

23.6.Цагдаагийн алба хаагчийн шаардлагыг тухайн хүн, хуулийн этгээд биелүүлэх үүрэгтэй.

23.7.Цагдаагийн алба хаагч, олон нийтийн цагдаагийн шаардлагыг биелүүлээгүй, эсэргүүцсэн, эсхүл хуулийн дагуу явуулж байгаа ажиллагаанд нь саад учруулсан бол албадан гүйцэтгэж, гэм буруутай этгээдэд хуульд заасан хариуцлага хүлээлгэнэ.

24 дүгээр зүйл. Тайлбар авах

24.1.Цагдаагийн алба хаагч нь гэмт хэрэг, зөрчлийг шийдвэрлэхэд ач холбогдол бүхий мэдээлэл өгч чадна гэсэн хангалттай үндэслэл байгаа тохиолдолд хүнээс тайлбар авна.

24.2.Цагдаагийн алба хаагч гэмт хэрэг, зөрчлийн мэдээллийг шалгахдаа тайлбар авах зорилгоор хүн, хуулийн этгээдийн төлөөллийг цагдаагийн байгууллагад дуудаж болно.

25 дугаар зүйл. Хүний бичиг баримт шалгах

25.1.Цагдаагийн алба хаагч, олон нийтийн цагдаа дараахь тохиолдолд хүний нэр, хаяг, тодорхой үйл ажиллагаа эрхлэх зөвшөөрлийг тодруулах зорилгоор бичиг баримтыг шалгана:

25.1.1.гэмт хэрэг, зөрчил үйлдэгдсэн цаг хугацаанд тухайн газар, эсхүл түүний ойролцоо байсан, эсхүл гэмт хэрэг, зөрчлийг илрүүлэхэд ач холбогдол бүхий мэдээлэл өгч чадна гэх үндэслэлтэй;

25.1.2.гэмт хэрэг, зөрчил үйлдсэн, завдсан, эсхүл гэмт хэрэг, зөрчил үйлдэхээр төлөвлөж байгаа гэх үндэслэлтэй;

25.1.3.гэмт хэрэг, зөрчил үйлдэгдсэн газар, хамгаалалтын бүсээс тээврийн хэрэгсэл, хүнийг гаргах, эсхүл нэвтрүүлэх;

25.1.4.эрх нь хязгаарлагдсан, эсхүл албадлагын арга хэмжээ авагдсан хүн хүлээсэн үүргээ зөрчсөн гэх үндэслэлтэй;

25.1.5.эрх бүхий албан тушаалтны шийдвэрээр албадан ирүүлэхээр даалгасан, эсхүл эрэн сурвалжлагдаж байгаа сэжигтэн, яллагдагч, шүүгдэгч, ялтан түүнчлэн гэмт хэрэг, зөрчил үйлдсэнд сэрдэгдэж байгаа гэх үндэслэлтэй;

25.1.6.хууль тогтоомжид заасны дагуу хамгаалалтад байгаа объектод нэвтрэх хүнийг бүртгэх;

25.1.7.согтууруулах ундаа, мансууруулах эм, сэтгэцэд нөлөөт бодис хэрэглэсэн, химийн хорт бодист хордсоны улмаас өөрийн үйлдлийг удирдан жолоодох чадваргүй болсон хүний нэр, хаягийг тогтоох;

25.1.8.гэмт хэрэг, зөрчлийн газарт үйлдэл дээрээ баригдсан этгээдийн нэр, хаягийг тогтоох;

25.1.9.хуульд заасан журмын дагуу тээврийн хэрэгслийг түр зогсоосон бол тээврийн хэрэгслийг жолоодож яваа хүний жолоодох эрхийн үнэмлэх, зөвшөөрлийг шалгах;

25.1.10.хуульд заасан насны хязгаарт хүрсэн эсэхийг тогтоох.

25.2.Цагдаагийн алба хаагч, олон нийтийн цагдаа хүний бичиг баримтыг шалгахдаа нүүр болон нийтэд ил харагдах биеийн бусад хэсгийг хаасан зүйлийг авах, халхлах аливаа үйлдэл хийхгүй байхыг шаардах, нэр, хаяг, зөвшөөрөл, бүртгэлийг шалгах, бичиг баримт нь гэмт хэрэг, зөрчил үйлдэхэд ашигласан, эсхүл үйлдэх замаар олж авсан, эрэн сурвалжлагдаж байгаа эсэхийг тодруулах зорилгоор бичиг баримт шалгах үндэслэлийн хүрээнд хэрэгжүүлбэл зохих ажиллагааг явуулна.

25.3.Цагдаагийн алба хаагч, олон нийтийн цагдаа хүний бичиг баримтыг шалгахдаа нэгээс хоёр алхмын зайтай зогсоож, ажиллагааг дуустал түүнийг гарын алгаа ил харагдахаар байрлуулж, тухайн газраас явахыг хориглох, эсхүл эрх бүхий байгууллагад очиж шалгуулах шаардлага тавьж болно.

25.4.Цагдаагийн алба хаагч, олон нийтийн цагдаа шаардсан бол тухайн хүн бичиг баримтаа шалгуулах, эцэг, эхийн болон өөрийн нэр, төрсөн огноог хэлэх үүрэгтэй.

25.5.Хүний бичиг баримтыг шалгасан цагдаагийн алба хаагч, олон нийтийн цагдаа шаардлагатай бол дараахь ажиллагааг явуулна:

25.5.1.амиа хорлохыг завдсан, өөртөө болон нийгэмд аюултай үйлдэл хийж болзошгүй сэтгэцийн эмгэгтэй, эсхүл сэтгэцийн эмнэлгээс оргосон хүнийг эмнэлгийн байгууллагад хүлээлгэн өгөх;

25.5.2.оргон зайлсан болон эрэн сурвалжлагдаж байгаа, эсхүл тухайн хүнийг гэмт хэрэг үйлдсэн гэх баримт, үндэслэл бүхий сэжиг байгаа бол баривчлах, цагдаагийн байгууллагад хүргэх;

25.5.3.хараа хяналтгүй, оршин суугаа газрын хаяг, эцэг, эх, асран хамгаалагч, харгалзан дэмжигч нь тодорхойгүй, эсхүл согтуурсан, мансуурсны улмаас өөрийн үйлдлээ удирдан жолоодох чадваргүй болсон хүнтэй хамт яваа бага насны хүүхэд, эрх зүйн чадамжгүй хүнийг эцэг, эх, асран хамгаалагч, харгалзан дэмжигч, эрх бүхий байгууллагад хүлээлгэн өгөх;

25.5.4.согтууруулах ундаа, мансууруулах эм, сэтгэцэд нөлөөт бодис хэрэглэсний улмаас өөрийн үйлдлийг удирдан жолоодох чадваргүй болсон хүнийг хамгаалах хүнд, эсхүл гэмт хэрэг, зөрчил үйлдсэн гэх үндэслэлтэй бол холбогдох байгууллагад хүлээлгэн өгөх, эсхүл Согтууруулах ундаа хэтрүүлэн хэрэглэсэн этгээдийг албадан эрүүлжүүлэх тухай хуульд заасан журмын дагуу арга хэмжээ авах;

25.5.5.зөрчил үйлдсэн хүний нэр, хаяг тодорхойгүй бол нэр, хаягийг тогтоох, зөрчлийг шалгаж шийдвэрлэх зорилгоор түр саатуулах;

25.5.6.эрх бүхий албан тушаалтны шийдвэрээр албадан ирүүлэхээр даалгасан, эсхүл эрэн сурвалжлагдаж байгаа сэжигтэн, яллагдагч, шүүгдэгч, ялтан түүнчлэн гэмт хэрэг, зөрчил үйлдсэнд сэрдэгдэж байгаа гэх үндэслэл бүхий сэжиг байгаа тохиолдолд баривчлах, эсхүл эрх бүхий байгууллага, албан тушаалтанд хүлээлгэн өгөх;

25.5.7.гэмт хэрэг, зөрчил үйлдсэн бол зөрчлийг газар дээр нь шалгаж шийдвэрлэх, эсхүл хэрэг бүртгэх, мөрдөн байцаах эрх бүхий байгууллагад хүргэх;

25.5.8.зөрчлийг гарсан газарт нь шуурхай шийдвэрлэх боломжгүй, эсхүл хүний бичиг баримтыг шалгах болсон бусад үндэслэлийг тухайн газарт шалгаж тогтоох боломжгүй бол цагдаагийн байгууллагад хүргэх.

25.6.Цагдаагийн алба хаагч хүний бичиг баримтыг биечлэн шалгаж болно.

25.7.Цагдаагийн алба хаагч хүний бичиг баримтыг шалгах явцад дараахь үндэслэл бүхий сэжиг илэрсэн тохиолдолд энэ хуулийн 24, 26, 29, 30 дугаар зүйлд заасан ажиллагааг явуулна:

25.7.1.гэмт хэрэг, зөрчил үйлдсэн, гэмт хэрэг үйлдэхээр завдсан, бэлтгэсэн гэх;

25.7.2.эрх бүхий албан тушаалтны шийдвэрээр албадан ирүүлэхээр даалгасан, эсхүл эрэн сурвалжлагдаж байгаа сэжигтэн, яллагдагч, шүүгдэгч, ялтан түүнчлэн гэмт хэрэг, зөрчил үйлдсэнд сэрдэгдэж байгаа гэх;

25.7.3.мансууруулах эм, сэтгэцэд нөлөөт бодис хэрэглэсэн гэх;

25.7.4.хүний амь нас, эрүүл мэндэд шууд хохирол учруулах эд зүйл, эсхүл хуулиар хязгаарласан, хориглосон, хууль бусаар олж авсан эд зүйлийг биедээ авч яваа, бусдад дамжуулсан, худалдсан гэх;

25.7.5.бичиг баримт, эд зүйл нь гэмт хэрэг, зөрчил үйлдэхэд ашигласан, эсхүл үйлдэх замаар олж авсан, эрэн сурвалжлагдаж байгаа гэх.

26 дугаар зүйл. Түр саатуулах

26.1.Цагдаагийн алба хаагч нь гэмт хэрэг, зөрчил үйлдсэнд сэрдэгдэж байгаа хүний нэр, хаягийг тодруулах, гэмт хэрэг, зөрчилд холбогдуулан шалгах, албадан саатуулах үндэслэл байгаа эсэхийг тогтоох зорилгоор хүнийг 6 цаг хүртэл хугацаагаар түр саатуулж болно.

26.2.Энэ хуулийн 26.1-д заасан хугацааг түр саатуулах байранд хүргэснээс эхлэн тооцно.

26.3.Цагдаагийн алба хаагч хүнийг түр саатуулсан даруй тухайн хүний талаар 18 насанд хүрсэн гэр бүлийн гишүүн, өмгөөлөгч, ойр дотны хүнд нь мэдэгдэж, энэ тухай тэмдэглэл үйлдэнэ.

26.4.Энэ хуулийн 26.3 дахь хэсэг нь цагдан хорих, баривчлах байр, эмнэлэг, хорих байгууллагаас оргон зайлсан ялтан, сэжигтэн, яллагдагч, шүүгдэгчид хамаарахгүй.

26.5.Хүнийг түр саатуулах үндэслэл арилсан тохиолдолд түүнийг даруй суллана.

26.6.Түр саатуулах байрны дэглэм, журмыг Улсын ерөнхий прокурортой зөвшилцөн дотоод хэргийн асуудал эрхэлсэн Засгийн газрын гишүүн батална.

27 дугаар зүйл. Хуулийн этгээдийн баримт бичиг шалгах

27.1.Цагдаагийн алба хаагч дараахь тохиолдолд хуулийн этгээдийн бүртгэл, үйл ажиллагаа явуулах зөвшөөрөл, холбогдох бусад баримт бичгийг шалгана:

27.1.1.хууль тогтоомж зөрчсөн үйл ажиллагаа явуулж байгаа гэх үндэслэл байгаа;

27.1.2.хууль тогтоомж зөрчсөн үйл ажиллагаа явуулж байгаа талаар гомдол, мэдээлэл хүлээн авсан.

27.2.Баримт бичиг нь хууль ёсны эсэхийг шалгах шаардлагатай бол баримт бичгийн хуулбарыг авах, хуулбарлах боломжгүй бол эх хувийг 72 цаг хүртэлх хугацаанд түр хураан авч болно.

27.3.Цагдаагийн алба хаагч хуулийн этгээдийн баримт бичгийг биечлэн шалгаж болно.

27.4.Цагдаагийн алба хаагч хуулийн этгээдийн баримт бичиг шалгах явцад дараахь нөхцөл байдал илэрсэн тохиолдолд энэ хуульд заасан ажиллагааг явуулна:

27.4.1.эрх бүхий албан тушаалтны шийдвэрээр албадан ирүүлэхээр даалгасан, эсхүл эрэн сурвалжлагдаж байгаа сэжигтэн, яллагдагч, шүүгдэгч, ялтан түүнчлэн гэмт хэрэг, зөрчил үйлдсэнд сэрдэгдэж байгаа хүн тухайн хуулийн этгээдийн байр, агуулах сав, эзэмшил газарт байгаа гэх;

27.4.2.хүний амь нас, эрүүл мэндэд шууд хохирол учруулах эд зүйл, эсхүл хуулиар хязгаарласан, хориглосон эд зүйлийг хууль бусаар хадгалсан, үйлдвэрлэсэн, худалдсан гэх;

27.4.3.хууль тогтоомж зөрчсөн үйл ажиллагаа явуулж байгаа гэх.

28 дугаар зүйл. Орон байр, бусад газарт нэвтрэн орох

28.1.Цагдаагийн алба хаагч хуулиар харьяалуулсан гэмт хэрэг, зөрчил, тэдгээрийн талаархи гомдол, мэдээллийг шалгахдаа бусдын орон байр, тээврийн хэрэгсэл, ажлын байр, агуулах сав, эзэмшил газарт нэвтрэн орох, ач холбогдол бүхий баримт, мэдээллийг гаргуулан авах эрхтэй.

28.2.Цагдаагийн алба хаагч доор дурдсанаас бусад тохиолдолд бусдын орон байранд оршин суугч, эзэмшигчийнх нь зөвшөөрөлгүйгээр нэвтрэн орохыг хориглоно:

28.2.1.гэмт хэргийг таслан зогсоох, гэмт хэрэг үйлдсэн хүнийг мөрдөн хөөж баривчлах, эсхүл гэмт хэрэг үйлдэгдэж болзошгүй нөхцөл байдал үүссэн гэх үндэслэл бүхий сэжиг байгаа;

28.2.2.хүний амь нас, эрүүл мэнд, эд хөрөнгөд ноцтой хохирол учрах бодит аюул байгаа;

28.2.3.эрэн сурвалжлагдаж байгаа хүн, оргосон сэжигтэн, яллагдагч, шүүгдэгч, ялтан, хоригдлыг мөрдөн хөөж баривчлах;

28.2.4.сэжиг бүхий этгээд оргон зайлах, гэмт хэргийн ул мөр, эд мөрийн баримт устах, үрэгдэх бодит аюул тулгарсан.

28.3.Энэ хуулийн 28.2-т зааснаас бусад тохиолдолд цагдаагийн алба хаагч бусдын орон байранд нэвтрэн орохдоо оршин суугч, эзэмшигчийн зөвшөөрлийг заавал авсан байна.

28.4.Тухайн орон байранд хамтран оршин суугч, эсхүл хамтран эзэмшигч этгээдийн аль нэг нь зөвшөөрөл өгсөн бол энэ хуульд заасан бусдын орон байранд нэвтрэх үндэслэл болно.

28.5.Орон байранд нэвтрэх зөвшөөрөл өгсөн этгээдийг оршин суугч, эзэмшигч биш гэж мэдэх боломжгүй байсан бол энэ хуулийн 28.2-т заасныг зөрчсөн гэх үндэслэл болохгүй.

28.6.Цагдаагийн алба хаагчийн өөрийн санаатай үйлдлийн улмаас энэ хуулийн 28.2.4-т заасан нөхцөл үүсгэсэн нь бусдын орон байранд оршин суугч, эзэмшигчийнх нь зөвшөөрөлгүй нэвтрэх үндэслэл болохгүй.

28.7.Цагдаагийн алба хаагч орон байр, бусад газарт нэвтрэн орохдоо хүний амь нас, эрүүл мэнд, эд хөрөнгөд аюулгүй арга, хэрэгсэл ашиглаж, хүний нэр төрд хүндэтгэлтэй хандана.

28.8.Нэвтрэн ороход оршин суугч, эзэмшигч саад учруулбал эсэргүүцлээ зогсоохыг шаардах, шаардлагыг үл биелүүлбэл албадлагын арга хэмжээ хэрэглэхийг анхааруулна.

28.9.Цагдаагийн алба хаагч орон байр, бусад газарт нэвтрэн орохдоо энэ хуулийн 22.2, 22.6-д заасныг баримтлах үүрэгтэй бөгөөд энэ хуулийн 28.2-т заасан тохиолдолд орон байр, бусад газарт нэвтрэн орох бол энэ хуулийн 22.2, 22.6, 28.8-д заасныг баримтлахгүй байж болно.

28.10.Нэвтрэн ороход эд зүйл, цоож, түгжээ, байгууламжийн хэсгийг эвдэх, дохиолол, хяналтын систем, цахилгааныг салгах, нохой, бусад амьтныг номхотгох техник, хэрэгсэл ашиглах зэргээр учрах саадыг арилгаж болно.

28.11.Оршин суугч, эзэмшигчийн эзгүйд орон байр, бусад газарт нэвтрэн орсон бол тэдгээрт даруй мэдэгдэх, боломжгүй бол 24 цагийн дотор мэдэгдэх арга хэмжээ авна.

28.12.Энэ хуулийн 28.11-д заасны дагуу оршин суугч, эзэмшигчид мэдэгдэх боломжгүй бол түүний оршин суугаа газрын баг, хорооны Засаг даргад мэдэгдэнэ.

28.13.Энэ хуулийн 28.10-т заасан арга хэмжээ авсан, эсхүл эзэмшигчийнх нь эзгүйд нэвтрэн орсон бол эвдэрсэн эд хөрөнгийн хэвийн байдлыг сэргээх, түр хугацаагаар хамгаалах арга хэмжээ авна.

29 дүгээр зүйл. Үзлэг хийх

29.1.Цагдаагийн алба хаагч энэ хуульд заасан үндэслэл бүхий сэжиг байгаа тохиолдолд хүний бие, тээврийн хэрэгсэлд үзлэг хийнэ.

29.2. Үзлэгийг гадна талаас нь харах, гараар тэмтрэх, тусгай багаж ашиглах, эсхүл далд байгаа зүйлийг ил гарган шалгах замаар энэ хуульд заасан үндэслэлийн хүрээнд хийж гүйцэтгэнэ.

29.3. Үзлэг хийхэд саад болж байгаа эд зүйл, тээврийн хэрэгслийг шилжүүлэн байрлуулж болно.

29.4. Эд зүйл, баримт бичиг, ачаа тээш, мал, амьтан, тээврийн хэрэгсэлд үзлэг хийхэд эзэмшигчийг оролцуулна. Эзэмшигчийг оролцуулах боломжгүй бол хөндлөнгийн гэрчийг байлцуулж, эсхүл дуу-дүрсний бичлэгээр бэхжүүлнэ.

29.5. Үзлэгийг эзэмшигчийн эзгүйд хийсэн тохиолдолд даруй эзэмшигчид, боломжгүй бол баг, хорооны Засаг даргад мэдэгдэнэ.

29.6. Үзлэг хийх үед хуульд заасан үндэслэл илэрсэн тохиолдолд хэв загвар, дээж авах, битүүмжлэх, хураан авах ажиллагааг явуулна.

29.7. Тээврийн хэрэгсэлд үзлэг хийхэд шаардлагатай бол эд ангийг салгаж болно.

29.8. Хүний биед үзлэг хийхэд өмссөн хувцас, биедээ авч яваа эд зүйлийг хамтад нь үзнэ.

29.9. Хүний биед үзлэг хийх үед уг этгээдийг нүцгэлэх зайлшгүй шаардлага гарсан тохиолдолд үзлэгийг ижил хүйсийн эрх бүхий албан тушаалтан хийнэ. Шаардлагатай бол хүний эмч, сувилагчийг оролцуулж болно.

29.10. Нүцгэлж үзлэг хийх ажиллагааг эрүүл ахуй, аюулгүй байдлын шаардлага хангасан, бусдаас тусгаарлагдсан орчинд явуулна.

29.11. Нүцгэлж үзлэг хийх ажиллагааны үед энэ хуулийн 29.9-д зааснаас бусад хүнийг байлцуулахыг хориглоно.

29.12. Цагдаагийн байгууллага, алба хаагч нийтийг хамарсан арга хэмжээ, онц чухал объектын хамгаалалтын үүрэг гүйцэтгэх үед тухайн объект, арга хэмжээ болж байгаа газарт нэвтрүүлэхийг хориглосон эд зүйл байгаа эсэхийг тогтоох зорилгоор тухайн газарт нэвтрэх хүний бие, биедээ авч яваа эд зүйлд биечлэн болон тусгай техник, хэрэгсэл ашиглан үзлэг хийж болно.

29.13. Үзлэгийн зорилгод харшлахааргүй бол цагдаагийн алба хаагч үзлэгт хамрагдаж байгаа эд зүйл, тээврийн хэрэгслийн эзэмшигчийг өөрийн биед болон тээврийн хэрэгсэлд агуулагдаж байгаа шаардлагатай эд зүйлийг харуулах, ил гарган шалгуулахыг санал болгож, шаардлагатай тохиолдолд өөрийн биеэр уг ажиллагааг гүйцэтгэнэ.

29.14. Цагдаагийн алба хаагч хүний бие, тээврийн хэрэгсэл, хуулийн этгээдийн байрлаж байгаа газарт хуулиар хориглосон эд зүйл байгаа эсэхийг тогтоох зорилгоор эд зүйлсийн байршлыг өөрчлөх болон далд байгаа эд зүйлийг ил гаргахгүйгээр албаны нохой, тусгай техник ашиглан шалгасныг үзлэг хийсэнд тооцохгүй.

29.15. Хүнийг баривчлах, түр саатуулах үед тухайн хүний болон цагдаагийн алба хаагчийн амь нас, эрүүл мэндэд хохирол учрахаас урьдчилан сэргийлэх, нотлох баримтыг олж илрүүлэх, бэхжүүлэх зорилгоор хүний бие болон түүний зорчиж байгаа тээврийн хэрэгсэлд үзлэг хийнэ.

29.16. Хүний бие, эд зүйлд үзлэг хийхдээ үүрэн холбооны хэрэгсэл, цахим төхөөрөмж зэрэг мэдээллийг цахим хэлбэрээр хадгалах хэрэгсэлд прокурорын зөвшөөрөлгүйгээр үзлэг хийхийг хориглоно.

30 дугаар зүйл. Эд зүйл, баримт бичиг түр хураан авах

30.1. Цагдаагийн алба хаагч албан үүргээ гүйцэтгэх үедээ үүрэн холбооны хэрэгсэл, бусад шаардлагатай эд зүйл, тээврийн хэрэгсэл, цахим төхөөрөмж, баримт бичгийг шүүхийн зөвшөөрөлгүйгээр түр хураан авч болно.

30.2. Хураан авах ажиллагааг эхлэхийн өмнө хураан авах эд зүйл, баримт бичгийг сайн дураар гаргаж өгөх, байгаа газрыг нь зааж өгөх боломжийг тухайн хүнд олгоно.

30.3. Цагдаагийн алба хаагч хураан авсан эд зүйлийн төрөл, шинж байдал, тоо ширхэгийг тусгасан жагсаалт үйлдэнэ.

30.4. Энэ хуулийн 30.3-т заасан жагсаалтыг эд зүйл, баримт бичгээ хураалгасан, эсхүл ажиллагаанд байлцсан хүний гарын үсэг, эсхүл хурууны хээгээр баталгаажуулж, хувийг эд зүйлийн эзэмшигч, эсхүл түүний өмгөөлөгчид даруй гардуулна.

30.5. Хураан авах ажиллагаанд тухайн эд зүйл, баримт бичиг, ачаа тээш, мал, амьтан, тээврийн хэрэгслийн эзэмшигчийг оролцуулна. Эзэмшигчийг оролцуулах боломжгүй бол хөндлөнгийн гэрчийг байлцуулж, эсхүл дуу-дүрсний бичлэгээр бэхжүүлнэ.

30.6. Дипломат төлөөлөгчийн газрын эзэмшиж байгаа албан байр, дипломат төлөөлөгчийн газрын ажилтан, түүний гэр бүлийн гишүүний оршин сууж байгаа орон байранд хураан авах ажиллагааг гүйцэтгэх бол дараахь журмыг баримтална:

30.6.1. дипломат төлөөлөгчийн газрын эрх бүхий албан тушаалтан, эсхүл орон байр, эзэмшил газрыг эзэмшиж байгаа дипломат төлөөлөгч, түүний гэр бүлийн гишүүний хүсэлтээр, эсхүл тэдгээрийн зөвшөөрснөөр хийх;

30.6.2. энэ хуулийн 30.6.1-д заасан хүсэлтээ Монгол Улсын гадаад харилцааны асуудал эрхэлсэн төрийн захиргааны төв байгууллагаар дамжуулан гаргасан байх;

30.6.3. прокурор болон Монгол Улсын гадаад харилцааны асуудал эрхэлсэн төрийн захиргааны төв байгууллагын төлөөллийг байлцуулах.

31 дүгээр зүйл. Тээврийн хэрэгслийг зогсоож шалгах

31.1. Цагдаагийн алба хаагч дараахь тохиолдолд тээврийн хэрэгслийг зогсоож шалгана:

31.1.1. жолооч замын хөдөлгөөний аюулгүй байдлын хууль тогтоомж, замын хөдөлгөөний дүрэм зөрчсөн, эсхүл зам тээврийн

осол гаргасан;

31.1.2.стандартын шаардлага хангаагүй, хөдөлгөөнд аюул учруулж болзошгүй бүрэн бус тээврийн хэрэгслээр хөдөлгөөнд оролцсон;

31.1.3.жолоочийн тээврийн хэрэгсэл жолоодож яваа байдал нь бусдын амь нас, эрүүл мэнд, эд хөрөнгөд аюул учруулж болзошгүй;

31.1.4.тусгай дуут болон гэрэл дохио хэрэглэх журам зөрчсөн;

31.1.5.тээврийн хэрэгсэл нь эрэн сурвалжлагдаж байгаа, эсхүл тээврийн хэрэгслийг гэмт хэрэг, зөрчил үйлдэхэд ашигласан, эсхүл хууль бус, хуулиар хязгаарласан эд зүйл тээвэрлэж байгаа гэх үндэслэлтэй;

31.1.6.эрх бүхий албан тушаалтны шийдвэрээр албадан ирүүлэхээр даалгасан, эсхүл эрэн сурвалжлагдаж байгаа сэжигтэн, яллагдагч, шүүгдэгч, ялтан түүнчлэн гэмт хэрэг, зөрчил үйлдсэнд сэрдэгдэж байгаа хүн тээврийн хэрэгслийг жолоодож, эсхүл түүгээр зорчиж яваа гэх үндэслэлтэй;

31.1.7.согтууруулах ундаа, мансууруулах эм, сэтгэцэд нөлөөт бодис хэрэглэсэн хүн жолоодож яваа гэх үндэслэлтэй;

31.1.8.хүний амь нас, эрүүл мэндэд шууд хохирол учруулах эд зүйлийг хууль бусаар тээвэрлэсэн, эсхүл жолооч, зорчигч ийм зүйлийг биедээ авч яваа гэх үндэслэлтэй;

31.1.9.тээврийн хэрэгслийг жолоодож яваа хүн зам тээврийн ослын талаар ач холбогдол бүхий мэдээлэл өгч чадна гэх үндэслэлтэй;

31.1.10.эрх бүхий байгууллага, албан тушаалтны шийдвэрээр тодорхой газар нутаг, бүс дэх тээврийн хэрэгслийн хөдөлгөөнийг хязгаарласан, хориглосон;

31.1.11.цагдаагийн төв байгууллагын даргын шийдвэрээр тодорхой төрлийн зөрчлийг илрүүлэх, онц аюултай гэмт хэрэгтэн, эрэн сурвалжлагдаж байгаа хүн, эд зүйлийг олж илрүүлэх зорилго бүхий нэгдсэн болон хэсэгчилсэн арга хэмжээний үед.

31.2.Цагдаагийн алба хаагч тээврийн хэрэгслийг зогсоох дохиог жолоочид ойлгомжтой байдлаар өгнө.

31.3.Цагдаагийн алба хаагч энэ хуулийн 31.1-д заасан аль нэг үндэслэлээр тээврийн хэрэгслийг зогсоож шалгах тохиолдолд жолоодох эрхийн үнэмлэх, тээврийн хэрэгслийн гэрчилгээ, бусад холбогдох бичиг баримтыг нягталж, зөвхөн тухайн үндэслэлийг шалгаж тогтооход шаардлагатай арга хэлбэрээр шалгана.

31.4.Цагдаагийн алба хаагч тээврийн хэрэгслийг зогсоож шалгах явцад дараахь үндэслэл бүхий сэжиг илэрсэн тохиолдолд энэ хуулийн 25, 32, 33, 34 дүгээр зүйлд заасан ажиллагааг явуулна:

31.4.1.тээврийн хэрэгсэл нь эрэн сурвалжлагдаж байгаа гэх, эсхүл тээврийн хэрэгслийг гэмт хэрэг, зөрчил үйлдэхэд ашигласан, эсхүл хууль бусаар олж авсан эд зүйл тээвэрлэж байгаа гэх;

31.4.2.эрх бүхий албан тушаалтны шийдвэрээр албадан ирүүлэхээр даалгасан, эд зүйл болон эрэн сурвалжлагдаж байгаа сэжигтэн, яллагдагч, шүүгдэгч, ялтан түүнчлэн гэмт хэрэг, зөрчил үйлдсэнд сэрдэгдэж байгаа хүн тухайн тээврийн хэрэгсэлд байгаа гэх;

31.4.3.согтууруулах ундаа, мансууруулах эм, сэтгэцэд нөлөөт бодис хэрэглэсэн хүн жолоодож яваа гэх;

31.4.4.хүний амь нас, эрүүл мэндэд шууд хохирол учруулах, хуулиар хязгаарласан, эсхүл хориглосон эд зүйлийг хууль бусаар тээвэрлэсэн, эсхүл жолооч, зорчигч ийм зүйлийг биедээ авч яваа гэх.

31.5.Энэ хуулийн 31.1.5, 31.1.6, 31.1.7, 31.1.8-д заасан үндэслэлээр тээврийн хэрэгслийг зогсоож шалгах тохиолдолд цагдаагийн алба хаагч тээврийн хэрэгсэлд үзлэг хийх хүрээ нь эрэн сурвалжлагдаж байгаа хүн, эд зүйл, хуулиар хориглосон зүйлийг нуун далдах боломж бүхий эд зүйл, агуулах саванд үзлэг хийхээр хязгаарлагдана.

31.6.Цагдаагийн алба хаагчийн зогсох дохио, шалгуулах шаардлагыг биелүүлээгүй, эсхүл эсэргүүцсэн бол хуульд заасан албадлагын арга хэмжээ хэрэглэнэ.

31.7.Цагдаагийн алба хаагч энэ хуульд заасан үндэслэл, журмын дагуу тээврийн хэрэгслийг зогсоож шалгах үед зорчигчийг тухайн газарт үлдэхийг шаардаагүй, эсхүл энэ хуульд заасан ажиллагааг гүйцэтгээгүй бол зорчигчийг саатуулсанд тооцохгүй.

31.8.Цагдаагийн алба хаагч тээврийн хэрэгслээс илэрсэн эрэн сурвалжлагдаж байгаа, эсхүл хуулиар хориглосон эд зүйлийг авч яваа этгээд нь тодорхойгүй тохиолдолд жолооч, зорчигчийг хамтад нь түр саатуулах, эсхүл эрх бүхий байгууллагад хүргэх эрхтэй.

32 дугаар зүйл. Согтуурсан, мансуурсан байдлыг шалгах

32.1.Цагдаагийн алба хаагч нь гэмт хэрэг, зөрчил үйлдсэн гэх үндэслэл бүхий сэжиг байгаа тохиолдолд хүнийг согтуурсан, мансуурсан эсэхийг дараахь аргаар шалгана:

32.1.1.харилцан ярилцах аргаар сэтгэцийн байдал, хэл ярианы өөрчлөлт, нүдний хүүхэн харааны хэвийн байдлыг магадлах;

32.1.2.өөрийнх нь зөвшөөрснөөр шулуун шугамын дагуу алхуулж, тэнцвэрээ олж байгаа эсэхийг магадлах;

32.1.3.зориулалтын тусгай хэрэгслээр шалгах.

32.2.Энэ хуулийн 32.1-д заасны дагуу шалгуулахаас татгалзсан тохиолдолд шаардлагатай гэж үзвэл тухайн хүнээс шинжилгээнд зориулж дээж авч болно.

32.3.Цагдаагийн алба хаагч нь согтуурсан, мансуурсан байдалтай байгаа жолоочид дараахь арга хэмжээг авна:

32.3.1.тээврийн хэрэгслийг түр саатуулах, мансууруулах эм, сэтгэцэд нөлөөт бодисын ул мөрийг бэхжүүлэх, тээврийн хэрэгслийн бүрэн бүтэн байдлыг баримтжуулах зорилгоор тээврийн хэрэгсэлд үзлэг хийх;

32.3.2.хуульд заасан үндэслэл байгаа бол эрүүлжүүлэх, түр саатуулах, эсхүл баривчлах;

32.3.3.жолоочийн бичиг баримт, тээврийн хэрэгслийн гэрчилгээг түр хураан авах;

32.3.4.тээврийн хэрэгслийг шилжүүлэн байрлуулах, эсхүл түүний хөдөлгөөнийг хязгаарлах.

33 дугаар зүйл. Тээврийн хэрэгслийн хөдөлгөөнийг хязгаарлах, түр саатуулах

33.1.Цагдаагийн алба хаагч дараахь тохиолдолд тээврийн хэрэгслийн хөдөлгөөнийг хязгаарлах, эсхүл тээврийн хэрэгслийг түр саатуулж болно:

33.1.1.тээврийн хэрэгслийг эрэн сурвалжилж байгаа;

33.1.2.жолоочийг гэмт хэрэг, зөрчилд холбогдуулан шалгаж байгаа;

33.1.3.жолоодох эрхгүй, ангилал тохирохгүй үнэмлэхтэй хүн жолоодож яваа;

33.1.4.улсын дугаар, бүртгэлийн зөрчилтэй, техникийн оношилгоо, жолоочийн хариуцлагын даатгалд хамрагдаагүй;

33.1.5.тээврийн хэрэгсэл стандартын шаардлага хангаагүй, хөдөлгөөнд аюул учруулж болзошгүй;

33.1.6.тээврийн хэрэгслийг гэмт хэрэг үйлдэхэд ашигласан, гэмт хэргийн нотлох баримтыг агуулж байгаа;

33.1.7.зам тээврийн осолд холбогдсон тээврийн хэрэгслийн техникийн байдлыг шалгаж тогтоох шаардлагатай;

33.1.8.өндөр хэмжээний зочин, төлөөлөгчийн болон нийтийг хамарсан арга хэмжээний хамгаалалтыг зохион байгуулах үеийн аюулгүй байдлыг хангах.

33.2.Түр саатуулах тээврийн хэрэгслийг хуульд заасан журмын дагуу тусгай талбайд хүргэх, эсхүл бусад аргаар хөдөлгөөнийг хязгаарлана.

34 дүгээр зүйл. Тээврийн хэрэгслийг зөөж шилжүүлэх

34.1.Цагдаагийн алба хаагч тээврийн хэрэгслийг дараахь тохиолдолд зөөж шилжүүлнэ:

34.1.1.замын хөдөлгөөний дүрэмд түр, эсхүл удаан зогсохыг хориглосон газарт зайлшгүй зогсолтоос бусад хэлбэрээр зогсоож орхисон;

34.1.2.шаардлагатай бол энэ хуулийн 33.1.3-т заасан тохиолдолд.

34.2.Зөөж шилжүүлэх тээврийн хэрэгслийг зориулалтын техник хэрэгсэл ашиглан ойролцоох зогсоолд, эсхүл энэ хуулийн 33.2-т заасан талбайд хүргэнэ.

35 дугаар зүйл. Зорчих хөдөлгөөнийг хязгаарлах

35.1.Цагдаагийн алба хаагч дараахь тохиолдолд тодорхой бүсэд хүн, тээврийн хэрэгслийн зорчих хөдөлгөөнийг хязгаарлаж болно:

35.1.1.аюултай орчин, хорио цээрийн дэглэм, голомтын бүс, онц чухал объектод хамгаалалтын бүс тогтоосон;

35.1.2.нийтийн эмх замбараагүй байдлаас урьдчилан сэргийлэх, таслан зогсоох, жагсаал, цуглааныг албадан тараах;

35.1.3.эрэн сурвалжлагдаж байгаа хүнийг баривчлах, мөрдөн хөөх;

35.1.4.хэргийн газрын үзлэг хийх;

35.1.5.террор ажиллагаа болон тэсэрч дэлбэрэх, химийн хорт болон аюултай бодистой холбоотой мэдээллийг шалгах;

35.1.6.төрийн тусгай хамгаалалтын бүс тогтоосон.

35.2.Цагдаагийн алба хаагч зорчих хөдөлгөөнийг биечлэн, эсхүл тууз, хаалт байрлуулах зэрэг аргаар хязгаарлаж болно.

35.3.Зорчих хөдөлгөөнийг хязгаарласан тохиолдолд оршин суугчдын амьдралын хэвийн нөхцөлийг хангах бололцоотой арга хэмжээг авч, иргэдэд зорчих чиглэлийн талаар мэдээлэл өгнө.

36 дугаар зүйл. Зам чөлөөлөх, хөдөлгөөний чиглэлийг түр өөрчлөх, хаах

36.1.Цагдаагийн алба хаагч зам чөлөөлөх, хөдөлгөөний чиглэл, урсгалыг түр өөрчлөх, хаах арга хэмжээг дараахь тохиолдолд авч болно:

36.1.1.хэргийн газрын үзлэг хийх;

36.1.2.төрийн тусгай хамгаалалтын хууль тогтоомжийн дагуу үүрэг гүйцэтгэх;

36.1.3.энэ хуулийн 33, 34 дүгээр зүйлд заасан ажиллагааг явуулах;

36.1.4.хуульд заасан бусад.

36.2.Цагдаагийн алба хаагч замын хөдөлгөөний урсгал, чиглэлийг өөрчлөх, хаах шийдвэр цуцлагдсаны дараа явган зорчигч, тээврийн хэрэгслийн хөдөлгөөнийг биечлэн зохицуулж, хөдөлгөөнийг хэвийн байдалд оруулах арга хэмжээ авах үүрэгтэй.

37 дугаар зүйл. Биечилсэн судалгаа хийх

37.1.Цагдаагийн алба хаагч хуулиар хүлээсэн чиг үүргийнхээ хүрээнд тодорхой нутаг дэвсгэр, олон нийтийн газарт эрүүгийн болон хэв журмын нөхцөл байдлыг судлах, гэмт хэргийн талаархи мэдээлэл цуглуулах зорилгоор биечилсэн судалгааг хийж болно.

38 дугаар зүйл. Эрэн сурвалжлах ажиллагаа

38.1.Цагдаагийн байгууллага дараахь хүн, эд зүйлийг олох зорилгоор эрэн сурвалжлах ажиллагааг шүүхийн шийдвэр, прокурор, хэрэг бүртгэгч, мөрдөн байцаагчийн даалгаврын дагуу, эсхүл өөрөө санаачлан явуулна:

38.1.1.гэмт хэрэг, зөрчил үйлдсэнд сэрдэгдэж байгаа хүн, эсхүл оргон зайлсан сэжигтэн, яллагдагч, шүүгдэгч, ялтан, ял оногдуулахыг тэнсэж албадлагын арга хэмжээ авагдсан хүн;

38.1.2.хулгайлагдсан, барьцаалагдсан хүн;

38.1.3.хэн болох нь тодорхойгүй цогцсыг тогтоох;

38.1.4.оршин суугаа газраасаа алга болсон хүн;

38.1.5.сураггүй алга болсон хүн;

38.1.6.эмнэлгээс оргосон сэтгэцийн өвчтэй хүн;

38.1.7.шүүхээс даалгасан бусад этгээд;

38.1.8.алдагдсан галт зэвсэг, сум хэрэгсэл, тэсэрч дэлбэрэх, мансууруулах, хордуулах бодис, тээврийн хэрэгсэл, мал, амьтан, түүх соёлын дурсгалт, үнэт болон бусад эд зүйл;

38.1.9.зам тээврийн ослын газраас зугтсан, алдагдсан тээврийн хэрэгсэл.

38.2.Хүнийг эрэн сурвалжлах тохиолдолд түүний ургийн овог, эцэг /эх/-ийн болон өөрийн нэр, хүйс, төрсөн он, сар, өдөр, газар, үндсэн захиргаа, гэрэл зураг, биеийн өндөр, жин, онцлох содон тэмдэг, эрэн сурвалжлах үндэслэл зэрэг Хүний хувийн мэдээлэл хамгаалах тухай хуулиар хориглоогүй мэдээллийг олон нийтэд мэдээлж болно.

[/Энэ хэсэг т 2021 оны 12 дугаар сарын 17-ны өдрийн хуулиар өөрчлөлт оруулсан./](#)

38.3.Хүний амь нас, эрүүл мэнд, хууль ёсны ашиг сонирхолд хохирол учрахаас урьдчилан сэргийлэх зорилгоор террор үйлдэх, хүн худалдаалах, хүнийг алах, авлига, хүүхдийн эсрэг, гэр бүлийн хүчирхийллийн болон зохион байгуулалттай гэмт хэрэгт сэрдэгдэж байгаа хүн, сэжигтэн, яллагдагч, шүүгдэгч, ялтны эрүүл мэндийн мэдээлэлд хамаарах бие эрхтний гажиг, халдварт өвчнөөр өвчилсөн тухай мэдээллийг хуульд заасны дагуу олон нийтэд мэдээлж болно.

[/Энэ хэсэг т 2021 оны 12 дугаар сарын 17-ны өдрийн хуулиар өөрчлөлт оруулсан./](#)

38.4.Эрэн сурвалжлах ажиллагааны үед шүүхийн зөвшөөрлөөр орон байр, бусад газарт нэвтэрч болно.

39 дүгээр зүйл. Мэдээллийг төлбөртэй авах

39.1.Цагдаагийн байгууллага дараахь мэдээллийг төлбөртэй авахаар нийтэд зарлаж болно:

39.1.1.гэмт хэрэг үйлдэхээр бэлтгэж байгаа, завдсан, эсхүл үйлдсэн тухай;

39.1.2.эрэн сурвалжлагдаж байгаа хүн, эд зүйл, тээврийн хэрэгсэл, баримт бичгийн тухай.

39.2.Мэдээллийг төлбөртэй авах тухай зарлаагүй боловч хувь хүн, хуулийн этгээдээс хүсэлт тавьсан тохиолдолд мэдээллийг төлбөртэй авах эсэхийг тухайн цагдаагийн байгууллагын дарга шийдвэрлэнэ.

39.3.Мэдээллийн төлбөрийн үнэлгээний жишгийг дотоод хэргийн болон санхүү, төсвийн асуудал эрхэлсэн Засгийн газрын гишүүн хамтран батална.

39.4.Шаардлагатай бол мэдээлэгчийн аюулгүй байдлыг хангах арга хэмжээг авна.

40 дүгээр зүйл. Нийтийн эмх замбараагүй байдлын үед авах арга хэмжээ

40.1.Цагдаагийн алба хаагч олон нийтийн арга хэмжээний зорилго өөрчлөгдөж, нийтийн хэв журам зөрчигдсөн тохиолдолд тухайн үйл ажиллагааг зогсоох, тараах арга хэмжээ авахыг зохион байгуулагчаас шаардах эрхтэй.

40.2.Цагдаагийн байгууллага нь нийтийн эмх замбараагүй байдлаас урьдчилан сэргийлэх, нийтийн хэв журмыг хамгаалах, олон нийтийн аюулгүй байдлыг хангах зорилгоор дараахь арга хэмжээг авна:

40.2.1.төрийн тусгай хамгаалалттай болон улсын онц чухал объектын хамгаалалтыг хүч нэмэгдүүлэх, шаардлагатай бол галт тэрэг, нисэх онгоцны буудал, шатахуун түгээх газар, банк болон бусад объектыг хамгаалалтад авах;

40.2.2.хүн, хуулийн этгээдийн хууль бус эзэмшилд байгаа галт зэвсэг, химийн хорт болон аюултай бодис, байлдааны техник хэрэгслийг хяналтад авах;

40.2.3.согтууруулах ундаа худалдах, түүгээр үйлчлэх, хэрэглэхийг хориглох;

40.2.4.ангийн зориулалттай буу, сум хэрэгсэл болон тэсэрч дэлбэрэх бодис, тэсэлгээний хэрэгслийн худалдаа, аюултай ачаа тээвэрлэлтийг түр хориглох;

40.2.5.хүн, тээврийн хэрэгслийн зорчих хөдөлгөөнийг хязгаарлах, өөрчлөх, шилжүүлэн байрлуулах;

40.2.6.нийтийн хэв журмыг бүлэглэн зөрчиж бусдад хүч хэрэглэсэн, эсхүл хүч хэрэглэхээр заналхийлсэн, эд хөрөнгө устгаж гэмтээсэн, эдгээр үйлдэлд өдөөн турхирсан, татан оруулсан, оролцсон хүнийг баривчлах, албадан тараах, зэвсэг, техник хэрэгслийг хураан авах;

40.2.7.зэвсэг болон хүний амь нас, эрүүл мэндэд хохирол учруулж болох бусад зүйлийг хууль бусаар авч яваа, хадгалж байгаа, эсхүл хэрэглэж болзошгүй хүний бие, тээврийн хэрэгсэл, эд зүйлд үзлэг хийх.

40.3.Нийтийг хамарсан арга хэмжээг зохион байгуулагч нь нийтийн хэв журам, иргэдийн аюулгүй байдлыг хангах үүрэгтэй.

40.4.Нийтийг хамарсан арга хэмжээний үед хэвийн үйл ажиллагаа алдагдаж нийтийн хэв журам зөрчигдсөнийг цагдаагийн байгууллага өөрийн хүч хэрэгслээр зохицуулах боломжгүй болсон тохиолдолд Терроризмтой тэмцэх тухай хуульд заасны дагуу шуурхай штаб ажиллуулна.

41 дүгээр зүйл. Согтууруулах ундаа худалдах, түүгээр үйлчлэхийг хориглох

41.1.Нутаг дэвсгэрийн цагдаагийн байгууллагын дарга дараахь тохиолдолд согтууруулах ундаа худалдах, түүгээр үйлчлэхийг хориглох шийдвэр гаргаж болно:

41.1.1.тухайн газрын ойролцоо нийтийн эмх замбараагүй байдал бий болсон, эсхүл болох үндэслэл байгаа;

41.1.2.нийтийн эмх замбараагүй байдлыг хяналтад авахад шаардлагатай гэж үзвэл.

41.2.Энэ хуулийн 41.1-д заасан хориглох шийдвэр нь нийтийн эмх замбараагүй байдлыг хяналтад авах хүртэлх хугацаанд хүчинтэй байна.

41.3.Цагдаагийн алба хаагч энэ хуулийн 41.1-д заасан шийдвэрийн дагуу тухайн газрыг түр хаах, эсхүл үйл ажиллагааг зогсоох, эсхүл тогтоосон бүсээс согтууруулах ундааны зүйлийг гаргах арга хэмжээ авна.

41.4.Энэ хуулийн 41.3-т заасан шийдвэрийг хүн, хуулийн этгээд биелүүлэх үүрэгтэй.

41.5.Энэ хуулийн 41.1-д заасан үндэслэл арилсан бол шийдвэр гаргасан албан тушаалтан шийдвэрээ цуцалж, энэ тухай хүн, хуулийн этгээдэд мэдэгдэнэ.

42 дугаар зүйл. Согтууруулах ундаа хэрэглэхийг хориглох

42.1.Цагдаагийн байгууллага энэ хуулийн 40.1-д заасан үндэслэл бий болсон бол нийтийн эзэмшлийн тодорхой бүсэд согтууруулах ундаа хэрэглэх, авч явахыг хориглох шийдвэр гаргаж болно.

42.2.Энэ хуулийн 42.1-д заасан шийдвэр нь нийтийн эмх замбараагүй байдлыг хяналтад авах хүртэлх хугацаанд хүчинтэй байна.

42.3.Энэ хуулийн 42.1-д заасан шийдвэрийг зөрчсөн бол согтууруулах ундааг хураан авч, тухайн хүнийг тогтоосон бүсээс албадан гаргана.

43 дугаар зүйл. Бүлэг хүмүүсийг тараах

43.1.Цагдаагийн алба хаагч нийтийн эмх замбараагүй байдал үүсэхээс урьдчилан сэргийлэх, хяналтад авах зорилгоор тогтоосон бүсэд байгаа бүлэг хүмүүсийг даруй тарахыг шаардана.

43.2.Шаардлагыг энэ хуулийн 43.1-д заасан бүлэг хүмүүсийн дийлэнх олонхид сонсогдохоор хоёроос доошгүй удаа давтан хэлнэ.

44 дүгээр зүйл. Жагсаал, цуглааныг албадан тараах

44.1.Цагдаагийн байгууллага жагсаал, цуглааныг албадан тараахын өмнө оролцогчдод бүх төрлийн холбоо, мэдээллийн хэрэгсэл ашиглан жагсаал, цуглааныг албадан тараах тухай сум, дүүргийн Засаг даргын шийдвэрийг мэдэгдэж, биелүүлээгүй, эсхүл эсэргүүцсэн тохиолдолд авах арга хэмжээг урьдчилан анхааруулна.

[/Энэ хэсэгт 2022 оны 4 дүгээр сарын 22-ны өдрийн хуулиар нэмэлт оруулсан./](#)

44.2.Албадан тараах ажиллагааг хэрэгжүүлэхдээ энэ хуульд заасан үндэслэл, журмын дагуу албадлагын арга хэмжээ хэрэглэж болно.

44.3.Албадан тараах ажиллагааны явцыг гэрэл зураг, дуу-дүрсний бичлэгээр баримтжуулна.

45 дугаар зүйл. Гамшгийн үеийн болон хорио цээрийн дэглэм сахиулах

45.1.Цагдаагийн байгууллага гамшиг, хорио цээрийн дэглэм сахиулах хүрээнд нийтийн хэв журам хамгаалах, гэмт хэрэг, зөрчлөөс урьдчилан сэргийлэх зорилгоор дараахь хэлбэрээр хяналт тавина:

- 45.1.1. зөвшөөрөгдсөн цэг, зурвасаас бусад газраар хүн, мал, амьтан, тээврийн хэрэгслийг нэвтрүүлэхгүй байх;
- 45.1.2. мэргэжлийн болон эрх бүхий байгууллагын зөвшөөрөлгүйгээр хүн, мал, амьтан, тээврийн хэрэгслийн шилжилт, хөдөлгөөн хийлгэхгүй байх;
- 45.1.3. тухайн нутаг дэвсгэрээр дамжин өнгөрч байгаа улсын чанартай авто болон төмөр замын тээврийн хэрэгслийн хөдөлгөөнийг хяналтад авч, нэвтрэх зөвшөөрөл, ариутгал, халдваргүйжүүлэлт хийлгэсэн тухай баримтыг үндэслэн нэвтрүүлэх;
- 45.1.4. нийтийг хамарсан арга хэмжээ зохион байгуулах, хүн, мал, амьтны бөөгнөрөл үүсэхээс сэргийлэх;
- 45.1.5. шалган нэвтрүүлэх болон зорчигч, тээврийн хэрэгслийг халдваргүйжүүлэх цэгүүдэд дэг журам сахиулах;
- 45.1.6. нийтийн хэв журам хамгаалах, гэмт хэрэг, зөрчлөөс урьдчилан сэргийлэх арга хэмжээ авах.
- 45.2. Цагдаагийн байгууллага нь энэ хуулийн 45.1-д заасан хяналтыг хэрэгжүүлэхдээ энэ хуульд заасан үндэслэл журмын дагуу албадлагын арга хэмжээ хэрэглэж болно.

46 дугаар зүйл. Гэр бүлийн хүчирхийллийг таслан зогсоох

46.1. Цагдаагийн алба хаагч гэр бүлийн хүчирхийллийг таслан зогсоох зорилгоор бусдын орон байранд нэвтрэн орж, дараахь ажиллагааг явуулж болно:

- 46.1.1. хохирогч болон гэр бүлийн гишүүдийн аюулгүй байдлыг шалгах, Гэр бүлийн хүчирхийлэлтэй тэмцэх тухай хуульд заасан журмын дагуу аюулын зэргийн үнэлгээ хийж, түүнийг үндэслэн хохирогчийг түр хамгаалах байр, нэг цэгийн үйлчилгээний төв болон эмнэлэгт хүргэх, эсхүл боломжтой бол төрөл, садан, ойр дотны хүний түр хамгаалалтад өгөх;
- 46.1.2. хүчирхийлэл үйлдэгчид хүчирхийлэл үйлдэх, согтууруулах ундаа хэрэглэхийг зогсоохыг шаардах;
- 46.1.3. аюулын зэрэг өндөртэй, эсхүл хүүхэд хүчирхийлэлд өртсөн бол хохирогч зөвшөөрөл өгсөн эсэхийг үл харгалзан харьяа нийгмийн ажилтанд мэдэгдэх;
- 46.1.4. хохирогчид хуульд заасан эрх, үүргийг нь тайлбарлаж, түүнд үзүүлэх үйлчилгээний талаархи мэдээллийг бичгээр өгөх;
- 46.1.5. шаардлагатай гэж үзвэл хүчирхийлэл үйлдэгчийг баривчлах;
- 46.1.6. зэвсэг, зэвсгийн чанартай бусад зүйлийг хураан авах.

46.2. Цагдаагийн алба хаагч шаардлагатай бол гэрч, хохирогч, мэдээлэл өгсөн хүн, тэдгээрийн гэр бүлийн бусад гишүүн, хохирогчид туслалцаа үзүүлсэн хүний амь нас, эрүүл мэнд, аюулгүй байдлыг хамгаалах зорилгоор Гэрч, хохирогчийг хамгаалах тухай хуульд заасан арга хэмжээг авна.

46.3. Хүчирхийлэл үйлдэгч энэ хуулийн 46.1.2-т заасан шаардлагыг биелүүлэхээс татгалзсан, эсхүл эсэргүүцсэн бол хуульд заасны дагуу албадлагын арга хэмжээ авна.

46.4. Цагдаагийн алба хаагч энэ хуулийн 46.1.1-д заасан хохирогчид орон байрнаасаа хувцас, эм, эмнэлгийн хэрэгсэл, баримт бичиг, хүүхдийн сургалтын хэрэгсэл зэрэг шаардлагатай хэрэглээний эд зүйлээ авахад нь туслалцаа үзүүлж, хүчирхийлэл үйлдэгчээс шаардан гаргуулна.

46.5. Хүүхэд өөрийн эцэг эх, асран хамгаалагч, харгалзан дэмжигчийн хүчирхийлэлд өртсөн бол тэдгээрийн саналыг үл харгалзан хүүхдийн амь нас, эрүүл мэнд, аюулгүй байдлыг хамгаалахад чиглэсэн арга хэмжээг дараахь нөхцөлд авна:

- 46.5.1. хүүхдийн амь нас, эрүүл мэндэд аюултай аргаар хүчирхийлэл үйлдсэн, эсхүл үйлдэж болзошгүй;
- 46.5.2. хүүхдэд барьцаалсан, барьцаалж болзошгүй;
- 46.5.3. хүүхдийн эмзэг байдлыг далимдуулан өөрт ашигтай шийдвэр гаргуулах, ашиг олоход ашигласан, ашиглаж болзошгүй;
- 46.5.4. хүүхдийг айдас, сэтгэл санааны дарамтад оруулсан, оруулж болзошгүй;
- 46.5.5. хүчирхийлэл үйлдэгч нь согтуурсан, мансуурсан байдалтай, эсхүл согтууруулах ундаа, мансууруулах эм, сэтгэцэд нөлөөт бодис тогтмол хэрэглэдэг.

46.6. Энэ хуулийн 46.5-д заасан хамгаалах арга хэмжээг дараахь аргаар хэрэгжүүлнэ:

- 46.6.1. хамгаалах боломжтой хүн, гэр бүлд хүлээлгэн өгөх;
- 46.6.2. нэг цэгийн үйлчилгээний төв, түр хамгаалах байр, эсхүл асрамж, халамжийн үйлчилгээний байгууллагад хүргэх.

46.7. Хүүхдийг энэ хуулийн 46.6.1-д заасан хүнд хүлээлгэн өгөх бол түүнд эрх, үүргийг сануулж, бичгээр баталгаажуулна. Хохирогч хүүхэд нь долоо, түүнээс дээш настай бол хамгаалах боломжтой хүн, гэр бүлийг сонгохдоо түүний саналыг харгалзана.

ТАВДУГААР БҮЛЭГ АЛБАДЛАГЫН АРГА ХЭМЖЭЭ ХЭРЭГЛЭХ

47 дугаар зүйл. Албадлагын арга хэмжээ хэрэглэх

47.1. Цагдаагийн алба хаагч энэ хуульд заасан үндэслэл, журмын дагуу биеийн хүч, нэг бүрийн болон олон хүнд нөлөөлөх тусгай

хэрэгсэл, техник, галт зэвсэг хэрэглэж болно.

47.2.Цагдаагийн алба хаагчийн хэрэглэх тусгай техник, хэрэгсэл, галт зэвсэг, сумны жагсаалт, бүртгэх, олгох, буцаан авах, хадгалах журмыг цагдаагийн төв байгууллагын дарга батална.

47.3.Цагдаагийн алба хаагчийг биеийн хүч, тусгай техник, хэрэгсэл, галт зэвсэг хэрэглэх бэлтгэл хангах журмыг дотоод хэргийн асуудал эрхэлсэн Засгийн газрын гишүүн батална.

47.4.Цагдаагийн алба хаагч биеийн хүч, тусгай хэрэгсэл, галт зэвсэг хэрэглэх зааврыг дотоод хэргийн асуудал эрхэлсэн Засгийн газрын гишүүн Улсын ерөнхий прокурортой хамтран батална.

48 дугаар зүйл. Албадлагын арга хэмжээ хэрэглэхэд тавигдах нийтлэг шаардлага

48.1.Цагдаагийн алба хаагч албадлагын арга хэмжээг хэрэглэхдээ дараахь нийтлэг шаардлагыг баримтална:

48.1.1.зөвхөн хуульд заасан үндэслэл, журмын дагуу хэрэглэх;

48.1.2.нэн тэргүүнд хэрэглэхгүй байх;

48.1.3.тухайн нөхцөл байдалд тохируулан хэрэглэх, хамгийн бага хохирол учруулахыг эрмэлзэх.

48.2.Албадлагын арга хэмжээг бусдыг гутаан доромжлох, залхаан цээрлүүлэх, шийтгэх зорилгоор хэрэглэхийг хориглоно.

48.3.Цагдаагийн алба хаагч цагдаагийн төв байгууллагын даргын шийдвэрээр албан хэрэгцээнд хүлээн авч, бүртгэсэн тусгай хэрэгсэл, галт зэвсэг, сум, бусад хэрэгслийг хэрэглэнэ.

48.4.Цагдаагийн байгууллага, алба хаагч хуульд заасан үндэслэл, журмын дагуу биеийн хүч, тусгай хэрэгсэл, галт зэвсэг хэрэглэснээс үүссэн үр дагаврын төлөө хариуцлага хүлээхгүй.

48.5.Цагдаагийн алба хаагч биеийн хүч, тусгай хэрэгсэл хэрэглэх явцад хүний амь нас, эрүүл мэндэд хохирол учирсан бол эмнэлгийн байгууллагад даруй мэдэгдэн, эрүүл мэндийн анхан шатны тусламж үзүүлж, шууд захирах даргад, шууд захирах дарга нь прокурорт даруй мэдэгдэнэ.

48.6.Цагдаагийн алба хаагч албадлагын арга хэмжээг шууд хэрэглэхээр хуульд зааснаас бусад тохиолдолд урьдчилан сануулж, хууль ёсны шаардлагыг биелүүлэх хангалттай хугацаа олгоно.

49 дүгээр зүйл. Биеийн хүч хэрэглэх

49.1.Цагдаагийн алба хаагч биеийн хүчийг дараахь тохиолдолд хэрэглэнэ:

49.1.1.цагдаагийн алба хаагчийн хууль ёсны шаардлагыг биелүүлээгүй, эсэргүүцсэн;

49.1.2.баривчлах, эрүүл мэндийн болон бусад эрх бүхий байгууллагад албадан хүргэх үед эсэргүүцэл үзүүлсэн;

49.1.3.нэг бүрийн тусгай хэрэгсэл, галт зэвсэг хэрэглэхээр энэ хуульд заасан тохиолдолд.

49.2.Доор дурдсанаас бусад тохиолдолд хүүхэд, жирэмсэн, хөгжлийн бэрхшээлтэй, бэртэл гэмтэлтэй болох нь илэрхий мэдэгдэж байгаа хүнд биеийн хүч хэрэглэхийг хориглоно:

49.2.1.цагдаагийн алба хаагч, бусдын амь нас, эрүүл мэндэд хохирол учруулж болзошгүй байдлаар довтолсон;

49.2.2.тухайн хүн өөрийнхөө амь нас, эрүүл мэндийг хохироох үйлдэл хийж болзошгүй;

49.2.3.бусдын эд хөрөнгөд ноцтой хохирол учруулж болзошгүй.

50 дугаар зүйл. Тусгай хэрэгслийн төрөл

50.1.Цагдаагийн байгууллага, алба хаагч дараахь тусгай хэрэгсэл хэрэглэнэ:

50.1.1.нэг бүрийн;

50.1.2.олон хүнд нөлөөлөх;

50.1.3.бусад.

50.2.Цагдаагийн байгууллагын үйл ажиллагаанд нисдэг тэрэг, тусгай зориулалтын хуягт тээвэрлэгч, газар уснаа явагч, тусгай хэрэгслээр тоноглогдсон тээврийн хэрэгсэл, тээврийн хэрэгсэл албадан зогсоогч, эвдэгч, галт хэрэглэл, гэрэл, дууны хэрэгсэл, тусгай будагч-тэмдэглэгч хэрэгсэл, согтуурсан, мансуурсан байдалтай эсэхийг шалгагч, тээврийн хэрэгслийн хурд хэмжигч болон бусад тусгай хэрэгсэл ашиглаж болно.

50.3.Энэ хуулийн 50.1-д заасан болон тээврийн хэрэгсэл албадан зогсоох тусгай хэрэгслийг цагдаагийн төв байгууллагын зөвшөөрөлгүйгээр үйлдвэрлэх, дуурайлган хийх, гадаад улсаас оруулж ирэхийг хориглоно.

50.4.Энэ хуулийн 50.3-т заасан зөвшөөрөл олгох журмыг тагнуул, гааль болон цагдаагийн төв байгууллагын дарга хамтран батална.

50.5.Цагдаагийн алба хаагч албан үүргээ гүйцэтгэхдээ хамгаалах тусгай хэрэгслээр хангагдана.

50.6.Цагдаагийн алба хаагч биедээ энэ хуулийн 50.5-д заасан тусгай хэрэгсэл байхгүй тохиолдолд гарцаагүй байдал, аргагүй

хамгаалалт, эсхүл гэмт хэрэг үйлдсэн этгээдийг баривчлах шаардлагатай болсон үед гарын доорх эд зүйлийг тусгай хэрэгслийн зориулалтаар ашиглаж болно.

51 дүгээр зүйл. Нэг бүрийн тусгай хэрэгсэл

51.1.Нэг бүрийн тусгай хэрэгсэлд дараахь хэрэгсэл хамаарна:

- 51.1.1.гав;
- 51.1.2.хүлэг, ороох цамц, хөдөлгөөн хязгаарлах бусад хэрэгсэл;
- 51.1.3.бороохой;
- 51.1.4.цахилгаан гүйдлээр цохигч;
- 51.1.5.нулимс асгаруулагч, амьсгал боогдуулагчаар цэнэглэсэн буу, шүршүүр;
- 51.1.6.резин болон хуванцар сумтай буу;
- 51.1.7.нэг бүрийн бусад тусгай хэрэгсэл.

52 дугаар зүйл. Нэг бүрийн тусгай хэрэгсэл хэрэглэх

52.1.Цагдаагийн алба хаагч нэг бүрийн тусгай хэрэгслийг дараахь тохиолдолд хэрэглэнэ:

- 52.1.1.өөрийн болон бусдын амь нас, эрүүл мэндэд учирч болзошгүй халдлагыг таслан зогсоох;
- 52.1.2.гэмт хэрэг, зөрчлийн үйлдлийг таслан зогсоох, гэмт хэрэг, зөрчил үйлдсэн этгээдийг баривчлах;
- 52.1.3.зэвсэглэсэн болон зэвсэг хэрэглэн эсэргүүцэж болзошгүй хүнийг баривчлах;
- 52.1.4.баривчлагдсан хүнийг эрүүл мэндийн болон холбогдох байгууллагад албадан хүргэх, яллагдагч, ялтныг хуяглан хүргэх;
- 52.1.5.хяналтад байгаа хүн амиа хорлох, өөрийн бие махбодид гэмтэл учруулах, оргон зайлахаас урьдчилан сэргийлэх;
- 52.1.6.сэтгэцийн эмгэг, сэтгэл санаа хүчтэй цочрон давчидсаны улмаас өөрийгөө удирдах чадваргүй, түүнчлэн согтууруулах ундаа, мансууруулах эм, сэтгэцэд нөлөөт бодис хэрэглэсэн хүн догшин, хэрцгий авирлаж бусдын амь нас, эрүүл мэнд, эд хөрөнгөд хохирол учруулахаас урьдчилан сэргийлэх;
- 52.1.7.албаны болон бусдын орон байрыг эзлэн авсан, гудамж, замын хөдөлгөөнийг бүслэн хаасныг чөлөөлөх;
- 52.1.8.олон нийтийн арга хэмжээний үед нийтийн хэв журам хамгаалах, гэмт хэрэг, зөрчлөөс урьдчилан сэргийлэх зорилгоор тавьсан цагдаагийн алба хаагчийн шаардлагыг биелүүлэггүй;
- 52.1.9.нийтийн хэв журмыг бүлэглэн зөрчих, эсхүл нийтийн эмх замбараагүй байдлыг таслан зогсоох, хууль бус жагсаал, цуглааныг албадан тараах;
- 52.1.10.тээврийн хэрэгслийг зогсоох эрх бүхий албан тушаалтны шаардлагыг үл биелүүлэн зугтаасан;
- 52.1.11.энэ хуульд галт зэвсэг хэрэглэхээр заасан бусад.

52.2.Доор дурдсанаас бусад тохиолдолд жирэмсэн, хүүхэд, хөгжлийн бэрхшээлтэй, өндөр настай, гэмтэлтэй болох нь илэрхий мэдэгдэж байгаа хүнд нэг бүрийн тусгай хэрэгсэл хэрэглэхийг хориглоно:

- 52.2.1.цагдаагийн алба хаагч болон бусдын амь нас, эрүүл мэндэд хохирол учруулж болзошгүй байдлаар зэвсэглэн, эсхүл бүлэглэн довтолсон;
- 52.2.2.галт зэвсэг, эсхүл хүний амь нас, эрүүл мэндэд хохирол учруулж болох зүйлээр зэвсэглэсэн хүн зэвсгээ хураалгах шаардлагыг үл биелүүлсэн, эсэргүүцсэн;
- 52.2.3.амиа хорлож болзошгүй.

52.3.Цагдаагийн алба хаагч нэг бүрийн тусгай хэрэгсэл хэрэглэх шийдвэрийг тухайн нөхцөл байдалд тохируулан бие даан гаргана.

53 дугаар зүйл. Олон хүнд нөлөөлөх тусгай хэрэгсэл

53.1.Олон хүнд нөлөөлөх тусгай хэрэгсэлд дараахь хэрэгсэл хамаарна:

- 53.1.1.олон хүнд нөлөөлөх нулимс асгаруулагч, амьсгал боогдуулагч;
- 53.1.2.усан хөөрөг;
- 53.1.3.утаан хөшиг үүсгэгч;
- 53.1.4.олон хүнд нөлөөлөх бусад тусгай хэрэгсэл.

54 дүгээр зүйл. Олон хүнд нөлөөлөх тусгай хэрэгсэл хэрэглэх

54.1.Олон хүнд нөлөөлөх тусгай хэрэгсэл хэрэглэх тухай шийдвэрийг цагдаагийн байгууллагын дарга, түүний эрх олгосноор

тухайн ажиллагааг удирдаж байгаа албан тушаалтан гаргана.

54.2. Олон хүнд нөлөөлөх тусгай хэрэгслийг дараахь тохиолдолд хэрэглэнэ:

- 54.2.1. цагдаагийн алба хаагч болон бусдын амь нас, эрүүл мэндэд хохирол учруулж болзошгүй байдлаар бүлэглэн довтолсон, эсэргүүцсэн;
- 54.2.2. төрийн тусгай хамгаалалтад байгаа, эсхүл бусад байгууллагын хамгаалалтад байгаа хүн, объектод бүлэглэн халдсан, халдахыг завдсан;
- 54.2.3. бусдын орон байр, эзэмшил газрыг бүлэглэн эзлэн авсан, гудамж, замын хөдөлгөөнийг бүслэн хаасныг чөлөөлөх;
- 54.2.4. хүний амь нас, эрүүл мэндэд хохирол учруулж болох гэмт хэргийг бүлэглэн үйлдэж байгааг таслан зогсоох, баривчлах;
- 54.2.5. галт зэвсэг, хүний амь нас, эрүүл мэндэд ноцтой хохирол учруулж болох бусад зүйлээр зэвсэглэсэн бүлэг зэвсгээ хураалгах шаардлагыг үл биелүүлэн эсэргүүцсэн;
- 54.2.6. нийтийн хэв журмыг бүлэглэн зөрчиж байгааг, эсхүл нийтийн эмх замбараагүй байдлыг таслан зогсоох, хүч хэрэглэсэн жагсаал цуглааныг албадан тараах;
- 54.2.7. бүлэглэн оргосон сэжигтэн, яллагдагч, шүүгдэгч, ялтныг баривчлах;
- 54.2.8. хорих анги, цагдан хорих байранд эмх замбараагүй байдал үүссэн.

54.3. Олон хүнд нөлөөлөх тусгай хэрэгслийг хэрэглэхийн өмнө дараахь арга хэмжээг авна:

- 54.3.1. боломжтой тохиолдолд прокурорт мэдэгдэх;
- 54.3.2. тусгай хэрэгсэл хэрэглэх тухай анхааруулж, тогтоосон бүсээс даруй гарахыг шаардах;
- 54.3.3. тухайн бүсэд байгаа хүнийг бүсээс гаргах талаар ухуулга хийх, хэрэглэх тусгай хэрэгслийн үйлчлэх нөлөөллийн талаар мэдээлэх;
- 54.3.4. яаралтай тусламж үзүүлэх мэргэжлийн байгууллагад тодорхой газар, байршилд ирэх тухай мэдэгдэх.

54.4. Энэ хуулийн 54.3-т заасан анхааруулга, ухуулгыг тусгай хэрэгслийн нөлөөлөлд өртөж болох хүмүүсийн дийлэнх хэсэгт хүргэх боломжтой бүх арга хэрэгслийг ашиглан зохион байгуулна.

54.5. Энэ хуулийн 54.3.2-т заасан шаардлагыг биелүүлээгүй, эсхүл хүний амь нас, эрүүл мэндэд хохирол учрах бодит аюул үүссэн тохиолдолд олон хүнд нөлөөлөх тусгай хэрэгслийг шууд хэрэглэж болно.

54.6. Олон хүнд зэрэг нөлөөлөх тусгай хэрэгсэл хэрэглэсний дараа ажиллагааг гүйцэтгэсэн байгууллага нь холбогдох мэргэжлийн байгууллагатай хамтран дараахь арга хэмжээг авна:

- 54.6.1. хордсон хүн, амьтан, тэсэрч дэлбэрэх, химийн хорт болон аюултай бодис алдагдах, гал түймэр гарах эх үүсвэр байгаа эсэхийг шалгаж, аюулгүй болгох;
- 54.6.2. эмнэлгийн анхан шатны тусламж үзүүлэх, шаардлагатай бусад үйлчилгээнд хамруулах;
- 54.6.3. орчныг ариутгах арга хэмжээ авах талаар холбогдох байгууллагад мэдэгдэх;
- 54.6.4. тусгай хэрэгслийн үйлчлэл дуусах, эсхүл үүссэн аюултай нөхцөл арилах хүртэл тухайн орчинд эргүүл, хамгаалалт гаргаж, зөвлөгөө, сануулга өгөх.

55 дугаар зүйл. Тээврийн хэрэгсэл албадан зогсоох тусгай хэрэгсэл хэрэглэх

55.1. Цагдаагийн алба хаагч тээврийн хэрэгслийг албадан зогсоох тусгай хэрэгслийг дараахь тохиолдолд хэрэглэнэ:

- 55.1.1. өөрийнх нь, эсхүл бусдын амь нас, эрүүл мэндэд учирч болох бодит аюулыг таслан зогсоох шаардлага тулгарсан;
- 55.1.2. баривчлагдсан хүн, сэжигтэн, яллагдагч, шүүгдэгч, ялтан өөрөө жолоодон зугтсан, эсхүл түүнийг тээвэрлэн зугтсан;
- 55.1.3. тээврийн хэрэгслийг зогсоох талаар эрх бүхий албан тушаалтны тавьсан шаардлагыг үл биелүүлж зугтсан;
- 55.1.4. онц ноцтой гэмт хэрэг үйлдсэн хүн хэргийн газраас тээврийн хэрэгсэл ашиглан зугтсан, эсхүл тээврийн хэрэгслийг дээрэмдсэн, жолоочийг барьцаалан авч яваа тухай цагдаагийн байгууллагаас зарлан мэдээлсэн.

55.2. Тээврийн хэрэгслийг албадан зогсоох тусгай хэрэгслийг зорчих хөдөлгөөн ихтэй газар, олон нийтэд аюул учруулах эрсдэл байгаа тохиолдолд хэрэглэхийг хориглоно.

56 дугаар зүйл. Албаны нохой ашиглах

56.1. Цагдаагийн алба хаагч гэмт хэрэг, зөрчилтэй тэмцэх, нийтийн хэв журам хамгаалах, олон нийтийн аюулгүй байдлыг хангах, авран хамгаалах зорилгоор албаны нохой ашиглаж болно.

56.2. Цагдаагийн алба хаагч өөрийн болон бусдын амь нас, эрүүл мэндэд аюул учирч болзошгүй, зэвсэглэсэн этгээд зугтаасан, довтолсноос бусад тохиолдолд хүний эсрэг албаны нохой ашиглахыг хориглоно.

56.3. Албаны нохойг бэлтгэх, ашиглах, хамгаалах журмыг цагдаагийн төв байгууллагын дарга батална.

57 дугаар зүйл. Галт зэвсэг хэрэглэх үндэслэл

57.1.Цагдаагийн алба хаагч дараахь тохиолдолд галт зэвсэг хэрэглэж болно:

57.1.1.өөрийнх нь, эсхүл бусдын амь нас, эрүүл мэндэд хохирол учруулж болзошгүй байдлаар довтолсон, тээврийн хэрэгсэл унаж зугтаан бусдын амь нас, эд хөрөнгөд бодит аюул бий болгосон;

57.1.2.цагдаагийн байгууллагад зэвсэглэн, эсхүл бүлэглэн халдсан, эсхүл цагдаагийн алба хаагчийн галт зэвсгийг булаахаар довтолсон;

57.1.3.төрийн тусгай болон эрх бүхий байгууллагын хамгаалалтад байгаа хүн болон бүс, объектод зэвсэг хэрэглэж, эсхүл бүлэглэн довтолсон;

57.1.4.хулгайлагдсан, барьцаанд байгаа хүнийг суллах;

57.1.5.галт зэвсэг, эсхүл хүний амь нас, эрүүл мэндэд ноцтой хохирол учруулж болох бусад зүйлээр зэвсэглэсэн хүн зэвсгээ хураалгах шаардлагыг үл биелүүлэн эсэргүүцсэн;

57.1.6.хуяглан хүргэж яваа сэжиг бүхий этгээд, яллагдагч, шүүгдэгч, ялтанг суллахаар зэвсэглэн, эсхүл бүлэглэн довтолсон;

57.1.7.саатуулах, хорих, цагдан хорих байранд эмх замбараагүй байдал үүсч хүний амь нас, эд хөрөнгөд ноцтой хохирол учрах нөхцөл байдал бий болсон;

57.1.8.бусдын албаны болон орон байранд зэвсэглэн, эсхүл бүлэглэн довтолсон хүний дайралтыг таслан зогсоох, эзлэн авсныг чөлөөлөх;

57.1.9.нийтийн эмх замбараагүй байдал үүссэн үед галт зэвсэг хэрэглэн довтолсон, хамгаалсан;

57.1.10.хүний амь нас, эрүүл мэнд, хүрээлэн байгаа орчинд хор уршиг учруулж болзошгүй болон учруулж байгаа амьтныг устгах;

57.1.11.зэвсэглэсэн болон зэвсэг хэрэглэн эсэргүүцэж болзошгүй хүнийг баривчлах;

57.1.12.хоригдож байгаа этгээд, хоригдол оргон зугтсан, эсхүл зэвсэглэсэн хоригдлыг баривчлах.

57.2.Галт зэвсгийг түгшүүрийн дохио өгөх, тусламж дуудах, бэлтгэл, сургуулилтын болон хуульд заасан бусад тохиолдолд хэрэглэж болно.

57.3.Энэ хуулийн 57.2-т заасан галт зэвсэг хэрэглэх журмыг цагдаагийн төв байгууллагын дарга батална.

58 дугаар зүйл. Галт зэвсэг хэрэглэх

58.1.Галт зэвсэг хэрэглэх сургалтад хамрагдан, галт зэвсэг хэрэглэх эрх олгогдсон цагдаагийн алба хаагч энэ хуульд заасан үндэслэл, журмын дагуу галт зэвсэг хадгалах, биедээ авч явах, хэрэглэх эрхтэй.

58.2.Боломжтой бүх тохиолдолд галт зэвсэг хэрэглэхийн өмнө урьдчилан сануулна. Сануулга өгөх нь цаг алдаж хүний амь нас, эрүүл мэндэд ноцтой хохирол учруулж болзошгүй бодит эрсдэл үүссэн нөхцөлд галт зэвсгийг шууд хэрэглэж болно.

58.3.Цагдаагийн алба хаагч галт зэвсэг хэрэглэхдээ дараахь арга хэмжээг шат дараатай авах үүрэг хүлээнэ:

58.3.1.энэ хуулийн 57.1-д заасан тохиолдол бий болсон үед галт зэвсгээ бэлэн байдалд авах;

58.3.2.тухайн хүнд галт зэвсэг хэрэглэх тухай сануулах, тодорхой зай, байр тогтоох, хууль бус үйлдлээ зогсоохыг шаардах, эсхүл идэвхтэй үйлдэл хийхийг хориглох;

58.3.3.энэ хуулийн 58.3.2-т заасны дагуу сануулсны дараа тухайн хүн үйлдлээ үргэлжлүүлсэн тохиолдолд галт зэвсэг хэрэглэх.

58.4.Галт зэвсэг биедээ авч яваа цагдаагийн алба хаагчийн баривчилсан, эсхүл саатуулсан этгээд цагдаагийн алба хаагчийн галт зэвсгийг булаахаар довтолсон бол галт зэвсэг шууд хэрэглэж болно.

58.5.Галт зэвсэг хэрэглэсний улмаас хүн гэмтсэн тохиолдолд эрүүл мэндийн анхан шатны тусламж үзүүлж, эрүүл мэндийн байгууллагад хүргэнэ. Хүний амь нас хохирсон тохиолдолд прокурор, эрх бүхий албан тушаалтанд мэдэгдэнэ.

58.6.Цагдаагийн алба хаагч галт зэвсэг хэрэглэсэн үндэслэл, хүний биед учирсан гэмтэл, үзүүлсэн тусламж, эрүүл мэндийн байгууллагад мэдэгдсэн тухай болон бусдын эд хөрөнгөд хохирол учирсан эсэх талаар шууд захирах даргадаа даруй танилцуулж, бичгээр тайлбар үйлдэх бөгөөд шууд захирах дарга нь прокурорт мэдэгдэнэ.

58.7.Цагдаагийн алба хаагч хүний бичиг баримтыг шалгах, эд зүйл, тээврийн хэрэгсэлд үзлэг хийх, баривчлах, түр саатуулах үед энэ хуулийн 57.1-д заасан тохиолдол үүсэх үндэслэл бүхий сэжиг тогтоогдвол галт зэвсэг хэрэглэж болзошгүй тухай сануулж болно.

58.8.Цагдаагийн алба хаагч хуульд заасан үндэслэлээр галт зэвсэг хэрэглэж болзошгүй тухай сануулсныг галт зэвсэг хэрэглэсэнд тооцохгүй.

58.9.Галт зэвсэг хэрэглэсэн тухай илтгэх журмыг дотоод хэргийн асуудал эрхэлсэн Засгийн газрын гишүүн Улсын ерөнхий прокурортой хамтран батална.

ЦАГДААГИЙН БАЙГУУЛЛАГЫН ҮЙЛ АЖИЛЛАГААНЫ ШУУРХАЙ, АЮУЛГҮЙ БАЙДЛЫГ ХАНГАХ

59 дүгээр зүйл. Цагдаагийн байгууллагын үйл ажиллагааны шуурхай байдлыг хангах

59.1.Цагдаагийн алба хаагч албан үүргээ гүйцэтгэх үедээ дараахь эрх эдэлнэ:

59.1.1.гэмт хэрэг гарсан, гамшиг, аюулт үзэгдэл, осол тохиолдсон, нийтийн эмх замбараагүй байдал үүссэн газарт очих, эмнэлгийн яаралтай тусламж үзүүлэх шаардлагатай хүнийг эмнэлэгт хүргэх, гэмт хэрэг, зөрчил үйлдсэн этгээдийг мөрдөн хөөх, түүнийг цагдаагийн байгууллагад хүргэх зорилгоор тээврийн хэрэгслийг дайчлан ашиглах;

59.1.2.шуурхай мэдээлэл нийтэд түгээх шаардлага гарсан тохиолдолд өмчийн харьяалал харгалзахгүйгээр хэвлэл, мэдээлэл, холбооны хэрэгсэл ашиглах;

59.1.3.тээврийн хэрэгсэлд тусгай дуут болон гэрэл дохио хэрэглэх;

59.1.4.хот, суурингийн дотор нийтийн тээврийн хэрэгсэл /таксинаас бусад/-ээр үнэ төлбөргүй зорчих;

59.1.5.гэмт хэргийн тухай мэдээллийг хойшлуулшгүй шалгах, гэмт хэрэгтнийг баривчлах шаардлага гарсан тохиолдолд хот хоорондын зорчигч тээврийн хэрэгслээр дараалал харгалзахгүйгээр үйлчлүүлэх.

59.2.Дипломат төлөөлөгчийн болон үүргээ гүйцэтгэж яваа тусгай дуут болон гэрэл дохиогоор тоноглогдсон, түүнчлэн техникийн ослын дуудлагын автомашиныг энэ хуулийн 59.1.1-д заасны дагуу дайчлан ашиглахыг хориглоно.

59.3.Цагдаагийн байгууллага энэ хуулийн 59.1.1, 59.1.2-т заасан ажиллагаанаас гарсан зардлыг нөхөн төлнө.

59.4.Цагдаагийн алба хаагч өөрийн цол, албан тушаал, хариуцсан нутаг дэвсгэр, чиг үүргээс үл хамааран хүний амь нас, эрүүл мэндэд бодит аюул учирч тусламж хүссэн, эсхүл энэ тухай өөрөө олж мэдсэн бол хүний амь нас, эрүүл мэндийг хамгаалах, учирч болзошгүй аюулыг зайлуулах, гэмт хэрэг, зөрчил үйлдсэн этгээдийг баривчлах, гэмт хэрэг, зөрчлийн ул мөрийг хамгаалах арга хэмжээг даруй авч, нутаг дэвсгэр хариуцсан цагдаагийн байгууллагад мэдэгдэх үүрэгтэй.

60 дугаар зүйл. Алба хаагчийн агсамж

60.1.Алба хаагч үүрэг гүйцэтгэх үедээ гав, бороохой, цахилгаан гүйдлээр цохигч, нулимс асгаруулагч, амьсгал боогдуулагч, холбооны хэрэгсэл, гар чийдэн, дууны, дүрсний, дуу-дүрсний бичлэгийн хэрэгсэл зэрэг иж бүрдэл бүхий агсамжаар хангагдах бөгөөд тэдгээрийг хууль тогтоомжид заасны дагуу хэрэглэнэ.

60.2.Алба хаагч гүйцэтгэх үүрэг болон улирлын байдалд тохирсон дүрэмт хувцас, хутга, сум үл нэвтрэх болон гэрэлтүүлэгчтэй хантааз зэрэг хамгаалах хэрэгслээр хангагдсан байх бөгөөд гүйцэтгэх үүргийн онцлогоос хамаарч шаардлагатай агсамжийг нэмж олгоно.

60.3.Цагдаагийн байгууллага гэмт хэрэгтэй тэмцэх, нийтийн хэв журам хамгаалах, олон нийтийн аюулгүй байдлыг хангах үүрэг гүйцэтгэх алба хаагчид нэг бүрийн болон хамгаалах тусгай хэрэгсэл, галт зэвсэг олгох бөгөөд алба хаагч нь олгосон тусгай хэрэгсэл, галт зэвсгийг биедээ авч явах эрхтэй.

60.4.Алба хаагч нь амралтын цагаар, эсхүл энгийн хувцастай үүрэг гүйцэтгэх тохиолдолд хамгаалах тусгай хэрэгсэл, цахилгаан гүйдлээр цохигч, нулимс асгаруулагч, амьсгал боогдуулагч биедээ авч явж, өөрийн болон бусдын амь нас, эрүүл мэндийг гэмт халдлагаас хамгаалах зорилгоор хэрэглэж болно.

60.5.Галт зэвсэг хадгалах, хамгаалах, бүртгэх, биедээ авч явах, олгох журам болон галт зэвсэг байнга биедээ авч явах эрх бүхий алба хаагчийн, хамгаалах тусгай хэрэгслийн жагсаалтыг цагдаагийн төв байгууллагын дарга батална.

61 дүгээр зүйл. Үйл ажиллагаандаа тоо бүртгэл хөтөлж, мэдээллийн сүлжээ, сан үүсгэж ашиглах

61.1.Цагдаагийн байгууллага дараахь тоо бүртгэл хөтөлж, мэдээллийн сүлжээ, сан үүсгэн үйл ажиллагаандаа ашиглана:

61.1.1.гэмт хэрэгт сэжиглэгдсэн, эрүүгийн хэрэгт сэжигтнээр тооцогдсон, яллагдагчаар татагдсан хүний талаар;

61.1.2.ял шийтгүүлсэн хүний талаар;

61.1.3.эмнэлгийн чанартай албадлагын арга хэмжээ авагдсан хүний талаар;

61.1.4.эрүүгийн хэрэг, үйлдэл холбогдол нь хэрэгсэхгүй болж цагаатгагдсан хүний талаар;

61.1.5.эрүүгийн хариуцлагаас чөлөөлөгдсөн, ялыг хойшлуулсан хүний талаар;

61.1.6.хүүхдээ хүмүүжүүлэх үүргээ биелүүлэхгүй, мөн хүүхдийн хүмүүжилд сөргөөр нөлөөлж байгаа, хүүхэдтэй хэрцгий харьцаж байгаа этгээдийн талаар;

61.1.7.өршөөл, уучлалд хамрагдсан хүний талаар;

61.1.8.гэмт хэрэгт хохирсон хүний талаар;

61.1.9.зөрчил үйлдсэн этгээдийн талаар;

61.1.10.эрэн сурвалжлагдаж байгаа хүний талаар;

- 61.1.11.тээврийн хэрэгсэл өмчлөгч, эзэмшигчийн болон тээврийн хэрэгслийн татвар, даатгал, оношилгооны талаар;
- 61.1.12.жолоодох эрхийн үнэмлэх авсан хүний талаар;
- 61.1.13.гэрээт болон хувийн хамгаалалтын үйл ажиллагаа эрхэлж байгаа этгээдийн талаар;
- 61.1.14.гэмт хэрэг, зөрчлөөс урьдчилан сэргийлэх хяналтад байгаа хүний талаар;
- 61.1.15.Галт зэвсгийн тухай хуулийн 12.9-д заасан мэдээллийн сан;
- 61.1.16.цагдаагийн алба хаагч галт зэвсэг хэрэглэсэн тохиолдлын талаар;
- 61.1.17.гарын хээ, сум, хонгио, генетикийн мэдээлэл;
- 61.1.18.хуулийн этгээдийн аюулгүй байдлыг хангах зорилгоор ашиглаж байгаа дүрс бичлэгийн хэрэгслийн мэдээлэл;
- 61.1.19.цагдаагийн байгууллагын гүйцэтгэх ажлын тоо бүртгэл;
- 61.1.20.эрүүгийн хариуцлага хүлээлгэсэн хуулийн этгээдийн талаар;
- 61.1.21.бусад.
- 61.2.Цагдаагийн байгууллага энэ хуулийн 61.1-д заасан мэдээллийн санг энэ хуульд заасан зорилгоор ашиглах бөгөөд уг сангийн мэдээллийн аюулгүй байдлыг хангах үүрэгтэй.
- 61.3.Энэ хуулийн 61.1.19-д заасан мэдээллийн сангийн журмыг цагдаагийн төв байгууллагын дарга батлах бөгөөд хуульд өөрөөр заагаагүй бол түүний зөвшөөрөлгүйгээр мэдээллийн сан дахь мэдээллийг бусад байгууллага, албан тушаалтанд танилцуулах, шилжүүлэхийг хориглоно.
- 61.4.Монгол Улсын олон улсын гэрээ, олон улсын болон гадаад улсын цагдаагийн байгууллагатай байгуулсан хамтын ажиллагааны баримт бичигт заасан бол тэдгээрт энэ хуулийн 61.1-д заасан мэдээллийг өгч болно.
- 61.5.Цагдаагийн байгууллага энэ хуулийн 61.4-т заасны дагуу мэдээлэл хүссэн зорилго, өгсөн мэдээллийг бусдад задруулахгүй байх үүрэгтэй.
- 61.6.Энэ хуулийн 61.1.19-д зааснаас бусад мэдээллийн санд мэдээлэл цуглуулах, шалгах, үнэлэн шинжлэх, ашиглах, шилжүүлэх, хүлээн авах, хуваарилах, үр дүнг тооцох, лавлагаа өгөх журмыг дотоод хэргийн асуудал эрхэлсэн Засгийн газрын гишүүн батална.
- 61.7.Цагдаагийн байгууллага өөрийн өдөр тутмын үйл ажиллагааны шуурхай, үр дүнтэй байдлыг хангах зорилгоор өөрийн дотоод хэрэгцээнд бусад төрлийн мэдээллийн санг байгуулж болно.
- 61.8.Хуульд өөрөөр заагаагүй бол цагдаагийн байгууллага, алба хаагч үүргээ гүйцэтгэх үедээ төрийн байгууллагын төвлөрсөн мэдээллийн санд шуурхай нэвтрэх, албаны хэрэгцээнд ашиглах эрхтэй.
- 61.9.Цагдаагийн алба хаагчийн энэ хуулийн 61.1, 61.8-д заасан мэдээллийн санд нэвтэрсэн, ашигласан үйлдэл нь мэдээлэл боловсруулах нэгдсэн сүлжээнд бүртгэгдэн хадгалагдана. Энэ зүйлд заасан үүргийг цагдаагийн төв байгууллагын мэдээллийн технологи, аюулгүй байдал хариуцсан нэгж гүйцэтгэнэ.
- 61.10.Цагдаагийн алба хаагч мэдээллийн санг хуулиар хүлээсэн чиг үүрэгтээ хамааралгүй зорилгод ашигласан, бусдад шилжүүлсэн үйлдэлд эрүүгийн хариуцлага хүлээлгэхээргүй бол сахилгын хариуцлага хүлээлгэнэ.

ДОЛДУГААР БҮЛЭГ
ЦАГДААГИЙН БАЙГУУЛЛАГЫН ҮЙЛ АЖИЛЛАГААНД ТАВИХ ИРГЭНИЙ
ХЯНАЛТ, ОЛОН НИЙТ ЦАГДААГИЙН БАЙГУУЛЛАГЫН ХАМТЫН
АЖИЛЛАГАА

62 дугаар зүйл. Иргэний зөвлөл

- 62.1.Нутаг дэвсгэр хариуцсан цагдаагийн байгууллагын үйл ажиллагаанд олон нийтийн хяналт тавих үүрэг бүхий 5-7 хүний бүрэлдэхүүнтэй, иргэний төлөөлөл бүхий орон тооны бус Иргэний зөвлөл аймаг, нийслэлийн иргэдийн Төлөөлөгчдийн Хурлын дэргэд байна.
- 62.2.аймаг, нийслэлийн Засаг дарга Иргэний зөвлөлийн үйл ажиллагааг удирдаж, хяналт тавихгүй бөгөөд түүний хараат бус байдлыг хангах үүрэгтэй.
[/Энэ хэсэгт 2022 оны 4 дүгээр сарын 22-ны өдрийн хуулиар нэмэлт оруулсан./](#)
- 62.3.Иргэний зөвлөлийн гишүүн нь сүүлийн 5 жил цагдаа, прокурор, шүүгч, төрийн улс төрийн албан тушаал эрхэлж байгаагүй, ял шийтгэлгүй, ашиг сонирхлын зөрчилгүй Монгол Улсын иргэн байна.
- 62.4.Иргэний зөвлөлийн гишүүнээр энэ хуулийн 62.3-т заасан шаардлагыг хангасан, тухайн нутаг дэвсгэрт сүүлийн 5 жил оршин сууж байгаа, оршин суух бүртгэлтэй Монгол Улсын иргэнийг аймаг, нийслэлийн иргэдийн Төлөөлөгчдийн Хурлаас гурван жилийн хугацаагаар томилно.
- 62.5.Иргэний зөвлөл хараат бус ажиллаж, тухайн нутаг дэвсгэрийн цагдаагийн байгууллагын үйл ажиллагаанд дэмжлэг үзүүлэх, хяналт тавих үүрэгтэй.

62.6.Иргэний зөвлөл дараахь эрхтэй:

62.6.1.цагдаагийн байгууллагын гүйцэтгэх ажлын төсвөөс бусад төсвийн төсөл, зарцуулалт, үйл ажиллагааны болон санхүүгийн тайланг хэлэлцэж, санал өгөх;

62.6.2.цагдаагийн алба хаагчийн сургалт болон гэмт хэрэг, зөрчилтэй тэмцэх үйл ажиллагаанд шинжлэх ухааны ололт, орчин үеийн техник, технологи нэвтрүүлэх бодлогын хэрэгжилтэд хяналт тавих;

62.6.3.цагдаагийн байгууллагад гэмт хэрэг, зөрчлийн талаар ирсэн гомдол, мэдээлэл хүлээн авах, бүртгэх ажилд хяналт тавих, тэдгээртэй холбоотой мэдээлэлд дүн шинжилгээ хийх;

62.6.4.цагдаагийн алба хаагчийн ёс зүйн дүрмийн хэрэгжилтэд дүн шинжилгээ хийх;

62.6.5.гэмт хэрэг, зөрчлөөс урьдчилан сэргийлэх талаар бүх шатны Засаг даргаас хэрэгжүүлэх арга хэмжээний саналыг боловсруулах;

[/Энэ заалт 2022 оны 4 дүгээр сарын 22-ны өдрийн хуулиар нэмэлт оруулсан./](#)

62.6.6.цагдаагийн байгууллагын гэмт хэрэгтэй тэмцэх, нийтийн хэв журам хамгаалах, олон нийтийн аюулгүй байдлыг хангах үйл ажиллагааг сайжруулан өөрийн нутаг дэвсгэр дэх иргэд, олон нийтийн хэрэгцээ шаардлагад нийцүүлэх чиглэлээр санал боловсруулах.

62.7.Иргэний зөвлөлд дараахь үйл ажиллагаа явуулахыг хориглоно:

62.7.1.цагдаагийн байгууллагын гүйцэтгэх ажил, хэрэг бүртгэх, мөрдөн байцаах ажиллагаанд аливаа хэлбэрээр оролцох;

62.7.2.улс төрийн үйл ажиллагаа явуулах.

62.8.Иргэний зөвлөл чиг үүрэгтээ хамаарах асуудлаар аймаг, нийслэлийн иргэдийн Төлөөлөгчдийн Хурал болон цагдаагийн төв байгууллагын дарга, дотоод хэргийн асуудал эрхэлсэн Засгийн газрын гишүүнд тус тус санал, зөвлөмж хүргүүлнэ.

[/Энэ хэсэгт 2022 оны 4 дүгээр сарын 22-ны өдрийн хуулиар нэмэлт оруулсан./](#)

62.9.Иргэний зөвлөлийн даргыг зөвлөлийн гишүүд дотроосоо нэр дэвшүүлэн нууц санал хураалтаар олонхийн саналаар нэг жилийн хугацаагаар сонгоно.

62.10.Иргэний зөвлөлийн төсөв болон гишүүдэд олгох мөнгөн урамшлыг аймаг, нийслэлийн төсвөөс санхүүжүүлнэ.

62.11.Иргэний зөвлөлийн дүрмийг энэ хууль, бусад хууль тогтоомжид нийцүүлэн дотоод хэргийн асуудал эрхэлсэн Засгийн газрын гишүүн батална.

63 дугаар зүйл. Олон нийтийн цагдаа

63.1.Нутгийн өөрөө удирдах байгууллага нь оршин суугч иргэд, цагдаагийн байгууллагын санал, хүсэлтийг үндэслэн гэмт хэрэг, зөрчлөөс урьдчилан сэргийлэх, нийтийн хэв журам хамгаалах ажилд олон нийтийн цагдаа ажиллуулж болно.

63.2.Аймаг, нийслэлийн Засаг даргаас Иргэний зөвлөл, цагдаагийн байгууллагатай зөвшилцөн гаргасан саналыг үндэслэн аймаг, нийслэлийн иргэдийн Төлөөлөгчдийн Хурал олон нийтийн цагдаагийн тоог жил бүр тогтооно.

[/Энэ хэсэгт 2022 оны 4 дүгээр сарын 22-ны өдрийн хуулиар нэмэлт оруулсан./](#)

63.3.Цагдаагийн байгууллага аймаг, нийслэлийн Засаг даргаас ирүүлсэн саналыг үндэслэн 20 нас хүрсэн иргэнийг сайн дурын үндсэн дээр, олон нийтийн цагдаагаар томилох шийдвэр гаргаж, гэрээ байгуулна. Гэрээнд хариуцах ажил, талуудын харилцан хүлээх үүрэг, урамшил, гэрээ цуцлах үндэслэлийг заана.

[/Энэ хэсэгт 2022 оны 4 дүгээр сарын 22-ны өдрийн хуулиар нэмэлт оруулсан./](#)

63.4.Олон нийтийн цагдаагийн дүрэм, түүнд тавигдах шаардлага, гэрээний загварыг цагдаагийн төв байгууллагын дарга батална.

63.5.Олон нийтийн цагдаа хууль сахиулах үүрэг гүйцэтгэхдээ хүний эрх, эрх чөлөөг хүндэтгэж, Монгол Улсын Үндсэн хууль, энэ хууль болон бусад хууль тогтоомжийг чанд сахиж, зөвхөн гэрээнд заасан эрх, үүргийг хэрэгжүүлнэ.

63.6.Олон нийтийн цагдаа гэмт хэргийн талаар цагдаагийн байгууллагад, зөрчил гарсан тухай төрийн холбогдох байгууллагад шуурхай мэдээлэх үүрэг хүлээнэ. Үүрэг гүйцэтгэж байгаа олон нийтийн цагдаад шаардлагатай холбооны, нэг бүрийн тусгай хэрэгсэл болон хамгаалах тусгай хэрэгсэл тавьж олгоно.

63.7.Энэ хууль болон бусад хууль тогтоомжоор олгосон эрх хэмжээнийхээ хүрээнд олон нийтийн цагдаагийн тавьсан шаардлагыг иргэн, хуулийн этгээд биелүүлэх үүрэгтэй.

63.8.Олон нийтийн цагдаагийн таних тэмдэг, хөдөлмөрийн аюулгүй байдлын тусгай хувцас, нэг бүрийн тусгай хэрэгсэл, урамшил, сургалт явуулахтай холбогдсон зардлыг тухайн шатны Засаг дарга гэмт хэрэг, зөрчлөөс урьдчилан сэргийлэх хууль тогтоомжид заасны дагуу санхүүжүүлнэ.

[/Энэ хэсэгт 2019 оны 06 дугаар сарын 06-ны өдрийн хуулиар өөрчлөлт оруулсан./](#)

63.9.Олон нийтийн цагдааг албан үүргээ биелүүлсэнтэй нь холбогдуулан доромжилсон, заналхийлсэн, эрүүл мэнд, амь нас, эд хөрөнгөд хохирол учруулсан, түүнээс тавьсан хууль ёсны шаардлагыг үл биелүүлсэн, эсэргүүцсэн этгээдэд хуульд заасан хариуцлага хүлээлгэнэ.

63.10.Олон нийтийн цагдаа дараахь эрх, үүрэгтэй:

- 63.10.1.гэмт хэрэг, зөрчил гарсан газар, ул мөрийг хамгаалах;
- 63.10.2.шаардлагатай хүний бичиг баримтыг шалгаж, оршин суугаа газрын хаягийг тогтоох;
- 63.10.3.хэв журам сахих талаар иргэн, хуулийн этгээдэд шаардлага тавих;
- 63.10.4.гэмт хэрэг, зөрчил үйлдсэн этгээдийг цагдаагийн байгууллагад хүргэх, хуульд заасан бол зөрчил үйлдсэн этгээдэд торгох шийтгэл оногдуулах;
- 63.10.5.хууль тогтоомжийг иргэдэд сурталчлан таниулах;
- 63.10.6.нийтийн хэв журам хамгаалах талаар хууль сахиулах байгууллага болон бусад хуулийн этгээдээс зохион байгуулж байгаа ажилд оролцох;
- 63.10.7.хуульд заасан үндэслэл, журмын дагуу биеийн хүч, энэ хуулийн 51.1.1, 51.1.3, 51.1.4, 51.1.5-д заасан нэг бүрийн тусгай хэрэгсэл хэрэглэх.
- 63.11.Олон нийтийн цагдааг сургаж, дадлагажуулах үүргийг цагдаагийн байгууллага хүлээнэ.
- 63.12.Энэ хуулийн 63.8-д заасан таних тэмдэг, хөдөлмөрийн аюулгүй байдлын тусгай хувцасны загвар, хэрэглэх журмыг цагдаагийн төв байгууллагын дарга батална.
- 63.13.Олон нийтийн цагдаа энэ зүйлд заасан эрх, үүргээ хэрэгжүүлэх явцдаа Гэмт хэрэг, зөрчлөөс урьдчилан сэргийлэх тухай хуулийн 39 дүгээр зүйлд заасан баталгаагаар хангагдана.
- [Энэ хэсэг т 2019 оны 06 дугаар сарын 06-ны өдрийн хуулиар өөрчлөл т оруулсан./](#)

64 дүгээр зүйл. Иргэн, хуулийн этгээдтэй хамтран ажиллах

- 64.1.Цагдаагийн байгууллага нь нутгийн захиргааны болон төрийн бус байгууллага, иргэдээс зохион байгуулж байгаа гэмт хэрэг, зөрчлөөс урьдчилан сэргийлэх ажлыг мэргэжил, арга зүйн удирдлагаар хангаж, хамтран ажиллана.
- 64.2.Цагдаагийн байгууллага нь гэмт хэрэг, зөрчлөөс урьдчилан сэргийлэх ажлыг төрийн болон төрийн бус байгууллага, иргэн, хуулийн этгээдийн туслалцаа, тэдний хамтын ажиллагаанд түшиглэн зохион байгуулна.
- 64.3.Цагдаагийн байгууллага, алба хаагч хуулиар хүлээсэн үүргээ биелүүлэхэд нь иргэн, хуулийн этгээд дэмжлэг, туслалцаа үзүүлж, хамтран ажиллана.
- 64.4.Цагдаагийн байгууллага гэмт хэрэг, зөрчил үйлдэгдсэн, үйлдэгдэж болзошгүй шалтгаан, нөхцөлийг тогтоох, тэдгээрийг арилгуулах талаар иргэн, хуулийн этгээдэд хуулиар хүлээсэн үүргийнх нь хүрээнд шаардлага тавьж, биелэлтийг шалгаж шаардах, холбогдох материалыг иргэн, хуулийн этгээдээс саадгүй гаргуулан авна.
- 64.5.Иргэн, хуулийн этгээд цагдаагийн байгууллага, алба хаагчийн тавьсан шаардлагын дагуу тодорхой арга хэмжээ авч, тогтоосон хугацаанд хариу мэдэгдэх үүрэгтэй.
- 64.6.Цагдаагийн байгууллага үйл ажиллагааныхаа талаар иргэдийн саналыг судалж, төрийн болон төрийн бус байгууллагатай хамтарч дүн шинжилгээ хийж болно.
- 64.7.Цагдаагийн байгууллага зохих сургалтад хамрагдаж тэнцсэн хэвлэл, мэдээллийн байгууллагын ажилтныг цагдаагийн байгууллагын үйл ажиллагааг сурвалжлах, мэдээлэх үүрэгтэйгээр тусгайлан томилж хамтран ажиллана.
- 64.8.Энэ хуулийн 64.7 дахь хэсэг нь иргэн, хуулийн этгээдийн хүний эрх, эрх чөлөө, байгууллагын хууль ёсны ашиг сонирхлыг хамгаалах зорилгоор хууль тогтоомжид нийтэд мэдээлэхийг хориглосноос бусад мэдээлэл авах эрхийг хязгаарлахгүй.
- 64.9.Цагдаагийн байгууллага, алба хаагч албан үүргээ гүйцэтгэхдээ иргэдийн дэмжлэгийг авах, итгэлийг хүлээхийг эрхэмлэнэ.

65 дугаар зүйл. Иргэн, хуулийн этгээд, албан тушаалтны үүрэг, туслалцаа

- 65.1.Иргэн, хуулийн этгээд, албан тушаалтан нь цагдаагийн байгууллага, алба хаагчийн хууль ёсны ажиллагаанд саад учруулахгүй байх, өөрийг нь тодорхойлсон баримт бичгийг шалгуулах үүрэгтэй.
- 65.2.Иргэн, хуулийн этгээд, албан тушаалтан дараахь чиглэлээр цагдаагийн байгууллагад туслалцаа үзүүлнэ:
- 65.2.1.үйл ажиллагаа явуулахдаа гэмт хэрэг, зөрчил гарах нөхцөл бүрдүүлэхгүй байх, урьдчилан сэргийлэх арга хэмжээ авах;
- 65.2.2.гэмт хэрэгтэй тэмцэх, нийтийн хэв журам хамгаалах, олон нийтийн аюулгүй байдлыг хангах талаар цагдаагийн байгууллагаас хэрэгжүүлж байгаа арга хэмжээнд оролцох;
- 65.2.3.гэмт хэрэг, зөрчил үйлдэгдсэн болон үйлдэхээр бэлтгэж, завдаж байгаа, үйлдсэн этгээдийн талаар цагдаагийн байгууллагад шуурхай мэдээлэх;
- 65.2.4.гэмт хэрэгтэй тэмцэх, нийтийн хэв журам хамгаалах, олон нийтийн аюулгүй байдлыг хангах үүргээ биелүүлж байгаа цагдаагийн алба хаагч, олон нийтийн цагдаагийн хууль ёсны шаардлагыг биелүүлэх;
- 65.2.5.гэмт хэрэгтэй тэмцэх, нийтийн хэв журам хамгаалах, олон нийтийн аюулгүй байдлыг хангах асуудлаар мэдээ, мэдээлэл солилцож, дэмжлэг үзүүлэх талаар цагдаагийн байгууллагатай хамтран ажиллах;
- 65.2.6.төрийн болон төрийн бус байгууллага цагдаагийн байгууллагаас шаардсан мэдээллийг саадгүй гаргаж өгөх;

65.2.7.өөрийн аюулгүй байдлыг хангахад ашиглаж байгаа нийтийн эзэмшлийн зам, гудамж, талбайг хянах зориулалт бүхий дүрс бичлэгийн хэрэгсэл, сүлжээг цагдаагийн байгууллагын мэдээллийн нэгдсэн сүлжээнд холбох, шаардлагатай техникийн нөхцөл боломжоор хангах;

65.2.8.өөрийн эзэмшлийн аюулгүй байдлыг хангах зорилгоор ашиглаж байгаа дүрс бичлэгийг цагдаагийн байгууллага, алба хаагчид саадгүй гаргаж өгөх.

65.3.Энэ хуулийн 65.2.2-т заасан ажиллагаанд идэвхтэй оролцсон иргэнд холбогдох хуульд заасны дагуу урамшил олгож болно.

65.4.Иргэн, байгууллага, хамт олон гэмт хэрэг, зөрчлөөс урьдчилан сэргийлэх зорилгоор сайн дурын үндсэн дээр хууль тогтоомжид заасны дагуу цагдаагийн байгууллагын үйл ажиллагаанд туслалцаа үзүүлж болно.

65.5.Цагдаагийн байгууллагын гэмт хэрэгтэй тэмцэх, нийтийн хэв журам хамгаалах, олон нийтийн аюулгүй байдлыг хангах үйл ажиллагаанд бүх шатны иргэдийн Төлөөлөгчдийн Хурал, Засаг дарга бүх талын туслалцаа үзүүлэх үүрэгтэй.

[/Энэ хэсэг т 2022 оны 4 дүгээр сарын 22-ны өдрийн хуулиар нэмэлт оруулсан./](#)

65.6.Төрийн байгууллага, албан тушаалтан нь албан үүргээ гүйцэтгэх явцад олж мэдсэн цагдаагийн байгууллага, алба хаагчийн болон халхавчлах үйл ажиллагаатай холбоотой аливаа мэдээллийг бусдад задруулахыг хориглоно.

НАЙМДУГААР БҮЛЭГ

ЦАГДААГИЙН АЛБА ХААГЧИЙН ЭРХ ЗҮЙН БАЙДАЛ

66 дугаар зүйл. Цагдаагийн албан тушаалд тавигдах шаардлага

66.1.Цагдаагийн тангараг өргөж, цагдаагийн аль нэг байгууллагад томилогдон ажиллаж байгаа цагдаагийн цолтой иргэнийг цагдаагийн алба хаагч гэнэ.

66.2.Цагдаагийн албан тушаалд анх томилохдоо гэмт хэрэг үйлдэж ял шийтгүүлж байгаагүй, нас, эрүүл мэнд, бие бялдар, боловсрол, мэргэжил, мэргэшил, ёс зүйн болон бусад тусгайлсан шалгуур үзүүлэлтийг хангасан 18 насанд хүрсэн Монгол Улсын иргэнийг хүсэлтийг нь үндэслэн шалгуур хангасан байдлаар нь эрэмбэлэн шалгаруулж томилно.

66.3.Цагдаагийн байгууллага цагдаагийн алба хаагч бүрд мэргэжлээрээ суралцах, албан тушаал дэвших тэгш боломж, нөхцөл бүрдүүлнэ.

66.4.Цагдаагийн алба хаагч өөрийн бие бялдар, эрүүл мэнд, мэргэжил, мэргэшил, албаны бэлтгэлийн түвшинг эрхэлж байгаа албан тушаалд тавигдах шалгуурт нийцүүлж байх үүрэгтэй.

66.5.Цагдаагийн албан тушаалд тавигдах тусгайлсан шаардлага, шалгуур үзүүлэлт нь албан тушаалын чиг үүргээ хэрэгжүүлэхэд шаардлагатай боловсрол, мэргэжил, ур чадвар, эрүүл мэнд, бие бялдар, сэтгэл зүйн болон ёс зүйн шаардлага, цагдаагийн албанд болон мэргэжлийн чиглэлээр ажилласан жил зэргээс бүрдэнэ.

66.6.Гүйцэтгэх чиг үүргийн онцлогоос хамааран тодорхой албан тушаалд тавигдах тусгайлсан шаардлага, шалгуур үзүүлэлтийг цагдаагийн нийт байгууллагын хэмжээнд тогтоож болно.

66.7.Цагдаагийн байгууллагад ажиллах иргэнд тавигдах тусгай шаардлага, шалгуур үзүүлэлтийг цагдаагийн төв байгууллагын дарга тогтооно.

66.8.Цагдаагийн төв байгууллага цагдаагийн албаны хүний нөөцийн хэрэгцээ, шаардлагад үндэслэн цагдаагийн алба хаагч бэлтгэх чиг үүрэг бүхий дээд боловсролын сургалтын байгууллагад захиалга өгнө.

67 дугаар зүйл. Цагдаагийн албан тушаалд томилох

67.1.Цагдаагийн байгууллагын удирдахаас бусад албан тушаалын сул орон тоонд энэ хуулийн 66.2-т заасан шаардлагыг хангасан иргэнийг томилно.

67.2.Цагдаагийн байгууллагын тодорхой албан тушаалд анхлан томилох, алба хаагчийг албан тушаал дэвшүүлэн томилохдоо алба хаагчийн мэдлэг, мэргэжил, ур чадвар, гаргасан амжилт, хувийн болон мэргэжлийн ёс зүйг үндэслэл болгож, албан тушаал эрхлэх шат дарааллаар томилох зарчмыг баримтална.

67.3.Цагдаагийн байгууллагад шаардлагатай нарийн мэргэжлийн хүний нөөцийг бэлтгэх зорилгоор иргэнтэй гэрээ байгуулан дотоод, гадаадын боловсролын байгууллагад сурган, цагдаагийн албан тушаалд томилж болно.

67.4.Цагдаагийн алба хаагч бэлтгэх чиг үүрэг бүхий дээд боловсролын сургалтын байгууллагын алба хаагч болон 18 насанд хүрсэн суралцагчийг онцгой тохиолдолд нийтийн хэв журам хамгаалах ажилд оролцуулж болох бөгөөд энэ тохиолдолд цагдаагийн алба хаагчид хуулиар олгосон баталгаа тэдгээрт нэгэн адил хамаарна.

68 дугаар зүйл. Цагдаагийн алба хаагчийн эрх, үүрэг

68.1.Цагдаагийн алба хаагч нь Төрийн албаны тухай хуульд заасан нийтлэг эрх, үүргийг хэрэгжүүлнэ.

68.2.Цагдаагийн алба хаагч гэмт хэрэгтэй тэмцэх, нийтийн хэв журам хамгаалах, олон нийтийн аюулгүй байдлыг хангах үүрэг гүйцэтгэхдээ холбогдох хуульд заасан эрх хэмжээг хэрэгжүүлнэ.

68.3.Цагдаагийн алба хаагч гэмт хэрэг, зөрчилд холбогдон шалгагдаж байгаа бол энэ тухайгаа шууд захирагдах албан

тушаалтанд мэдэгдэх үүрэгтэй.

68.4.Цагдаагийн алба хаагч үйл ажиллагаандаа тэмдэглэл, илтгэх хуудас бичих, гар зураг үйлдэх, гэрэл зураг авах, дууны-дүрсний бичлэг хийх болон бусад арга хэрэглэнэ.

68.5.Хуульд зааснаас бусад тохиолдолд цагдаагийн алба хаагч хүний эмзэг мэдээлэлтэй холбоотой мэдээллийг хайх, цуглуулах, хэрэглэх, тараахыг хориглоно.

[/Энэ хэсэг т 2021 оны 12 дугаар сарын 17-ны өдрийн хуулиар өөрчлөлт оруулсан./](#)

68.6.Алба хаагч албан үүргээ гүйцэтгэхдээ энэ хуулийн 47.1-д заасан үндэслэл, журмын дагуу биеийн хүч, тусгай хэрэгсэл, галт зэвсэг хэрэглэж болно.

68.7.Хуульд заасан тохиолдолд удирдах албан тушаалтны зөвшөөрөлгүйгээр хувийн болон албаны ажлаар гадаад улсад зорчихгүй байх үүрэгтэй.

68.8.Цагдаагийн алба хаагч, ажилтан нь амь нас, эрүүл мэнд, аюулгүй байдлаа аливаа халдлагаас хамгаалах, өөрийн эрх, хууль ёсны ашиг сонирхлыг хамгаалуулах, зөрчигдсөн тохиолдолд гомдол гаргаж шийдвэрлүүлэх эрхтэй.

68.9.Гэмт хэрэг, зөрчлийн шалтгаан, нөхцөлийг тогтоох, арилгуулах, хүний амь нас, эрүүл мэнд, эд хөрөнгөд учирч болзошгүй аюулаас урьдчилан сэргийлэх зорилгоор иргэн, хуулийн этгээдэд хуульд нийцсэн мэдэгдэл, шаардлага хүргүүлж, биелэлтэд хяналт тавина.

69 дүгээр зүйл. Цагдаагийн алба хаагчид хориглох зүйл

69.1.Цагдаагийн алба хаагчид Төрийн албаны тухай хууль, Нийтийн албанд нийтийн болон хувийн ашиг сонирхлыг зохицуулах, ашиг сонирхлын зөрчлөөс урьдчилан сэргийлэх тухай хууль, Авлигын эсрэг хуулиар хориглосон үйл ажиллагаанаас гадна дараахь зүйлийг хориглоно:

69.1.1.хүний эрх, эрх чөлөөнд хууль бусаар халдах;

69.1.2.албан тушаал, байгууллагын нэрээр бусдыг эрхшээлдээ оруулах, дарамтлах;

69.1.3.бусдын эрх, эрх чөлөө, хууль ёсны ашиг сонирхол, нэр төрд хохирол учруулж болзошгүй мэдээ, мэдээллийг нийтэд болон бусдад мэдээлэх;

69.1.4.төрийн болон албаны нууц, байгууллагын нууц, хүний эмзэг мэдээллийг хуульд заасан үндэслэл, журмаас гадуур бусдад задруулах, удирдах албан тушаалтны зөвшөөрөлгүйгээр албан ажлын мэдээллийг нийтэд болон бусдад мэдээлэх;

[/Энэ заалт ад 2021 оны 12 дугаар сарын 17-ны өдрийн хуулиар өөрчлөлт оруулсан./](#)

69.1.5.албан үүргээ гүйцэтгэх болон албаны бэлэн байдал зарласан үед, ажлын байранд болон дүрэмт хувцас өмссөн үедээ согтууруулах ундаа хэрэглэх;

69.1.6.мансууруулах болон сэтгэцэд нөлөөт бодис хэрэглэх;

69.1.7.бусдыг хууль бус үйлдэл, эс үйлдэхүй хийхийг тулгах, уриалах, чиглүүлэх, шууд болон шууд бус хэлбэрээр өдөөн хатгах, оролцох;

69.1.8.нам, үйлдвэрчний эвлэлийн гишүүн байх, албаны бие бүрэлдэхүүний дотор аль нэг нам, үйлдвэрчний эвлэлийн үйл ажиллагаа, улс төрийн үзэл баримтлалыг сурталчлах, дэмжлэг үзүүлэх;

69.1.9.удирдах албан тушаалтны хууль ёсны шийдвэр, тушаалыг биелүүлэхээс татгалзах;

69.1.10.хүндэтгэн үзэх шалтгаангүйгээр томилогдсон ажилд очихгүй байх, ажил хаях, албаны хэвийн үйл ажиллагааг алдагдуулахад чиглэсэн бусад арга хэмжээ төлөвлөх, зохион байгуулах, тэдгээрт оролцох;

69.1.11.иргэний давхар харьяалалтай байх;

69.1.12.гэмт хэрэг, зөрчлийн талаар хүнээс мэдээлэл, тайлбар авах зорилгоор эрүүдэн шүүх, эсхүл ийм үйлдлийг аливаа хэлбэрээр зөвтгөх;

69.1.13.хуулиар хориглосон бусад.

70 дугаар зүйл. Туршилтын хугацаа тогтоох

70.1.Цагдаагийн албанд анх томилогдох иргэнийг албаны бэлтгэл, албан тушаалд тавигдах шаардлага, шалгуурыг хангасан эсэхийг тогтоох зорилгоор 1 жил хүртэл туршилтын хугацаанд ажиллуулж болно.

70.2.Туршилтын хугацаагаар ажиллах иргэнийг дадлагажих ажилтнаар томилж гэрээ байгуулна. Дадлагажих ажилтан туршилтын хугацаанд гүйцэтгэх чиг үүрэгт нийцсэн энэ хуульд заасан эрх хэмжээг хэрэгжүүлж, үүрэг хүлээнэ.

70.3.Энэ хуулийн 70.1-д заасан хугацааг сунгах болон туршилтын хугацаанд гүйцэтгүүлж болохгүй ажил үүргийн жагсаалт, гэрээний загварыг цагдаагийн төв байгууллагын дарга батална.

70.4.Дадлагажих ажилтан нь туршилтын хугацаанд албан тушаалын бүрэн эрхээ хэрэгжүүлэхдээ дадлагажуулагч алба хаагчийн

удирдлага доор ажиллана.

70.5. Дадлагажих ажилтныг шууд удирдах дарга нь тогтоосон туршилтын хугацаа дуусахаас 14-өөс доошгүй хоногийн өмнө дадлагажих ажилтан үүргээ хэрхэн гүйцэтгэсэн тухай дүгнэлтийг түүнд танилцуулж, тухайн албан тушаалд тэнцэх эсэх саналын хамт томилох эрх бүхий албан тушаалтанд танилцуулна.

70.6. Эрх бүхий албан тушаалтан дүгнэлт, саналыг хүлээн авснаас хойш 14 хоногийн дотор дараахь шийдвэрийн аль нэгийг гаргана:

70.6.1. албан тушаалд томилох;

70.6.2. байгуулсан гэрээг цуцлах.

70.7. Туршилтын хугацааг төрийн тусгай албанд ажилласан хугацаанд оруулан тооцно.

70.8. Дараахь үндэслэл байвал туршилтын хугацааг дуусахаас өмнө гэрээг цуцална:

70.8.1. ял шийтгэл хүлээсэн;

70.8.2. ёс зүй, сахилгын зөрчил гаргасан;

70.8.3. чөлөөлөгдөх хүсэлт гаргасан;

70.8.4. үүрэг гүйцэтгэх чадвар хангалтгүй гэсэн дүгнэлт гарсан.

70.9. Дадлагажих ажилтан гэрээний хугацаа дуусахаас өмнө гэмт хэрэг, зөрчилд холбогдон шалгагдаж байгаа бол түүний албан үүрэг гүйцэтгэх эрхийг түдгэлзүүлнэ.

70.10. Дадлагажих ажилтныг удирдах албан тушаалд томилохыг хориглоно.

71 дүгээр зүйл. Ажлын байрны тодорхойлолт

71.1. Цагдаагийн алба хаагчийн гүйцэтгэх чиг үүргийг ажлын байр /албан тушаал/-ын тодорхойлолтоор тогтоох бөгөөд уг тодорхойлолтыг цагдаагийн төв байгууллагын дарга батална.

71.2. Цагдаагийн байгууллагын даргын шийдвэрээр алба хаагчаар ажлын байр /албан тушаал/-ын тодорхойлолтод заагаагүй хуульд заасан бусад чиг үүргийг тодорхой хугацаанд гүйцэтгүүлж болно.

72 дугаар зүйл. Цагдаагийн алба хаагчийн үйл ажиллагаа, мэргэшлийн түвшинг үнэлэх

72.1. Цагдаагийн алба хаагчийн үйл ажиллагааны үр дүнг Төрийн албаны тухай хуульд заасны дагуу үнэлж, дүгнэнэ.

72.2. Цагдаагийн алба хаагчийн мэргэшлийн түвшинг үнэлэх журмыг цагдаагийн төв байгууллагын дарга батална.

72.3. Цагдаагийн байгууллагын дарга нь үйл ажиллагаа, мэргэшлийн түвшингийн үнэлгээний үр дүнг харгалзан цагдаагийн алба хаагчийг зохих шатны сургалтад хамруулах, цалингийн нэмэгдлийг тогтоох, албан тушаал дэвшүүлэх, бууруулах асуудлыг тухай бүр шийдвэрлэнэ.

73 дугаар зүйл. Цагдаагийн цол

73.1. Эрхэлж байгаа албан тушаал, алба хаасан хугацаа, ажлын үр дүнг харгалзан цагдаагийн алба хаагчид дараахь цол олгоно:

73.1.1. дээд цол: цагдаагийн генерал, цагдаагийн дэслэгч генерал, цагдаагийн хошууч генерал;

[/Энэ заалтыг 2020 оны 01 дүгээр сарын 10-ны өдрийн хуулиар хүчингүй болсонд т ооцсон./](#)

73.1.2. ахлах цол: цагдаагийн хурандаа, цагдаагийн дэд хурандаа, цагдаагийн хошууч;

73.1.3. дунд цол: цагдаагийн ахмад, цагдаагийн ахлах дэслэгч, цагдаагийн дэслэгч;

73.1.4. бага цол: цагдаагийн тэргүүн ахлагч, цагдаагийн сургагч ахлагч, цагдаагийн ахлах ахлагч, цагдаагийн ахлагч, цагдаагийн дэд ахлагч.

73.2. Энэ хуулийн 73.1.2, 73.1.3, 73.1.4-т заасан цолны албан тушаалын ангилал, зэрэглэлийг цагдаагийн төв байгууллагын дарга тогтооно.

[/Энэ хэсэгт 2020 оны 01 дүгээр сарын 10-ны өдрийн хуулиар өөрчлөлт оруулсан./](#)

73.3. Цагдаагийн байгууллагын удирдах албан тушаалтанд цэргийн дээд цол олгож болно.

[/Энэ хэсгийг 2020 оны 01 дүгээр сарын 10-ны өдрийн хуулиар өөрчлөн найруулсан./](#)

74 дүгээр зүйл. Цагдаагийн цол олгох болзол

74.1. Цагдаагийн алба хаагчид цагдаагийн бага, дунд цол олгоход дараахь хугацааг баримтална:

74.1.1. цагдаагийн дэд ахлагчаас цагдаагийн ахлагч-4 жил;

74.1.2. цагдаагийн ахлагчаас цагдаагийн ахлах ахлагч-4 жил;

- 74.1.3.цагдаагийн ахлах ахлагчаас цагдаагийн сургагч ахлагч-6 жил;
- 74.1.4.цагдаагийн сургагч ахлагчаас цагдаагийн тэргүүн ахлагч-6 жил;
- 74.1.5.цагдаагийн дэслэгчээс цагдаагийн ахлах дэслэгч-3 жил;
- 74.1.6.цагдаагийн ахлах дэслэгчээс цагдаагийн ахмад-3 жил.

74.2.Цагдаагийн алба хаагчид цагдаагийн ахлах цол олгоход дараахь хугацааг баримтална:

- 74.2.1.цагдаагийн хошууч цол олгоход цагдаагийн ахмад цолыг 4, түүнээс дээш жил хэрэглэсэн;
- 74.2.2.цагдаагийн дэд хурандаа цол олгоход цагдаагийн хошууч цолыг 5, түүнээс дээш жил хэрэглэсэн;
- 74.2.3.цагдаагийн хурандаа цол олгоход цагдаагийн дэд хурандаа цолыг 6, түүнээс дээш жил хэрэглэсэн.

74.3.Цагдаагийн алба хаагч бэлтгэх чиг үүрэг бүхий дээд боловсролын сургалтын байгууллагын алба хаагчид цагдаагийн төв байгууллагын дарга энэ хуульд заасан хугацаа, шалгуурыг баримтлан цагдаагийн цол олгож болно.

74.4.Эрхэлж байгаа албан тушаал, ажлын үр дүнг харгалзан ангилал, зэрэглэлээс дээгүүр болон энэ хуулийн 74.1, 74.2-т заасан хугацаанаас өмнө цагдаагийн алба хаагчид цагдаагийн цол олгож болно.

74.5.Цагдаагийн алба хаагч бэлтгэх чиг үүрэг бүхий дээд боловсролын сургалтын байгууллагын цагдаагийн цолтой алба хаагч нь цагдаагийн алба хаагчийн нэгэн адил эрх эдэлж, үүрэг хүлээнэ.

74.6.Цагдаагийн цолыг шат алгасан олгохыг хориглоно.

75 дугаар зүйл. Цагдаагийн цол олгох

75.1.Цагдаагийн дээд цолыг Монгол Улсын Ерөнхийлөгч олгоно.

[/Энэ хэсгийг 2020 оны 01 дүгээр сарын 10-ны өдрийн хуулиар хүчингүй болсонд т ооцсон./](#)

75.2.Цагдаагийн дээд цол олгох, бууруулах, хураан авах, сэргээх журмыг Монгол Улсын Ерөнхийлөгч батална.

[/Энэ хэсгийг 2020 оны 01 дүгээр сарын 10-ны өдрийн хуулиар хүчингүй болсонд т ооцсон./](#)

75.3.Цагдаагийн цол олгох, бууруулах, хураан авах, сэргээх журмыг Засгийн газар батална.

[/Энэ хэсэгт 2020 оны 01 дүгээр сарын 10-ны өдрийн хуулиар өөрчлөлт оруулсан./](#)

76 дугаар зүйл. Дүрэмт хувцас, үнэмлэх, таних тэмдгийг хураан авах

76.1.Цагдаагийн албанаас халагдсан, чөлөөлөгдсөн, өөр ажилд томилогдсон, сонгогдсон тохиолдолд түүний дүрэмт хувцас, үнэмлэх, таних тэмдэг, галт зэвсэг, тусгай хэрэгслийг хураан авна.

76.2.Алба хаагч биеийн эрүүл мэндийн байдлаар үүрэгт ажлаа гүйцэтгэх боломжгүй болсон, тэтгэвэр тогтоолгох насанд хүрсэн, алба хаах насны дээд хязгаарт хүрсэн үндэслэлээр албанаас чөлөөлөгдсөн бол ёслолын дүрэмт хувцсыг түүнд хадгалуулна.

77 дугаар зүйл. Цагдаагийн албанаас түр чөлөөлөх, албан үүргийг түр орлон гүйцэтгүүлэх

77.1.Гурван сараас дээш хугацаагаар эмчлүүлж сувилуулах, эсхүл байгууллагын захиалгаар сургуульд суралцах бол цагдаагийн алба хаагчийг цагдаагийн албанаас түр чөлөөлнө.

77.2.Хүүхэд асрах чөлөөтэй болон энэ хуулийн 77.1-д заасан алба хаагчийн орон тоонд энэ хуулийн 66.2-т заасан шаардлага, шалгуур үзүүлэлтийг хангасан, нөөцийн жагсаалтад бүртгэгдсэн иргэнийг түр томилон ажиллуулж болно. Нөөцийн жагсаалтад бүртгэгдсэн иргэдээс нөхөх боломжгүй бол иргэнийг хөдөлмөрийн гэрээгээр түр ажиллуулж болно.

77.3.Иргэнийг цагдаагийн албанд түр томилон ажиллуулахдаа хөдөлмөрийн гэрээ байгуулна.

77.4.Гурван сар хүртэл хугацаагаар түр эзгүй байгаа цагдаагийн алба хаагчийн албан үүргийг эрх бүхий албан тушаалтан цагдаагийн өөр алба хаагчаар түр орлон гүйцэтгүүлж болно.

77.5.Албан үүргийг түр орлон гүйцэтгэсэн цагдаагийн алба хаагчид ажлын үр дүнг харгалзан үндсэн цалингийнх нь 40 хүртэл хувиар урамшил олгоно.

77.6.Цагдаагийн албан үүргийг түр орлон гүйцэтгэх журмыг дотоод хэргийн асуудал эрхэлсэн Засгийн газрын гишүүн батална.

78 дугаар зүйл. Цагдаагийн алба хаагчийг өөр албан тушаалд шилжүүлэх

78.1.Цагдаагийн алба хаагчийг ашиг сонирхлын зөрчил үүсэхээс урьдчилан сэргийлэх болон албан ажлын шаардлага, алба хаагчийн хүсэлт, ажлын байр, албан тушаал нь цомхотгогдсон, тухайн албан тушаалыг урьд өмнө эрхэлж байсан алба хаагчийг эгүүлэн тогтоох тухай эрх бүхий албан тушаалтны шийдвэр гарсан, эсхүл эрүүл мэндийн байдлыг үндэслэн нэг нэгжээс нөгөө нэгжид ажиллуулахаар шилжүүлэн томилж болно.

78.2.Цагдаагийн алба хаагчийг шилжүүлэн томилох шийдвэрийг хүндэтгэн үзэх шалтгаангүйгээр хүлээн зөвшөөрөөгүй, томилогдсон албан тушаалд очоогүй нь алба хаагчид сахилгын шийтгэл оногдуулах, ажлаас чөлөөлөх үндэслэл болно.

79 дүгээр зүйл. Албан тушаал дэвшүүлэх, бууруулах

79.1.Цагдаагийн албанд ажилласан хугацаа, үйл ажиллагааны үр дүн, мэргэшлийн түвшингийн үнэлгээг харгалзан албан тушаал дэвшүүлж, бууруулна.

79.2.Цагдаагийн алба хаагчийг дараахь тохиолдолд захиргааны санаачилгаар албан тушаал бууруулна:

79.2.1.энэ хуульд заасны дагуу албан тушаал бууруулах сахилгын шийтгэл оногдуулсан;

79.2.2.албан тушаалын үүрэгтээ тэнцэхгүй тухай эрүүл мэндийн болон эрх бүхий байгууллагын дүгнэлт гарсан;

79.2.3.ажлын байр /албан тушаал/-ын тодорхойлолтод заасан зорилго, зорилтоо хангалтгүй биелүүлсэн;

79.2.4.үйл ажиллагааны үр дүн, мэргэшлийн түвшин нь тухайн албан тушаал эрхлэх шаардлага хангахгүй болсон.

80 дугаар зүйл. Бүрэн эрхийг түдгэлзүүлэх

80.1.Гэмт хэрэг, зөрчил болон ёс зүй, сахилгын зөрчилд холбогдсон цагдаагийн алба хаагчийн бүрэн эрхийг уг асуудлыг шалгах хугацаагаар түр түдгэлзүүлж болно:

80.1.1.хэрэг бүртгэгч, мөрдөн байцаагч, прокурор, шүүгчийн шийдвэрийг үндэслэн;

80.1.2.алба хаагч үргэлжлүүлэн албан үүргээ гүйцэтгэх нь шалгалтын ажиллагаанд сөргөөр нөлөөлж болзошгүй тухай санал, дүгнэлтийг дотоод хяналт-аюулгүй байдал хариуцсан нэгж, алба хаагчаас ирүүлсэн.

80.2.Цагдаагийн алба хаагчийн албан тушаалын бүрэн эрхийг түдгэлзүүлсэн тохиолдолд цол, дүрэмт хувцас хэрэглэхийг хориглож, албаны үнэмлэх, таних тэмдэг, галт зэвсэг, тусгай хэрэгслийг түр хураан авна.

80.3.Энэ хуулийн 80.1-д заасан үндэслэлээр бүрэн эрх нь түдгэлзсэн цагдаагийн алба хаагчийн гэм буруугүй нь тогтоогдсон бол бүрэн эрхийг түдгэлзүүлсэн хугацааг ажилласан хугацаанд оруулан тооцож, энэ хугацааны цалин хөлсийг нөхөн олгоно.

81 дүгээр зүйл. Цагдаагийн алба хаагчийн сахилгын хариуцлага

81.1.Цагдаагийн алба хаагч нь үйл ажиллагаандаа цагдаагийн төв байгууллагаас тогтоосон олон нийттэй харилцах, хууль хэрэгжүүлэхэд баримтлах ёс зүй, сахилгын дүрмийг мөрдөж ажиллана.

81.2.Энэ хуулийн 81.1-д заасан цагдаагийн алба хаагчийн ёс зүй, сахилгын дүрмийг цагдаагийн төв байгууллагын дарга батална.

81.3.Энэ хуулийн 81.2, 81.3-т заасан ёс зүй, сахилгын дүрмийг зөрчсөн нь сахилгын шийтгэл хүлээлгэх үндэслэл болно.

81.4.Төрийн албаны тухай хууль, энэ хууль, ёс зүй, сахилгын дүрмийг зөрчсөн алба хаагчид эрх бүхий албан тушаалтан дараахь сахилгын шийтгэл оногдуулна:

81.4.1.сануулах;

81.4.2.албан тушаалын сарын үндсэн цалинг 3 сар хүртэл хугацаагаар 20 хүртэл хувиар бууруулах;

81.4.3.албан тушаал бууруулах;

81.4.4.цагдаагийн цолыг бууруулах;

81.4.5.цагдаагийн албанд 1 жилийн хугацаанд эргэж орох эрхгүйгээр халах.

81.5.Цагдаагийн алба хаагчийн мөрдөх ёс зүй, сахилгын дүрэм нь алба хаагчийн хувьд Монгол Улсын нутаг дэвсгэр, хилийн чанадад нэгэн адил үйлчилнэ.

81.6.Энэ хуулийн 81.4.1, 81.4.2, 81.4.3, 81.4.4, 81.4.5-д заасан шийтгэл хүлээсэн алба хаагч тогтоосон хугацаанд хувийн зардлаар ёс зүйн сургалтад хамрагдах үүрэгтэй. Энэ хугацаанд байгууллага цалингүй чөлөө олгоно.

81.7.Энэ хуулийн 17 дугаар зүйлд заасан цагдаагийн албаны сургалтын байгууллага шийтгэл хүлээсэн алба хаагчийн хамрагдах ёс зүйн сургалтыг цагдаагийн төв байгууллагын даргын баталсан үнэлгээний дагуу төлбөртэй явуулна.

81.8.Цагдаагийн алба хаагчийн холбогдсон эрүүгийн болон зөрчлийн хэргийг хэрэгсэхгүй болгосон бөгөөд уг зөрчилд ёс зүй, сахилгын хариуцлага хүлээлгэхээр байвал эрүүгийн хэрэг, зөрчлийн хэргийг хэрэгсэхгүй болгосон тухай шийдвэр гарсан өдрөөс хойш 1 сарын дотор сахилгын шийтгэл оногдуулж болно.

81.9.Хуульд өөрөөр заагаагүй бол сахилгын шийтгэл хүлээсэн өдрөөс хойш 1 жилийн дотор сахилгын шийтгэл дахин хүлээгээгүй бол сахилгын шийтгэлгүйд тооцно. Энэ хугацаанд сахилгын шийтгэл хүлээсэн алба хаагчийн байгуулсан онцгой гавьяа, гаргасан зөрчлийн шинж чанар зэргийг харгалзан сахилгын шийтгэл оногдуулсан албан тушаалтны шийдвэрээр хугацаанаас өмнө сахилгын шийтгэлгүйд тооцож болно.

82 дугаар зүйл. Албанаас халах

82.1.Цагдаагийн алба хаагчийг дараахь тохиолдолд цагдаагийн албанаас хална:

82.1.1.өргөсөн тангараг, ёс зүй, сахилгын дүрмийг ноцтой зөрчсөн;

82.1.2.гэмт хэрэг үйлдсэн нь нотлогдож, шүүхийн шийтгэх тогтоол хүчин төгөлдөр болсон;

[/Энэ заалтад 2020 оны 01 дүгээр сарын 10-ны өдрийн хуулиар өөрчлөлт оруулсан./](#)

82.1.3.энэ хуулийн 66 дугаар зүйлд заасан шаардлагыг хангаагүй болох нь илэрсэн;

82.1.4.Монгол Улсын харьяатаас гарсан, иргэний давхар харьяалалтай нь илэрсэн бол.

83 дугаар зүйл. Алба хаагчийн баталгаа

83.1.Цагдаагийн алба хаагч нь Төрийн албаны тухай хуульд заасан баталгаагаар хангагдана.

83.2.Цагдаагийн алба хаагч нь Цэргийн алба хаагчийн тэтгэвэр, тэтгэмжийн тухай хуульд заасны дагуу тэтгэвэр тогтоолгож, тэтгэмж авна.

83.3.Засгийн газар цагдаагийн алба хаагчийг орон сууцаар хангах хөтөлбөр хэрэгжүүлнэ.

[/Энэ хэсэгт 2021 оны 12 дугаар сарын 17-ны өдрийн хуулиар өөрчлөлт оруулсан./](#)

84 дүгээр зүйл. Улс төрийн баталгаа

84.1.Цагдаагийн алба хаагчийг улс төрийн үйл ажиллагаанд хуульд заасан албан үүргээс нь гадуур дайчлах, оролцуулахыг хориглоно.

84.2.Цагдаагийн алба хаагчийг энэ хуулийн 84.1-д заасан үйл ажиллагаанд оролцохыг шаардсан бол татгалзана.

84.3.Цагдаагийн алба хаагч үзэл бодлоо илэрхийлэх, үг хэлэх, эвлэлдэн нэгдэх, хэвлэн нийтлэх, шашин шүтэх, эс шүтэх эрх, эрх чөлөөгөө эдлэхдээ албандаа хүндэтгэлтэй хандана.

84.4.Цагдаагийн байгууллага, алба хаагч үйл ажиллагаандаа улс төрийн намын бэлгэ тэмдэг агуулсан эд зүйл, техник хэрэгсэл ашиглахыг хориглоно.

84.5.Цагдаагийн алба хаагч албан үүргээ гүйцэтгэх үедээ аливаа улс төрийн нам, түүний үйл ажиллагааны талаар хувийн үзэл бодлоо илэрхийлэх, албаны эрх мэдлээ улс төрийн зорилгоор ашиглахыг хориглоно.

85 дугаар зүйл. Хууль зүйн баталгаа

85.1.Цагдаагийн алба хаагчийн хуульд заасан үндэслэл, журмын дагуу тавьсан шаардлагыг иргэн, хуулийн этгээд, албан тушаалтан, заавал биелүүлэх бөгөөд биелүүлээгүй тохиолдолд хуульд заасан хариуцлага хүлээлгэнэ.

85.2.Иргэн, албан тушаалтан хэн боловч цагдаагийн алба хаагчийн хууль ёсны үйл ажиллагаанд хөндлөнгөөс оролцох, хуулиар хүлээсэн үүрэгт нь үл хамаарах ажил, үүрэг гүйцэтгэхийг шаардахыг хориглоно.

85.3.Цагдаагийн алба хаагч албан үүргээ хуульд нийцүүлэн гүйцэтгэснээс үүссэн хохирлыг хариуцахгүй.

85.4.Цагдаагийн алба хаагчийн албан үүргээ хуульд нийцүүлэн гүйцэтгэснээс учирсан хохирлыг төр хариуцна.

85.5.Цагдаагийн алба хаагч ажлын бус цагаар хууль ёсны үйл ажиллагаа явуулсан, түүнчлэн ажилдаа ирэх, буцах замд явсныг албан үүргээ гүйцэтгэж байгаатай адилтган тооцно.

85.6.Албан үүргээ гүйцэтгэхтэй нь холбогдуулан цагдаагийн алба хаагч болон түүний хамаарал бүхий этгээдийн амь нас, эрүүл мэндэд аюул занал учирсан, эсхүл учирч болзошгүй тохиолдолд тэдгээрийн амь нас, аюулгүй байдлыг хамгаалах асуудлыг цагдаагийн байгууллага хариуцна.

85.7.Дотоод хяналт-аюулгүй байдлын алба хаагчийг тус нэгжийн даргад мэдэгдэхгүйгээр томилох, өөрчлөх, чөлөөлөхийг хориглоно.

85.8.Цагдаагийн алба хаагчийг албан үүргээ биелүүлсэнтэй нь холбогдуулан төрийн эрх бүхий байгууллагаас шалгасан, баривчилсан, цагдан хорьсон, орон байр, албан тасалгаа, тээврийн хэрэгсэл болон биед нь үзлэг, нэгжлэг хийсэн бол шууд удирдах даргад нь даруй мэдэгдэнэ.

85.9.Цагдаагийн төв байгууллагын дарга, тэргүүн дэд дарга, дэд даргыг гэмт хэрэг үйлдэж байхад нь буюу гэмт хэргийн газар гэмт үйлдлийнх нь нотлох баримттайгаар баривчилсан бол дотоод хэргийн асуудал эрхэлсэн Засгийн газрын гишүүнд, бусад алба хаагчийг цагдаагийн төв байгууллагын даргад 24 цагийн дотор мэдэгдэнэ.

85.10.Тайван цагт цагдаагийн алба хааж байгаа иргэнийг цэргийн жинхэнэ албанд татахаас чөлөөлөх бөгөөд цагдаагийн албанд 2-оос дээш жил ажилласан бол цэргийн албыг биеэр хаасанд тооцно.

85.11.Цэргийн жинхэнэ алба хаагаагүй 18-25 насны цагдаагийн алба хаагчид цэргийн бэлтгэл эзэмшүүлэх үүргийг цагдаагийн төв байгууллага хүлээх ба цэргийн бэлтгэл эзэмшүүлэх хөтөлбөрийг цэргийн мэргэжлийн дээд удирдлагын байгууллагаар батлуулж, мөрдөнө.

85.12.Хуульд зааснаас бусад үндэслэлээр цагдаагийн алба хаагчийг ажлаас чөлөөлөх, халах, өөр ажил, албан тушаалд шилжүүлэхийг хориглоно.

86 дугаар зүйл. Нийгмийн баталгаа

86.1.Цагдаагийн алба хаагч албан үүргээ гүйцэтгэж яваад гэмт халдлагын улмаас амь насаа алдсан тохиолдолд 10 жилийн үндсэн цалинтай тэнцэх хэмжээний тэтгэмжийг тухайн алба хаагчийн сарын үндсэн цалингийн дунджаар тооцож түүний гэр бүлд

нэг удаа олгоно.

86.2.Цагдаагийн алба хаагчийн албадан эрүүлжүүлэх, саатуулах байр, улсын онц чухал объектын хамгаалалтад болон замын хөдөлгөөн зохицуулах, эргүүл, харуул, жижүүрийн албанд ажилласан 1 жилийг 1 жил 3 сараар, цагдаагийн байгууллагын нууцалбал зохих албанд гүйцэтгэх ажилтнаар ажилласан 1 жилийг 1 жил 4 сараар тус тус тооцно.

86.3.Цагдаагийн алба хаагч албан үүргээ гүйцэтгэж яваад эрүүл мэнд нь хохирсон тохиолдолд хууль тогтоомжид заасны дагуу Засгийн газар дараахь нөхөх олговор, тусламж олгоно:

86.3.1.хөдөлмөрийн чадвар алдалтын хувь хэмжээнээс шалтгаалан хөдөлмөрийн хөлсний доод хэмжээг 30, 60, 90 дахин нэмэгдүүлсэнтэй тэнцэх хэмжээний нэг удаагийн нөхөх олговор;

86.3.2.хиймэл эрхтэн хийлгэсэн бол түүний зардлыг;

86.3.3.хөдөлмөрийн чадвар алдсаны тэтгэвэр авагчид авч байсан цалингийн зөрүү.

86.4.Цагдаагийн алба хаагчийн авч байсан цалингийн хэмжээ нэмэгдэх бүрд энэ хуулийн 86.3.3-т заасан цалингийн зөрүүг нэмэгдсэн цалингаас шинэчлэн тооцож олгоно.

86.5.Цагдаагийн алба хаагч албан үүргээ гүйцэтгэх явцад эрүүл мэндэд нь гэмтэл учирснаас нас барсан, эсхүл албанаас чөлөөлөгдсөн иргэнийг урьд гүйцэтгэж байсан албан үүрэгтэй нь холбогдуулан эрүүл мэнд, амь насанд нь хохирол учруулсан бол энэ хуулийн 86.1-д заасан баталгаа нэгэн адил хамаарна.

86.6.Энэ хуулийн 86.1-д заасан зардлыг Засгийн газар хариуцан гаргаж, гэм буруутай этгээдээр нөхөн төлүүлнэ.

86.7.Цагдаагийн алба хаагчид эмнэлгийн тусламж үзүүлэх үүрэг бүхий тусгай зориулалтын эмнэлэг нь нийтийг хамарсан эмх замбараагүй байдал үүссэн, өндөржүүлсэн бэлэн байдал, онц байдал зарласан, хээрийн сургууль, дадлагын үеэр эмнэлгийн баг ажиллуулна.

86.8.Цагдаагийн алба хаагчийг жил бүр эрүүл мэндийн үзлэгт хамруулж, зардлыг улсын төсвөөс санхүүжүүлнэ.

86.9.Цагдаагийн алба хаагч албан үүргээ гүйцэтгэх явцад эрүүл мэнд нь хохирсон бол эмнэлгийн байгууллагаар үнэ төлбөргүй эмчлүүлнэ.

86.10.Албан үүргээ гүйцэтгэх явцад эрүүл мэндэд нь хохирол учирснаас хөгжлийн бэрхшээлтэй болсон цагдаагийн алба хаагч, эдгээр үндэслэлээр чөлөөлөгдсөн иргэнд амралт сувиллын болон нөхөн сэргээх эмнэлгийн байгууллагад эмчлүүлэхээр очих ба буцах замын зардлыг Засгийн газраас тогтоосон журмын дагуу жилд нэг удаа олгоно.

86.11.Гэмт хэрэгтэй тэмцэх, дайны болон онц байдал, энхийг дэмжих ажиллагаа, гамшиг, түүний үр дагаврыг арилгах зэрэг цагдаагийн алба хаагчийн эрүүл мэнд, амь насанд өндөр эрсдэлтэй онцгой нөхцөлд алба хаасантай холбоотойгоор сэтгэл зүйн нөхөн сэргээх эмчилгээ шаардлагатай бол 3 сар хүртэл хугацаагаар сэтгэл зүйн нөхөн сэргээх эмчилгээнд үнэ төлбөргүй хамруулна.

86.12.Энэ зүйлд заасан нөхөх олговор, мөнгөн тусламж олгох журам, энэ хуулийн 86.9-д заасан үнэ төлбөргүй эмчилгээ хийх эмнэлгийн жагсаалт, энэ хуулийн 86.10-т заасан зардал олгох журам, энэ хуулийн 86.11-т заасан сэтгэлзүйн нөхөн сэргээх эмчилгээ хийх журмыг тус тус Засгийн газар батална.

87 дугаар зүйл. Эдийн засгийн баталгаа

87.1.Засгийн газар цагдаагийн алба хаагчийн хэвийн ажиллах нөхцөлийг бүрдүүлнэ.

87.2.Цагдаагийн алба хаагч ээлжийн амралтаараа өөрийн, эсхүл эхнэр, нөхрийн төрсөн нутагт ирэх, очих замын зардлыг тухайн үед мөрдөж байгаа автомашин, төмөр замын үнэлгээгээр тооцож 2 жилд нэг удаа олгоно.

87.3.Цагдаагийн алба хаагч шилжин ажиллах болсноос шалтгаалан эхнэр, нөхөр нь хөдөлмөрийн гэрээгээ цуцлахад хүрвэл түүнийг тэргүүн ээлжид ажлаар хангах бөгөөд ажлаар хангаагүй нөхцөлд ажилгүй байсан хугацааны эрүүл мэндийн болон нийгмийн даатгалын шимтгэлийг тухайн үед мөрдөж байгаа цалингийн доод хэмжээгээр тооцож улсаас олгоно.

87.4.Нийтийг хамарсан эмх замбараагүй байдал, онц байдлын үед болон голомтын бүсэд үүрэг гүйцэтгэсэн цагдаагийн алба хаагчид албан томилолтын зардлыг ердийн үеийнхээс гурав дахин нэмэгдүүлж олгоно.

87.5.Цагдаагийн байгууллага алба хаагчийг өндөржүүлсэн бэлэн байдал зарласан үед болон ажлын бус цагаар, шөнийн ээлжид, хээрийн сургууль, дадлагын үеэр чиг үүргээ хэрэгжүүлэхэд нь хүнсний болон эдийн хангалтаар хангаж, хоолны зардлыг олгоно. Цагдаагийн алба хаагчид олгох хүнсний болон эдийн хангалт, хоолны зардлын хэмжээг цагдаагийн төв байгууллагын дарга тогтооно.

87.6.Нэг аймаг, хотоос нөгөө аймаг, хотод, түүнчлэн аймаг, хотын дотор цагдаагийн байгууллагад ажиллахаар томилогдсон алба хаагчид уналга, ачаа тээш, зам хоногийн зардал, түүний гэр бүлийн болон асрамжид нь байдаг хүмүүст уналга, ачаа тээшийн зардлыг тухайн үед мөрдөж байгаа онгоц, автомашин, төмөр замын үнэлгээгээр тооцож олгоно.

87.7.Цагдаагийн байгууллагын захиалгаар гадаад улсын цагдаагийн их, дээд сургуульд суралцагч цагдаагийн алба хаагчийн суралцах хугацааны цалин хөлс, ирэх, буцах тээврийн зардлыг төр хариуцна.

87.8.Энэ хуулийн 87.7-д заасан сургуульд цагдаагийн байгууллагын захиалгаар суралцаж байгаа сонсогчийн дүрэмт хувцасны болон ирэх, буцах тээврийн зардлыг төр хариуцна.

87.9.Цагдаагийн алба хаагчийн цалин хөлс нь үндсэн цалин, цолны цалин болон доор дурдсан нэмэгдлээс бүрдэнэ:

87.9.1.төрийн тусгай алба хаасан хугацааны;

87.9.2.албан ажлын онцгой нөхцөлийн;

87.9.3.цагдаагийн мэргэжлийн зэргийн;

87.9.4.эрдмийн зэрэг, цолны;

87.9.5.хуульд заасан бусад.

87.10.Цагдаагийн байгууллагын алба хаагчийн албан тушаалын цалингийн сүлжээ, жишиг, нэмэгдлийн хэмжээг Засгийн газар тогтооно.

87.11.Энэ хуулийн 87.9-д заасан цагдаагийн алба хаагчид өлгөх цалин хөлсний нэмэгдлийн хэмжээ нь Төрийн албаны тухай хуулийн 28.13-т заасан зохицуулалтад хамаарахгүй.

[Энэ хэсгийг 2020 оны 01 дүгээр сарын 10-ны өдрийн хуулиар хүчингүй болсонд т ооцсон./](#)

88 дугаар зүйл. Цагдаагийн алба хаагчийн үнэмлэх, таних тэмдэг, дүрэмт хувцас

88.1.Цагдаагийн алба хаагч нь цагдаагийн төв байгууллагаас олгосон албаны үнэмлэх, хувийн дугаар бүхий таних тэмдэгтэй байна. Цагдаагийн албаны үнэмлэх, таних тэмдгийн загварыг цагдаагийн төв байгууллагын дарга батална.

88.2.Цагдаагийн алба хаагчид дүрэмт хувцас, эсхүл хувцасны мөнгөн хангамжийг олгоно.

88.3.Цагдаагийн дээд цолтой алба хаагчийн дүрэмт хувцасны загварыг Монгол Улсын Ерөнхийлөгч, цагдаагийн бусад алба хаагчийн дүрэмт хувцасны загвар, түүний эдэлгээний хугацаа, цагдаагийн алба хаагчид дүрэмт хувцасны мөнгөн хангамж олгох журмыг Засгийн газар, дүрэмт болон ажлын хувцас хэрэглэх журмыг цагдаагийн төв байгууллагын дарга тус тус батална.

88.4.Цагдаагийн алба хаагчийн дүрэмт хувцас нь алба хаагчийн хүйс, гүйцэтгэх үүргийн онцлогт тохирсон, иргэдэд бүрэн танигдахаар байна.

88.5.Цагдаагийн төв байгууллага дүрэмт хувцас, тусгай хэрэгслийн үйлдвэртэй байж болно.

88.6.Иргэн, хуулийн этгээд цагдаагийн алба хаагчийн дүрэмт хувцас, үнэмлэх, таних тэмдэгтэй ижил загварын дүрэмт хувцас, үнэмлэх, таних тэмдэг дуурайлган хийх, хэрэглэхийг хориглоно.

88.7.Цагдаагийн алба хаагч бэлтгэх чиг үүрэг бүхий дээд боловсролын сургалтын байгууллагын алба хаагч, сонсогч, цагдаагийн байгууллагын захиалгаар гадаад улсын их, дээд сургуульд суралцаж байгаа сонсогч цагдаагийн дүрэмт хувцастай байна.

88.8.Цагдаагийн алба хаагч албан үүргээ гүйцэтгэх үедээ таних тэмдэг, албаны үнэмлэхээ бусдаас нуух үйлдэл хийхийг хориглоно.

89 дүгээр зүйл. Бусад баталгаа

89.1.Аймгийн төвөөс бусад суманд томилогдсон цагдаагийн алба хаагчийн ажиллах нөхцөлийг бүрдүүлэх, албаны орон сууц, уналга, холбооны хэрэгслээр хангах үүргийг цагдаагийн байгууллага хүлээнэ.

89.2.Аймгийн төвөөс бусад суманд тасралтгүй ажиллаж байгаа цагдаагийн алба хаагчид 30 сарын үндсэн цалинтай тэнцэх хэмжээний мөнгөн урамшлыг 5 жил тутам олгох бөгөөд мөнгөн урамшил олгох журмыг Засгийн газар батална.

90 дүгээр зүйл. Ээлжийн амралт

90.1.Цагдаагийн алба хаагчид жил бүр ажлын 15 өдрийн үндсэн амралт олгож, биеэр эдлүүлнэ.

90.2.Гэмт хэрэгтэй тэмцэх, нийтийн хэв журам хамгаалах, олон нийтийн аюулгүй байдлыг хангах үүрэг бүхий цагдаагийн алба хаагчид алба хаасан 2 жил тутам ажлын 3 өдрийн, цагдаагийн бусад алба хаагчид алба хаасан 5 жил тутам ажлын 3 өдрийн нэмэгдэл амралт олгоно.

90.3.Ажлын зайлшгүй шаардлагаар нэмэгдэл амралтаа биеэр бүрэн эдэлж чадаагүй цагдаагийн алба хаагчид түүний зөвшөөрснөөр хоногт ногдох цалинг хоёр дахин нэмэгдүүлсэнтэй тэнцэх хэмжээний мөнгөн урамшил олгоно.

91 дүгээр зүйл. Цагдаагийн алба хаагчийн алба хаах нас

91.1.Цэргийн алба хаагчийн тэтгэвэр, тэтгэмжийн тухай хуульд заасан үндэслэлээр цагдаагийн алба хаагч тэтгэвэр тогтоолгож, тэтгэмж авах эрхтэй бөгөөд алба хаах насны дээд хязгаар нь:

91.1.1.цагдаагийн бага цолтой алба хаагч 47 нас;

91.1.2.цагдаагийн дунд цолтой алба хаагч 52 нас;

91.1.3.цагдаагийн ахлах цолтой алба хаагч 55 нас;

91.1.4.цагдаагийн дээд цолтой алба хаагч 57 нас;

91.1.5.цагдаагийн бага цолтойгоос бусад эмэгтэй алба хаагчийн алба хаах насны дээд хязгаар нь 47 нас байна.

91.2.Энэ хуулийн 91.1-д заасан насны дээд хязгаарт хүрсэн цагдаагийн алба хаагчийн алба хаах хугацааг дотоод хэргийн асуудал

эрхэлсэн Засгийн газрын гишүүн 5 хүртэл жилээр сунгаж болно.

91.3.Цагдаагийн алба хаагч энэ хуулийн 91.1-д заасан насны дээд хязгаарт хүрмэгц албанаас чөлөөлөгдөх, дахин 1 жилээр сунгуулах тухай хүсэлтээ насны дээд хязгаарт хүрэх хугацаа болохоос 3 сарын өмнө гаргаагүй нь захиргааны санаачилгаар түүнийг албанаас чөлөөлөхөд саад болохгүй.

91.4.Энэ хуулийн 91.3-т заасны дагуу цагдаагийн алба хаагчийн алба хаах хугацааг сунгуулах тухай хүсэлтийг цагдаагийн төв байгууллага хүлээн авч, саналын хамт дотоод хэргийн асуудал эрхэлсэн Засгийн газрын гишүүнд уламжилна. Дотоод хэргийн асуудал эрхэлсэн Засгийн газрын гишүүн уг хүсэлт, саналыг хянан, 30 хоногийн дотор сунгах эсэх асуудлыг шийдвэрлэж, хариу мэдэгдэнэ.

91.5.Энэ хуулийн 91.2-т заасан хугацаа сунгах журмыг дотоод хэргийн асуудал эрхэлсэн Засгийн газрын гишүүн батална.

91.6.Цагдаагийн төв байгууллага нь энэ хуулийн 91.1, 91.2-т заасан насны дээд хязгаарт хүрч албанаас чөлөөлөгдсөн иргэнийг цагдаагийн албаны үйл ажиллагаанд туслах үүрэг бүхий ажилд гэрээгээр ажиллуулж болно.

91.7.Цагдаагийн байгууллагын захиалгаар суралцсан, цагдаагийн алба хаагч бэлтгэх чиг үүрэг бүхий дээд боловсролын сургалтын байгууллагад цагдаагийн цолтойгоор ажилласан, цэргийн жинхэнэ алба хаасан, цэрэг, цагдаагийн сургуульд сонсогчоор суралцсан болон хуульд заасан бусад хугацааг цагдаагийн албанд ажилласан хугацаанд оруулан тооцно.

91.8.Цагдаагийн алба хаагчийн насны дээд хязгаарт Төрийн албаны тухай хуульд заасан насны хязгаар хамаарахгүй.

92 дугаар зүйл. Цагдаагийн алба хаагчийн шагнал, урамшил

92.1.Цагдаагийн алба хаагч үүргээ үр дүнтэй гүйцэтгэж, онцгой гавьяа гаргасан бол гавьяа зүтгэлийг нь үнэлж, түүнийг цагдаагийн цол, байгууллагын шагналаар шагнаж урамшуулж болно.

92.2.Цагдаагийн байгууллагын шагналын төрлийг цагдаагийн төв байгууллагын даргын саналыг үндэслэн дотоод хэргийн асуудал эрхэлсэн Засгийн газрын гишүүн тогтооно.

92.3.Цагдаагийн байгууллагын удирдлагад мэдэгдэхгүйгээр бусад төрийн байгууллага, албан тушаалтан цагдаагийн алба хаагчид шагнал, урамшил олгохыг хориглоно.

ЕСДҮГЭЭР БҮЛЭГ ЦАГДААГИЙН БАЙГУУЛЛАГЫН САНХҮҮЖИЛТ

93 дугаар зүйл. Цагдаагийн байгууллагын төсөв

93.1.Цагдаагийн байгууллагын төсвийг улсын төсөвт тусгаж санхүүжүүлэх бөгөөд энэхүү төсөв нь цагдаагийн байгууллага үйл ажиллагаагаа шуурхай, тасралтгүй, үр дүнтэй явуулах шаардлагыг хангасан байна.

93.2.Энэ хуулийн 93.1-д заасан шаардлагын хүрээнд цагдаагийн алба хаагчийн хүнсний болон эдийн хангалт, сургалтын байр, сургалт, бэлтгэл, холбоо, мэдээлэл технологийн үйл ажиллагаа, судалгаа шинжилгээ, хамгаалах болон тусгай хэрэгсэл, хөдөлмөрийн аюулгүй байдлын хувцас, техник хэрэгслийн зардлыг улсын төсөвт тусгаж санхүүжүүлнэ.

94 дүгээр зүйл. Орон нутгийн төсвөөс санхүүжүүлэх

94.1.Иргэдийн Төлөөлөгчдийн Хурал, бүх шатны Засаг дарга нь нийтийн хэв журам хамгаалах чиг үүргийг хэрэгжүүлэх нөхцөлийг бүрдүүлэх зорилгоор нутаг дэвсгэр хариуцсан цагдаагийн байгууллага, алба хаагчийг орон байр, хүнс, тээвэр, холбооны хэрэгслээр хангах, томилогдсон алба хаагч, түүний гэр бүлийн гишүүдэд дэмжлэг үзүүлэх арга хэмжээнд шаардагдах зардлыг орон нутгийн төсөвт тусган санхүүжүүлж болно.

[/Энэ хэсэг т 2022 оны 4 дүгээр сарын 22-ны өдрийн хуулиар нэмэлт оруулсан./](#)

АРАВДУГААР БҮЛЭГ БУСАД ЗҮЙЛ

95 дугаар зүйл. Цагдаагийн байгууллагын үйл ажиллагаанд хяналт тавих

95.1.Монгол Улсын Их Хурал, Засгийн газар, иргэдийн Төлөөлөгчдийн Хурал, Засаг дарга зөвхөн хуульд тусгайлан эрх олгосон асуудлаар цагдаагийн байгууллагын үйл ажиллагаанд хяналт тавина.

[/Энэ хэсэг т 2022 оны 4 дүгээр сарын 22-ны өдрийн хуулиар өөрчлөлт оруулсан./](#)

95.2.Цагдаагийн байгууллагын дотоод хяналтыг цагдаагийн төв байгууллагын дарга хэрэгжүүлнэ.

95.3.Цагдаагийн байгууллагын хэрэг бүртгэх, мөрдөн байцаах, гүйцэтгэх ажилд тавих хяналтыг холбогдох хуулиар зохицуулна. Хуульд зааснаас бусад тохиолдолд энэхүү үйл ажиллагаанд хөндлөнгөөс оролцох, нөлөөлөхийг хориглоно.

95.4.Дотоод хэргийн асуудал эрхэлсэн төрийн захиргааны төв байгууллага нь цагдаагийн байгууллагын үйл ажиллагаанд хэрэг бүртгэх, мөрдөн байцаах, гүйцэтгэх ажлаас бусад асуудлаар Монгол Улсын Засгийн газрын тухай хууль, Монгол Улсын яамны эрх зүйн байдлын тухай хуульд заасны дагуу хяналт тавина.

96 дугаар зүйл. Цагдаагийн байгууллага, алба хаагчийн үйл ажиллагаанд гомдол гаргах

96.1.Цагдаагийн байгууллага, алба хаагчийн буруутай үйл ажиллагаа, шийдвэрээс хүний эрх, эрх чөлөө, хууль ёсны ашиг сонирхол нь зөрчигдсөн гэж иргэн, албан тушаалтан үзвэл дотоод хяналт-аюулгүй байдал хариуцсан нэгж болон прокурор, шүүхэд гомдол гаргах эрхтэй.

96.2.Цагдаагийн байгууллага, цагдаагийн үйл ажиллагааны явцад иргэн, хуулийн этгээд эрх нь зөрчигдсөн гэж үзэж, хүсэлтээ гаргасан бол цагдаагийн байгууллага өөрийн гаргасан шийдвэр, үйл ажиллагааны талаар тогтоосон журмын дагуу мэдээлэл өгөх үүрэгтэй.

96.3.Иргэнийг баривчилсан, албадан саатуулсан, захиргааны хариуцлага хүлээлгэсэн тухай цагдаагийн байгууллагаас хэвлэл мэдээллийн хэрэгслээр мэдээлсний дараа уг ажиллагаа үндэслэлгүй болох нь эрх бүхий байгууллагын шийдвэрээр нотлогдвол цагдаагийн байгууллага 10 хоногийн дотор хэвлэл мэдээллийн хэрэгслээр залруулга хийх үүрэгтэй.

96.4.Хүний эрх, эрх чөлөөг үндэслэлгүйгээр зөрчсөн бол цагдаагийн байгууллага уучлал гуйх бөгөөд зөрчигдсөн эрхийг сэргээж, учирсан хохирлыг төр хариуцан арилгана. Хохирол барагдуулахад гарсан зардлыг буруутай этгээдээр нөхөн төлүүлнэ.

97 дугаар зүйл. Хууль зөрчигчид хүлээлгэх хариуцлага

97.1.Цагдаагийн албаны тухай хууль, өргөсөн тангаргаа зөрчсөн цагдаагийн алба хаагчид эрүүгийн хариуцлага хүлээлгэхээргүй бол энэ хууль болон цагдаагийн албаны ёс зүйн дүрмийг баримтлан сахилгын шийтгэл оногдуулна.

97.2.Цагдаагийн байгууллага, алба хаагчийн энэ хуульд заасан бүрэн эрхээ хэрэгжүүлэхэд саад учруулсан, хүч хэрэглэн эсэргүүцсэн, албан үүрэгтэй нь холбогдуулан алба хаагч, түүний хамаарал бүхий этгээдийг болон тэтгэвэр тогтоолгох насанд хүрсэн үндэслэлээр цагдаагийн албанаас чөлөөлөгдсөн иргэнийг заналхийлсэн этгээдэд холбогдох хуульд заасан хариуцлага хүлээлгэнэ.

97.3.Цагдаагийн алба хаагч албаны эд хөрөнгө, тусгай хэрэгслийг санаатайгаар эвдэж үрэгдүүлсэн бол эд хөрөнгийн хариуцлагыг учруулсан бодит хэмжээгээр хүлээлгэнэ.

97.4.Цагдаагийн алба хаагч дараахь тохиолдолд эд хөрөнгийн хариуцлагаас чөлөөлөгдөнө:

97.4.1.албан үүргээ хуульд нийцүүлэн гүйцэтгэсний улмаас учирсан хохирол;

97.4.2.гэнэтийн буюу давагдашгүй хүчин зүйл, онцгой нөхцөл байдлын улмаас учирсан хохирол.

МОНГОЛ УЛСЫН ИХ ХУРЛЫН ДАРГА М.ЭНХБОЛД